

ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНА ОСВІТА

№ 2, 2018

У МІНІСТЕРСТВІ ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА ЛУГАНЩИНИ

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА

СОЦІАЛЬНЕ ПЕРТНЕРСТВО

ПСИХОЛОГІЧНА СЛУЖБА

ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС 48764

ПОСПІШАЙТЕ ПЕРЕДПЛАТИТИ
НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ФАХОВІ ЖУРНАЛИ

ДОКЛАДНІШЕ НА PEDPRESA.UA

ВИДАВНИЦТВО
**ПЕДАГОГІЧНА
ПРЕСА**
ДЕРЖАВНЕ ІНФОРМАЦІЙНО-ВИРОБНИЧЕ ПІДПРИЄМСТВО

ВІТАЄМО ПЕРЕМОЖЦІВ КОНКУРСУ «УЧЕНЬ РОКУ – 2018»

Матеріал читайте у наступному
номері журналу

Учасники обласного конкурсу «Учень року- 2018» в Роменському вищому професійному училищі, Сумська область

ПІДГОТОВКА РОБІТНИЧИХ КАДРІВ У НАВЧАЛЬНО- ПРАКТИЧНИХ ЦЕНТРАХ: ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД

Матеріал читайте на с. 14-16

⇐ Учениця «Сєвєродонецького
будівельного ліцею» виконує завдання,
Луганська область

⇒ Під час виробничої практики
учні ДНЗ «Сєвєродонецьке вище
професійне училище»,
Луганська область

ДУАЛЬНА ФОРМА НАВЧАННЯ ЯК СУЧАСНА МОДЕЛЬ СПІВПРАЦІ В СИСТЕМІ «ПТНЗ – ПІДПРИЄМСТВО»

Матеріал читайте на с. 53–55

⇒ Максим Перепелиця – учасник конкурсу професійної майстерності з професії «Верстатник широкого профілю», переможець обласного конкурсу

⇒ Учні групи підготовки за професією «Верстатник широкого профілю» на виробничому навчанні в токарній майстерні-лабораторії Краматорського ВПУ

ПІДГОТОВКА КОНКУРЕНТОЗДАТНИХ ФАХІВЦІВ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ: ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ

Матеріал читайте на с. 35–38

⇒ Майстер виробничого навчання Криворізького професійного гірничо-технологічного ліцею Віталій Сіманько проводить професійно-практичну підготовку в підземних умовах шахти «Родіна» ПАТ «Кривбасзалізрудком»

⇒ Стажування педагогічних працівників Криворізького професійного гірничо-технологічного ліцею в підземних умовах ПАТ «Кривбасзалізрудком», Дніпропетровська область

ПЕРЕДПЛАТА на II півріччя 2018 року

Індекс	Назва видання	Періодичність виходу на рік	1 міс.	2 міс.	3 міс.	6 міс.
Вартість передплати, грн (без врахування послуги «приймання передплати»)*						
40123	Газета «ОСВІТА УКРАЇНИ»	50 р. на рік	70	140	210	420
68832	ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЗБІРНИК ТА КОМЕНТАРІ МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ	12	70	140	210	420
68836	СПЕЦВИПУСК ГАЗЕТИ «ОСВІТА УКРАЇНИ»	12	200	400	600	1200
68829	ВСЕСВІТНЯ ЛІТЕРАТУРА В ШКОЛАХ УКРАЇНИ	12	65	130	195	390
68830	ГЕОГРАФІЯ ТА ЕКОНОМІКА В РІДНІЙ ШКОЛІ	12	65	130	195	390
68833	ІСТОРІЯ В РІДНІЙ ШКОЛІ	12	65	130	195	390
68834	МАТЕМАТИКА В РІДНІЙ ШКОЛІ	12	65	130	195	390
68838	УКРАЇНСЬКА МОВА І ЛІТЕРАТУРА В ШКОЛАХ УКРАЇНИ	12	65	130	195	390
30670	ПЕДАГОГІЧНА ГАЗЕТА	6	—	55	—	165
68828	БІОЛОГІЯ І ХІМІЯ В РІДНІЙ ШКОЛІ	6	—	70	—	210
68831	ІНОЗЕМНІ МОВИ В ШКОЛАХ УКРАЇНИ	6	—	70	—	210
68839	ФІЗИКА ТА АСТРОНОМІЯ В РІДНІЙ ШКОЛІ	6	—	70	—	210
68840	ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ В РІДНІЙ ШКОЛІ	6	—	70	—	210
68837	ТРУДОВА ПІДГОТОВКА В РІДНІЙ ШКОЛІ	4	—	—	100	200
23823	ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ	4	—	—	100	200
68835	ОСОБЛИВА ДИТИНА: НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ	4	—	—	100	200
74105	ПЕДАГОГІКА І ПСИХОЛОГІЯ. ВІСНИК НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ	4	—	—	100	200
48764	ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНА ОСВІТА	4	—	—	100	200

КОМПЛЕКТИ

98966	ІНФОРМАЦІЙНИЙ Газета «Освіта України», журнал «Інформаційний збірник та коментарі Міністерства освіти і науки України»	140	280	420	840
89381	ВСЯ ПЕДАГОГІЧНА ПРЕСА Всі видання	—	—	—	5995
08353	ВИЩА ШКОЛА Газети: «Освіта України», «Спецвипуск газети «Освіта України», «Педагогічна газета»; журнали: «Інформаційний збірник та коментарі Міністерства освіти і науки України», «Педагогіка і психологія. Вісник Національної академії педагогічних наук України», «Вища освіта України»	—	—	—	2605
98964	ШКІЛЬНИЙ Газета «Освіта України», «Педагогічна газета»; журнали: «Інформаційний збірник та коментарі Міністерства освіти і науки України», «Біологія і хімія в рідній школі», «Географія та економіка в рідній школі», «Історія в рідній школі», «Іноземні мови в школах України», «Математика в рідній школі», «Фізика і астрономія в рідній школі», «Українська мова і література в школах України», «Всесвітня література в школах України», «Фізичне виховання в рідній школі», «Трудова підготовка в рідній школі», «Особлива дитина: навчання і виховання»	—	—	—	4195

*Вартість послуги «приймання передплати» — згідно з затвердженими тарифами ДП «Преса», залежно від того, на скільки місяців оформлено передплату.

02094, м. Київ,
вул. Попудренка, 54,
тел./факс: (044) 292-83-05,
e-mail: info@pedpresa.ua

ВИДАВНИЦТВО
**ПЕДАГОГІЧНА
ПРЕСА**
ДЕРЖАВНЕ ІНФОРМАЦІЙНО-ВИРОБНИЧЕ ПІДПРИЄМСТВО

ДОКЛАДНІШЕ –
НА САЙТІ
PEDPRESA.UA

ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНА ОСВІТА

№ 2 (79) 2018

КВІТЕНЬ – ТРАВЕНЬ – ЧЕРВЕНЬ

Склад редакційної колегії науково-методичного журналу «ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНА ОСВІТА»

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР, ГОЛОВА РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ
Нелля Ничкало – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, академік-секретар Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України

ЗАСТУПНИКИ ГОЛОВИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:
Валентина Радкевич – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, директор Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

Ганна Романова – доктор педагогічних наук, професор, заступник директора з наукової роботи Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Марина Артюшина – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки та психології ДВНЗ Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

Вячеслав Супрун – кандидат економічних наук, доцент, віце-президент Громадської організації «Всеукраїнська асоціація працівників професійно-технічної освіти», професор кафедри державної служби та менеджменту освіти ЦІППО ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України

Роман Гуревич – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, директор Навчально-наукового інституту педагогіки, психології і підготовки фахівців вищої кваліфікації Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

Андрій Гуржій – доктор технічних наук, професор, дійсний член НАПН України, головний науковий співробітник лабораторії електронних навчальних ресурсів Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

Юрій Зінковський – доктор технічних наук, професор, дійсний член НАПН України, професор кафедри радіо-конструювання та виробництва радіоапаратури Національного технічного університету України «КПІ»

Микола Кучинський – директор Департаменту професійної освіти МОН України

Катерина Мірошніченко – заступник директора Департаменту професійної освіти МОН України

Тетяна Пятничук – кандидат педагогічних наук, заступник начальника відділу наукового та навчально-методичного забезпечення змісту професійної освіти Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України

Василь Петрович – директор ДНЗ «Київський професійний коледж з посиленою військовою та фізичною підготовкою»

Наталія Торчевська – кандидат педагогічних наук, науковий співробітник лабораторії професійної кар'єри Інституту професійно-технічної освіти НАПН України (відповідальний секретар)

Людмила Шевчук – кандидат педагогічних наук, доцент, директор Науково-методичного центру професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області

Франтішек Шльосек – доктор педагогічних наук, професор, директор Інституту педагогіки Академії спеціальної педагогіки імені Марії Гжегожевської у Варшаві, голова Наукового товариства «Польща – Україна», іноземний член НАПН України

Ольга Щербак – доктор педагогічних наук, доцент, член-кореспондент НАПН України, директор Київського професійно-педагогічного коледжу імені Антона Макаренка, керівник Українського аналітичного центру професійної освіти «Національна обсерваторія»

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ,
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ,
ІНСТИТУТ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ НАПН УКРАЇНИ

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ
Виходить чотири рази на рік. Заснований у 1997 році
Свідоцтво про державну реєстрацію
серія КВ № 2704 від 16.06.1997 р.

Схвалено вченою радою
Інституту професійно-технічної освіти НАПН України
(протокол № 6 від 14.05.2018 р.)

Передплатний індекс 48764

У НОМЕРІ:

У МІНІСТЕРСТВІ ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Сучасна професійна освіта Концептуальні засади реформування професійної освіти України 2

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА ЛУГАНЩИНИ

Артюшенко Володимир. Формування ринку освітніх послуг у регіоні 12

Сімова Лариса, Рудюк Катерина, Ковчуженко Тетяна. Підготовка робітничих кадрів у навчально-практичних центрах: інноваційний підхід 14

Кудря Катерина, Сталінська Ольга. Упровадження елементів дуальної форми навчання: переваги та проблеми 17

Кіяченко Тетяна, Мозгова Світлана. Дистанційне навчання в умовах проведення операції з оборони України на території Луганської області 20

ДИДАКТИКА

Ямковий Олександр. Практичне навчання майбутніх геодезистів у коледжі 22

Коношевич Тетяна. Дистанційне навчання: від теорії до практики 25

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА

Шевченко Валентина, Савченко Ірина. Система підготовки кваліфікованих робітників сфери послуг в умовах євроінтеграційних процесів 31

Стойчик Тетяна. Підготовка конкурентоздатних фахівців у закладах професійної освіти: практичний аспект 35

Висоцька Людмила. Інформаційно-освітнє середовище у підготовці майбутніх фахівців 39

СОЦІАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО

Осмоловська Олена. Співпраця із соціальними партнерами 43

ПСИХОЛОГІЧНА СЛУЖБА

Ляска Олена. Особливості діяльності соціального педагога у закладах професійної освіти 46

З ДОСВІДУ РОБОТИ

Ситніков Олександр. Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти – центр підвищення кваліфікації 49

Сидорчук Лариса. Упровадження елементів дуальної форми навчання у професійній підготовці дорослих 51

Шаповалова Надія, Костюченко Ольга. Дуальна форма навчання як сучасна модель співпраці в системі «ПТНЗ – підприємство» 53

МЕТОДИЧНА РОБОТА

Прокопів Валентина. Технологія монтажу каркасів плоских підвісних стель 56

ВІТАСМО

Від учителя – до директора міністерського департаменту.
Миколі Сигізмундовичу Кучинському – 60! 63
Від майстра – до директора коледжу 63

© Усі права захищено. Жодні частина, елемент, ідея, композиційний підхід цього видання не можуть бути скопійованими чи відтвореними в будь-якій формі і ніякими засобами — ні електронними, ні фотомеханічними, у тому числі й ксерокопіюванням, записом або комп'ютерним архівуванням, без письмового дозволу видавця.
За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідають автори. Редакція залишає за собою право на редагування та скорочення прийнятих до друку матеріалів. Рукописи не повертаються. У разі використання матеріалів посилання на журнал є обов'язковим.
© «Педагогічна преса», 2018
© «Професійно-технічна освіта», 2018

СУЧАСНА ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РЕФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

22 травня 2018 року на засіданні колегії МОН України під головуванням першого заступника міністра освіти і науки **В. Ковтунця** обговорено Проект концептуальних засад реформування професійної освіти України «Сучасна професійна освіта». В обговоренні концепції взяли участь заступник міністра освіти і науки України **П. Хобзей**, Президент Національної академії педагогічних наук України **В. Кремень**, ректор Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського **М. Згуровський**, народний депутат України **І. Констанкевич**, керівник сектору освіти, науки, інформаційного суспільства Представництва ЄС в Україні **В. Рибак**, директор Інституту професійно-технічної освіти НАПН України **В. Радкевич**, директор Громадської організації «Інститут професійних кваліфікацій» **Р. Колишко**, та інші члени колегії.

ПРО ДОКУМЕНТ

Міністерство освіти і науки України пропонує для обговорення оновлену версію концептуальних засад реформування та розвитку професійної освіти України «Сучасна професійна освіта».

Цей документ пояснює ідеологію змін у сфері професійної освіти і навчання та має визначити консолідовану мету, завдання, шляхи розвитку та ключові компоненти сучасної професійної освіти.

Серед питань, що винесені на обговорення:

• **Яким чином децентралізація управління та багатоканальне фінансування вплине на розвиток професійної освіти і навчання?**

• **Як гармонізувати запити особистості у професійному розвитку впродовж життя з потребами економіки і роботодавців у відповідних професійних кваліфікаціях?**

• **Які фактори забезпечать якість та привабливість професійної освіти?**

• **Як реалізувати потенціал соціального партнерства у сфері професійної освіти і навчання?**

Обґрунтування змін

Упродовж останніх десятиліть престижність професійної освіти в суспільстві поступово знижувалася через:

• відсутність інвестицій у модернізацію системи професійної освіти;

• невідповідність між попитом і пропозицією, якістю підготовки кадрів і потребами ринку праці у професійних кваліфікаціях;

• недосконалість системи професійної орієнтації та кар'єрного консультування молоді і дорослих.

Кризові явища у професійній освіті посилюються глобальними проблемами та викликами сучасності: демографічний спад як в Україні, так і за кордоном, сплеск робочої міграції, високі

соціальні запити молоді щодо привабливості робочого місця, доступність отримання освіти за кордоном, зростання впливу соціальних мереж на вибір роду занять та стилю життя.

Діюча система професійної освіти і навчання **підтверджує свою готовність і спроможність** до реформування, розвитку та подолання існуючих викликів:

1) існує достатня нормативно-законодавча база: Закони України «Про освіту», «Про наукову та науково-технічну діяльність», Концепція «Нова українська школа», проект Закону «Про професійну освіту»;

2) маємо заінтересованість та підтримку Уряду в модернізації освітнього середовища закладів професійної освіти, завдяки чому створено 50 сучасних навчально-практичних центрів та в процесі створення ще 50 таких центрів різного галузевого спрямування;

3) існує підтримка та участь бізнесу в цьому процесі в рамках задоволення економічної потреби у кваліфікованих кадрах та соціальної відповідальності;

4) маємо достатній досвід співпраці та підтримку ЄФО з питань реформування професійної освіти і навчання;

5) маємо значну кількість закладів професійної освіти, що динамічно розвиваються та прагнуть прогресивних змін.

На часі системна модернізація професійної освіти і навчання, що створить передумови для сталого розвитку суспільства, підвищення конкурентоспроможності економіки країни, професійного зростання та самореалізації особистості.

Проблеми, що потребують вирішення:

• не врегульовано розмежування повноважень у сфері управління та забезпеченні фінансування розвитку професійної освіти;

- недостатній рівень управлінської культури у сфері професійної освіти керівників органів виконавчої влади, місцевого самоврядування та закладів освіти;

- відсутність мотиваційного стимулювання розвитку соціального партнерства;

- невідповідність якості та напрямів професійної підготовки, рівнів кваліфікації здобувачів професійної освіти потребам ринку праці та запитам особистості;

- низький рівень престижності робітничих професій та професійних кваліфікацій.

Ми прагнемо до:

- задоволення потреб особистості у професійній реалізації та навчанні впродовж життя;

- визначення правових повноважень суб'єктів професійної освіти і навчання;

- системного моніторингу ринку праці та оперативного реагування на його потреби;

- багатоканального фінансування та залучення інвестицій у розвиток закладів професійної освіти;

- створення системи різностороннього взаємовигідного соціального партнерства;

- забезпечення якості та доступності здобуття професійних кваліфікацій для всіх категорій населення з урахуванням гендерної рівності;

- формування нового іміджу професійної освіти.

Наша мета: ефективна система професійної освіти та навчання як основа економічного добробуту держави, складова сталого розвитку суспільства, запорука професійної самореалізації та неперервного професійного розвитку особистості упродовж життя відповідно до її інтересів та потреб економіки України.

Кінцевий результат професійної освіти – вмотивовані активні здобувачі кваліфікацій, які прагнуть неперервного професійного розвитку, самореалізації та кар'єрного зростання:

Цілісна особистість: всебічно розвинена, здатна до вибору індивідуальної освітньої траєкторії, навчання впродовж життя, розвитку професійної кар'єри, підприємництва та самозайнятості.

Фахівець: конкурентоздатна та мобільна на ринку праці особистість, яка набуває освітніх та професійних компетентностей відповідно до її інтересів, здібностей, можливостей, потреб економіки та суспільства.

Відповідальний громадянин: успішна особистість з активною громадянською позицією, морально-етичними якостями, відповідальна за результати власної діяльності задля сталого розвитку.

Компоненти сучасної професійної освіти і навчання

Компоненти сучасної професійної освіти

I. Децентралізація управління та фінансування.

1.1. Ефективна модель управління професійною освітою з передачею реальних повноважень регіонам, замовникам кадрів та забезпечення автономії закладів професійної освіти для здійснення реформаторських змін.

1.2. Нова структура та оптимальна мережа закладів професійної освіти, що швидко реагує на потреби ринку праці, враховує запити особистості, забезпечує навчання впродовж життя та здобуття професійних кваліфікацій.

1.3. Багатоканальне фінансування закладів професійної освіти відповідно до обґрунтовано визначених обсягів, напрямів та рівнів підготовки кваліфікованих кадрів, реалізація інвестиційних проектів для модернізації сфери професійної освіти.

II. Соціальне партнерство у сфері професійної освіти і навчання та ринок праці.

2.1. Розроблення професійних стандартів, формування системи кваліфікацій, що відповідають запитам ринку праці та особистості у сучасних професіях, упровадження інноваційних виробничих технологій, розроблення механізмів стимулювання роботодавців до впровадження практик навчання на робочому місці, виробничого наставництва, дуальної освіти тощо.

2.2. Гнучкі траєкторії професійної освіти і навчання, визнання неформальної та інформальної форм здобуття освіти, повних та часткових кваліфікацій, забезпечення здобуття професійних кваліфікацій упродовж життя з врахуванням гендерної рівності та інклюзії.

2.3. Професійна орієнтація, планування професійного розвитку та кар'єри, залучення соціальних партнерів до популяризації професійної освіти серед дітей, молоді, дорослого населення, формування нового іміджу професійних кваліфікацій, їх переваг при побудові кар'єри та професійного зростання особистості.

III. Якість професійної освіти.

3.1. Формування змісту професійної освіти на компетентнісній основі відповідно до потреб економіки, професійних стандартів, вимог Національної рамки кваліфікацій; упровадження внутрішньої та зовнішньої системи забезпечення якості освіти.

3.2. Модернізація освітнього середовища, що забезпечує інноваційність, доступність, прозорість, гнучкість і відкритість освітнього процесу для здобуття професійних кваліфікацій різними категоріями населення із урахуванням гендерної рівності.

3.3. Створення різнорівневої якісної системи підготовки педагогів професійної освіти, залучення до освітнього процесу висококваліфікова-

них працівників виробництва чи сфери послуг, запровадження мотиваційних механізмів стимулювання професійного розвитку педагогічного персоналу.

1. Децентралізація управління та фінансування професійної освіти:

1.1. Нова модель управління розширює повноваження регіональних органів влади та рад професійної освіти, керівників закладів освіти, реалізує механізми взаємодії між центральними та місцевими органами виконавчої влади та самоврядування.

НОВА МОДЕЛЬ РОЗПОДІЛУ ПОВНОВАЖЕНЬ

РІВЕНЬ ДЕРЖАВИ
<ul style="list-style-type: none"> • визначення політики у сфері професійної освіти • розроблення і затвердження освітніх стандартів • створення системи забезпечення якості професійної освіти • забезпечення підготовки за професіями • загальнодержавного значення • формування нормативів фінансового забезпечення здобуття професійних кваліфікацій • забезпечення підготовки осіб з особливими освітніми потребами
РІВЕНЬ РЕГІОНУ (ОБЛАСТІ)
<ul style="list-style-type: none"> • аналіз ринку праці – визначення потреби у підготовці кваліфікованих кадрів та розміщення регіонального замовлення • управління та фінансове забезпечення діяльності і розвитку професійної освіти • організація діяльності регіональних Рад професійної освіти та наглядових рад закладів професійної освіти • формування мережі закладів професійної освіти • ліцензування закладів професійної освіти • розвиток соціального партнерства • забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних працівників
РІВЕНЬ ЗАКЛАДУ
<ul style="list-style-type: none"> • розроблення стратегії розвитку закладу • організація і забезпечення освітнього процесу • розроблення власних освітніх програм • функціонування внутрішньої системи забезпечення якості освіти • налагодження ефективної співпраці з соціальними партнерами • мотивація розвитку професійного потенціалу працівників закладу • створення інклюзивного середовища • звітування перед Наглядовою радою

Регіональний підхід до формування кадрового потенціалу забезпечить відповідність освітніх пропозицій реальним потребам економіки, мобілізує інтелектуальні та матеріальні ресурси регіону, стимулює діагностику стану і перспектив розвитку економіки з врахуванням можливостей освітнього потенціалу регіону.

1.2. Нова структура та оптимальна мережа закладів освіти:

• оптимізація мережі закладів професійної освіти передбачає створення багатопрофіль-

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

СТРУКТУРА СУЧАСНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

	ПЕРШИЙ	ДРУГИЙ	ТРЕТІЙ	ФАХОВА
РІВНІ ПО	початковий рівень професійної освіти	базовий	вищий	фахова
		рівень професійної освіти	рівень професійної освіти	передвища освіта
КВАЛІФІКАЦІЯ ПО	робітник	кваліфікований робітник	робітники з виконання робіт високої кваліфікації	молодший спеціаліст
ЗАКЛАДИ ПО	Навчання на виробництві			
	БЗСО	ПЗСО Професійний ліцей		
	Центри професійної підготовки			
		ПЗСО	Регіональний багатопрофільний центр професійної освіти	
РІВНЬ НРК	Кваліфікації II НРК	Кваліфікації III НРК	Кваліфікації IV НРК	Кваліфікації V НРК
		ПЗСО	Професійний коледж	

(Б) ПЗСО- базова, повна загальна середня освіта

них, багаторівневих закладів шляхом відкриття нових та реорганізації (злиття, приєднання, перетворення) існуючих закладів, що надають освітні послуги у сфері професійної освіти, формування моделі багатофункціонального центру професійної досконалості;

- **професійний коледж** – надає освітні послуги за всіма видами професійної та фахової передвищої освіти, профільної середньої освіти, забезпечує здобуття кваліфікацій галузевого спрямування, що відповідають **3 – 5** рівням Національної рамки кваліфікацій;

- **регіональний багатопрофільний центр професійної освіти** – забезпечує здобуття професійних кваліфікацій **3–5** рівня Національної рамки кваліфікацій за всіма видами професійної освіти для різних галузей економіки, надає освітні послуги у сфері профільної середньої та фахової передвищої освіти;

- **центр професійної підготовки** – заклад зі статусом юридичної особи або без такого статусу (у складі підприємств, установ, організацій), який реалізує стандарт професійної освіти та/або власні освітні програми для підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації робітників, що відповідають **2 – 4** рівню Національної рамки кваліфікацій, зокрема забезпечують навчання в умовах виробництва;

- **професійний ліцей** – забезпечує здобуття кваліфікацій, які відповідають **2 – 3** рівням

Національної рамки кваліфікацій, надає можливість здобуття базової та профільної середньої освіти, здійснює професійне навчання, перепідготовку та підвищення кваліфікації кваліфікованих робітників;

- **навчання на виробництві** – здобуття професійних кваліфікацій 2 – 3 рівня Національної рамки кваліфікацій на базі підприємств, установ, організацій шляхом практичного навчання, участі у виконанні трудових обов'язків і завдань під керівництвом наставників (фахівців-практиків), залучених до освітнього процесу для реалізації стандарту професійної освіти та/або власних освітніх програм підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників.

Заклади професійної освіти спільно з підприємствами, установами і організаціями упроваджують **дуальну освіту** – гнучку форму організації професійного навчання, що передбачає узгоджену взаємодію освітньої та виробничої сфери для підготовки кваліфікованих кадрів.

Дуальна освіта передбачає збільшення до **70 %** обсягів навчального часу на виробниче навчання та виробничу практику в умовах виробництва, підвищення якості підготовки кваліфікованих кадрів завдяки опануванню інноваційними технологіями безпосередньо на виробництві та забезпечення об'єктивності оцінювання здобутих професійних кваліфікацій. Така

організація навчання передбачає формування освітніх програм та графіку освітнього процесу спільно з роботодавцями, модернізацію змісту навчальних програм, упровадження сучасних виробничих технологій.

Багатофункціональні центри професійної досконалості

Багатофункціональні центри професійної досконалості (Centers of excellence, далі – Центр) – заклади професійної освіти, що створюються в кожному регіоні у рамках формування єдиного простору професійної освіти.

Завдання Центру – сформувати новий імідж сучасної професійної освіти, надавати високоякісні послуги у сфері підготовки кваліфікованих кадрів, забезпечувати набуття фахової передвищої освіти, підвищення кваліфікації, опанування високотехнологічними професіями галузевого чи різногалузевого спрямування, стати **платформою** для об'єднання інтересів та налагодження співпраці закладів професійної освіти, регіональних органів влади й регіональних рад професійної освіти, бізнесу, торгово-промислових палат, галузевих об'єднань, роботодавців, профспілок, здобувачів професійної освіти.

Центри реалізують такі функції:

- забезпечують здобуття професійних кваліфікацій на всіх рівнях професійної освіти впродовж життя всім категоріям населення із урахуванням гендерної рівності; розробляють та упроваджують інноваційні освітні програми, підвищують професійну майстерність здобувачів професійних кваліфікацій;
- визначають критерії результативності внутрішньої системи забезпечення якості, формують взаємну довіру між замовниками, надавачами та здобувачами освітніх послуг завдяки створенню на їх базі системи зовнішнього оцінювання кваліфікацій (кваліфікаційних центрів) як складової частини національної системи моніторингу якості та результативності професійної освіти;
- розвивають соціальне партнерство; забезпечують підвищення кваліфікації педагогічних працівників, майстрів виробничого навчання, наставників, інструкторів; оновлюють та модернізують фахові та педагогічні навички персоналу закладів освіти та наставників з виробництва;
- формують сучасне освітнє середовище закладу, високотехнологічне, із відповідними матеріальними ресурсами, високим рівнем кадрового забезпечення, що моделює чи відтворює умови праці на робочому місці;
- створюють інформаційно-комунікаційний простір професійної освіти регіону, пропагують переваги здобуття професійних кваліфікацій, забезпечують функціонування центрів розвитку професійної кар'єри.

Нова структура професійної освіти забезпечить права здобувачів освіти вільно обирати або змінювати типи закладів освіти, рівні, форми та види здобуття професійної освіти як при первинній професійній підготовці, так і при підвищенні професійних кваліфікацій упродовж життя з урахуванням гендерної рівності та інклюзії.

1.3. Багатоканальне фінансування.

Упровадження обґрунтованого та прозорого порядку формування та використання бюджетних асигнувань для підготовки кваліфікованих кадрів на рівні держави (національний, регіональний та місцевий бюджети), соціальних партнерів, роботодавців, інвестиційних фондів та здобувачів професійної освіти.

Державний бюджет – забезпечує здобуття повної загальної середньої освіти, професійних кваліфікацій за професіями загальнодержавного значення, здобуття професійних кваліфікацій особами з особливими освітніми потребами та у навчальних центрах пенітенціарної служби.

Місцеві бюджети – забезпечують здобуття кваліфікацій за професіями, затребуваними на ринку праці відповідно до регіонального замовлення, в тому числі для здобуття професійної освіти осіб з особливими освітніми потребами та з урахуванням гендерної рівності.

Ресурси міністерств, відомств, фондів залучаються для вирішення **галузевих завдань**: надання освітніх послуг у сфері професійної освіти для виконання замовлень центральних органів виконавчої влади, державних центрів зайнятості та інших структур, організацій, об'єднань.

Освітні послуги можуть надаватися особам за рахунок **коштів фізичних та юридичних осіб**.

Заклади ініціюють залучення додаткових коштів та мають можливість їх використання (**гранти, інвестиційні фонди, власні кошти, благодійна допомога**).

Держава декларує безкоштовне здобуття особою професійної освіти на кожному рівні та поступовий перехід до фінансування за принципом «гроші ходять за здобувачем професійної освіти».

Державна підтримка підготовки кваліфікованих кадрів може передбачати **преференції для роботодавців**, які забезпечують здобувачів професійної освіти робочими місцями під час проходження виробничого навчання та виробничої практики.

Держава сприяє однаковому ординарному степендіальному забезпеченню здобувачів освіти у закладах професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти.

Держава ініціює впровадження механізмів фінансування закладів освіти з бюджетів різ-

них рівнів, зокрема шляхом запровадження міжбюджетних трансфертів.

2. Соціальне партнерство у сфері професійної освіти і навчання та ринок праці.

2.1. Розроблення професійних стандартів, Національної рамки кваліфікацій та Національної системи кваліфікацій, що відповідають потребам ринку праці та особистим запитам здобувачів професійної освіти, забезпечить:

- для **здобувача** професійної освіти і навчання – отримання професійних кваліфікацій, затребуваних на ринку праці, набуття компетентностей, що забезпечують підвищення конкурентоспроможності та самореалізацію (розвиток) особистості;

- для **держави** – забезпечення економіки країни кваліфікованими кадрами, сприяння зайнятості та соціальному залученню населення, ефективне використання бюджетних коштів;

- для **роботодавців** – задоволення потреб у кваліфікованих кадрах, готових до роботи, професійного розвитку та оновлення знань;

- для **закладів** освіти – конкурентоспроможність на ринку освітніх послуг, об'єктивність визнання результатів навчання;

- для суспільства та **громад** – сталий розвиток та покращення якості людського капіталу громад, регіонів, країни.

Ефективна взаємодія стейкхолдерів у сфері професійної освіти та навчання передбачає:

- партнерську взаємодію при моніторингу ринку праці з урахуванням національних, регіональних та галузевих пріоритетів, формуванні потреб ринку праці у кваліфікованих кадрах на середньострокову перспективу;

- стимулювання активної участі роботодавців у впровадженні інноваційних форм та методів здобуття кваліфікацій, у т.ч. дуальної форми навчання, створенні освітньо-виробничих кластерів, реалізації практико-орієнтованих програм, організації стажування здобувачів та надавачів освітніх послуг на виробництві для поширення кращих практик; унормування порядку передачі устаткування навчальним закладам, зокрема у частині оподаткування;

- створення системи моніторингу професійної траєкторії випускників закладів освіти, обстежень їх працевлаштування, динамічного реагування системи професійної освіти та навчання на зміни кон'юнктури ринку праці, збалансування національних, регіональних, галузевих пріоритетів та розвитку особистості.

2.2. Гнучкі траєкторії професійної освіти і навчання.

Гнучкі та мобільні траєкторії здобуття професійних кваліфікацій реалізуються шляхом визнання неформальної та інформальної форм

освіти, запровадження повних та часткових кваліфікацій, започаткування індивідуальних форм здобуття професійної освіти, в тому числі за дуальною формою навчання.

Здобувач освіти має можливість самостійно обирати:

- **рівні професійної освіти:** від другого до п'ятого рівня Національної рамки кваліфікацій;

- **місце** здобуття професійних кваліфікацій: навчання на виробництві, центр професійної підготовки, професійний ліцей, регіональний багатопрофільний центр професійної освіти, професійний коледж;

- **види освіти:** формальна, неформальна, інформальна (самоосвіта);

- **форми** освіти: інституційна, індивідуальна, на робочому місці (на виробництві); дуальна, що поєднує навчання осіб у закладах освіти з навчанням на робочих місцях для здобуття певної кваліфікації.

Здобувач отримує право завершувати освіту на будь-якому етапі та повертатися у освітній процес відповідно до власних потреб, можливостей, уподобань.

Формування єдиного простору професійної освіти і навчання

Для забезпечення мобільності освітнього процесу, можливості вибору власної освітньої траєкторії, використання варіативних форм навчання шляхом інтеграції освітніх процесів та освітніх програм у закладах освіти незалежно від організаційно-правової форми та власності, формується єдиний освітній простір сфери професійної освіти та ринку праці.

Єдиний освітній простір – можливість безперервного здобуття професійних кваліфікацій

упродовж життя, поєднання навчання на виробництві, у закладах професійної та вищої освіти всіх типів та форм підпорядкування, визнання професійних кваліфікацій.

2.3. Професійна орієнтація, планування професійного розвитку та кар'єри:

Ступенева професійна орієнтація та популяризація професійних кваліфікацій формується комплексною системою професійної орієнтації молоді та дорослих «**Обирай свій шлях свідомо**», що охоплює ключові компоненти:

- професійне інформування про сучасні професії, що є актуальними на ринку праці; зміст професійних кваліфікацій та вимоги роботодавця до працівника;
- стан та перспективи розвитку регіонального ринку праці;
- перелік підприємств з актуальними вакансіями та рівнем заробітної плати;
- терміни професійної адаптації для оволодіння особою професійною майстерністю у конкретному виді професійної діяльності на конкретному робочому місці.

Започатковується створення навчально-практичних центрів **планування професійної кар'єри особистості**, що пропонують тренінги з чинників професійного успіху, умов побудо-

ви професійного кар'єрного зростання, прав та обов'язків особистості у сфері трудових відносин; готовності конкурувати і бути активним суб'єктом на ринку праці; самооцінку власних компетентностей, навичок і можливостей щодо провадження професійної діяльності на ринку праці.

Ключовими елементами профорієнтаційної орієнтації є взаємодія:

- **роботодавців**, їх об'єднань, асоціацій, що інформують про національну систему кваліфікацій, умови гарантованого працевлаштування та рівень заробітної плати, можливості професійного зростання і кар'єри здобувачів професійних кваліфікацій;
- закладів **загальної середньої освіти** для формування базових понять та алгоритмів вибору професії, професійного діагностування й рекомендацій щодо вибору професійної кар'єри;
- закладів **професійної освіти** щодо переваг, доступності і можливості здобуття професійних кваліфікацій, орієнтованих на потреби регіонального ринку праці;
- **засобів масової інформації, центральних та регіональних органів** виконавчої влади, що популяризують можливості та переваги професійної освіти.

3. Якість професійної освіти і навчання.

Складниками якісної професійної освіти є: вмотивований здобувач кваліфікацій; зміст освіти, що базується на професійних стандартах; сучасне освітнє середовище; інноваційний педагог; освітній процес, зорієнтований на результати навчання; визнання результатів навчання центрами оцінювання кваліфікацій.

3.1. Сучасний зміст та компетентності професійної освіти:

Вмотивований здобувач кваліфікацій – особа, яка набуває компетентностей для особистісної та професійної самореалізації, кар'єрного зростання упродовж життя.

Зміст освіти регламентується професійними та освітніми стандартами, формується на основі компетентнісного підходу з урахуванням галузевих та регіональних особливостей.

У сфері професійної освіти набуваються ключові, загальнопрофесійні та професійні компетентності:

- ключові – компетентності, що необхідні для самореалізації, розвитку активної громадянської позиції, соціальної інклюзії та адаптації на ринку праці;
- загальнопрофесійні – компетентності, що формують уявлення, опорні знання за певним професійним спрямуванням, створюють необхідне підґрунтя для здобуття особою професійних кваліфікацій;
- професійні – компетентності, що дають змогу особі виконувати певні роботи або здійснювати професійну діяльність.

3.2. Сучасне освітнє середовище.

Сучасне освітнє середовище – матеріально-технологічне, соціальне й фізично-просторове оточення (доступне, інноваційне, бізнес-орієнтоване, відкрите, інклюзивне, ціннісно спрямоване, розвивальне, мотивуюче), програми, технології й засоби навчання, розумний дизайн, що сприяють набуттю особою компетентностей професійної освіти впродовж життя.

Забезпечується перехід до системного запровадження ІКТ у всі види освітньої діяльності, створення онлайн-платформ із навчальними й методичними матеріалами для здобувачів освіти і педагогів, використання електронних підручників, контент-бібліотек, смарт-комплексів, нових ІТ-технологій, мультимедійних засобів навчання, соціальних професійних мереж. Створюються високотехнологічні навчально-практичні центри й лабораторії, започатковуються в освітньому процесі стартапи, симуляційні центри, освітньо-виробничі кластери.

Стимулюється інклюзивна професійна освіта та забезпечуються принципи гендерної рівності у здобутті професійних кваліфікацій. Для здобувачів освіти із особливими потребами

створюються відповідні умови, розробляються спеціальні освітні програми, корекційно-реабілітаційні заходи, забезпечується відповідний психолого-педагогічний супровід.

3.3. Інноваційний педагог.

Інноваційний педагог – педагог професійної освіти, який поєднує у своїй професійно-педагогічній діяльності теоретичну та практичну підготовки.

Педагог професійної освіти має право на вільний вибір освітніх та створення авторських програм/дидактичних засобів навчання.

До професійно-педагогічної діяльності залучаються фахівці з виробництва чи сфери послуг за умови проходження обов'язкової психолого-педагогічної підготовки.

Запроваджується новий механізм оплати праці педагога професійної освіти в розмірі не нижче середньої заробітної плати педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти у регіоні.

Освітній процес, зорієнтований на результати навчання:

- модульна побудова освітнього процесу, здобуття часткових та повних кваліфікацій, вільний вихід здобувача освіти на ринок праці та повернення його до здобуття нових професійних кваліфікацій упродовж життя;
- випереджувальне внесення змін до освітнього процесу для впровадження інноваційних виробничих технологій, що враховують потреби економічного розвитку країни та регіону, конкретних роботодавців;
- розроблення освітніх програм закладами професійної освіти, науковими та навчально-методичними установами, іншими суб'єктами освітньої діяльності; їх зміст та вимоги до результатів навчання визначаються професійними стандартами, стандартами оцінювання, роботодавцями та надавачами освітніх послуг;
- посилюється питома вага виробничого навчання і виробничої практики шляхом формування професійних компетентностей, які забезпечать спроможність особи кваліфіковано провадити трудову діяльність, виконувати завдання або роботу, ефективно виконувати виробничі функції.

Підтвердження якості результатів навчання забезпечується запровадженням об'єктивних механізмів визнання результатів навчання шляхом створення центрів кваліфікацій, запровадження механізмів громадської акредитації закладу освіти та акредитації освітніх програм.

Моніторинг результатів та основні індикатори виконання визначених завдань:

- зростання показників національного ВВП та відсотку ВВП на професійну освіту;

- відсоток від загальних видатків на ПО на формування сучасного освітнього середовища ПО;
- зростання/зменшення обсягів державного та регіонального замовлення за трирічний період;
- кількість затверджених стандартів професійної освіти на компетентнісній основі;
- відсоток випускників загальноосвітніх закладів освіти, які обрали професійну освіту;
- відсоток осіб зі спеціальними потребами від загального контингенту ПО;
- відсоток здобувачів професійної освіти, які завершили навчання та працевлаштовані за здобутою кваліфікацією;
- кількість центрів планування професійної кар'єри (у розрізі регіонів);
- відсоток педагогічних працівників професійного спрямування, що підвищили кваліфікацію/стажувалися в умовах виробництва.

Реалізація завдань базується на балансі інтересів основних стейкхолдерів сфери професійної освіти і навчання:

Здобувачів професійної освіти: молоді, що отримує першу професійну освіту, та їх батьків як зацікавлених осіб; досвідчених робітників, що потребують підвищення кваліфікації та нових навичок відповідно до власних потреб та запитів ринку праці; дорослого населення, що прагне знайти чи змінити роботу; для всіх вікових категорій – забезпечити навчання впродовж життя всім групам населення, у тому числі особам із особливими освітніми потребами та з урахуванням гендерної рівності.

Інтерес цієї групи стейкхолдерів полягає у професійній самореалізації, можливості працевлаштуватися за професією, отримувати гідну заробітну плату, мати можливість професійного зростання, здобувати професійні кваліфікації впродовж життя та вільного вибору освітньої траєкторії.

Роботодавців: основним інтересом цієї впливової групи є отримання кваліфікованих кадрів, із найменшими часовими та матеріальними затратами на їх перенавчання. Вони є ініціаторами розроблення професійних стандартів, реєстру професійних кваліфікацій. Для реалізації визначених завдань потрібні прозорі/зрозумілі/сталі правила взаємодії із закладами освіти, певні преференції для підприємств, що задіяні в освітньому процесі, безпосередня участь у професійній підготовці кадрів, у тому числі на робочому місці та за дуальною формою навчання, гарантована якість професійної підготовки.

Закладів освіти – надавачів (провайдерів) освітніх послуг у сфері професійної освіти. Основний інтерес даної групи – формування контингенту здобувачів професійних кваліфікацій, забезпечення належного рівня автономії закладів, у тому числі взаємовигідна співпраця з соціальними партнера-

ми; упровадження механізмів багатоканального фінансування та визнання результатів професійної освіти; розроблення системи мотивацій для підвищення кваліфікації педагогічного персоналу.

Заклади та установи, що **формують нормативно-правове забезпечення та науково-методичну підтримку** професійної освіти. Це установи, підпорядковані Міністерству освіти і науки України, Міністерству соціальної політики України, Національній академії педагогічних наук України, Державна служба якості освіти, Національне агентство кваліфікацій, інституції та установи, створені об'єднаннями роботодавців. Вони зацікавлені у розробленні професійних та освітніх стандартів, стандартів оцінювання, визнанні професійних кваліфікацій, упровадженні нових професій, кваліфікацій, забезпеченні функціонування Національної рамки кваліфікацій та Національної системи кваліфікацій.

Центральні органи виконавчої влади: Міністерство освіти і науки, Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства, Міністерство економічного розвитку і торгівлі, Міністерство соціальної політики та інші. До сфери їхніх інтересів та відповідальності відноситься визначення стратегії розвитку сфери професійної освіти, формування оптимальної мережі закладів, приведення кількості та якості пропонування професій, кваліфікацій у відповідність до поточних та майбутніх потреб ринку праці, забезпечення умов для ефективної співпраці між провайдером освіти і роботодавцями.

Місцеві органи влади, що відповідають за розвиток сфери професійної освіти відповідно до потреб соціально-економічного розвитку регіону, забезпечують управління та фінансування професійної освіти, функціонування регіональних рад професійної освіти. Їхнім основним інтересом є ефективний баланс між запитами місцевого ринку праці, стратегією регіонального розвитку, фінансовими можливостями громади та потребами здобувачів професійної освіти. Вони зацікавлені у зрозумілому розподілі повноважень у рамках децентралізації управління.

Професійні спілки, що представляють інтереси працівників як сфери економіки, так і закладів освіти. Вони зацікавлені у забезпеченні прав своїх учасників належними умовами праці та гідній заробітній платі, самореалізації, навчання впродовж життя, підвищенні кваліфікації та виборі освітньої траєкторії, недискримінації, забезпеченні гендерної рівності та реалізації прав на освіту осіб із особливими потребами.

Міжнародні організації, у тому числі донори. Основна сфера інтересів полягає у сприянні реалізації реформ у галузі професійної освіти України з урахуванням положень міжнародних стратегій щодо реалізації прав особи на навчання

впродовж життя, у тому числі осіб із особливими потребами та з урахуванням гендерної рівності, сприяння соціально-економічного розвитку країни, формування загальнолюдських цінностей та дотримання вимог міжнародних договорів.

Строки реалізації Концепції

Реалізація Концепції здійснюється упродовж 2018—2027 років трьома етапами.

На **першому етапі** (2018—2020 роки) передбачається:

- ❖ прийняти новий Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» та відповідні підзаконні акти;
  - ❖ розробити та затвердити план дій щодо модернізації та розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на період до 2028 року;
  - ❖ децентралізація управління та започаткування нових механізмів фінансування на державному та регіональному рівні;
  - ❖ оптимізація мережі та створення нових типів закладів професійної освіти, забезпечення їх автономії;
  - ❖ затвердження методики розроблення освітніх стандартів та стандартів оцінювання на основі компетентнісного підходу та професійних стандартів;
  - ❖ створення навчально-практичних центрів галузевого спрямування за найбільш затребуваними професіями із залученням можливостей соціального партнерства;
  - ❖ формування внутрішньої та зовнішньої системи забезпечення якості освіти;
  - ❖ упровадження елементів дульної форми навчання.
- На **другому етапі** (2020—2025 роки) передбачається:
- ❖ забезпечення діяльності зовнішньої системи забезпечення якості професійної освіти;
  - ❖ перехід на освітні програми/стандарти на компетентнісній основі;
  - ❖ створити регіональні центри професійної досконалості;

❖ сертифікація педагогічних працівників професійної освіти;

❖ упровадження Національної рамки кваліфікацій та Національної системи кваліфікацій.

На **третьому етапі** (2025—2027 роки) передбачається:

- ❖ сформувати мережу закладів професійної освіти та забезпечити здобуття профільної середньої освіти у сфері професійної освіти;
- ❖ сформувати мережу регіональних центрів професійної досконалості;
- ❖ забезпечити діяльність регіональних кваліфікаційних центрів;
- ❖ функціонування внутрішньої та зовнішньої системи забезпечення якості освіти;
- ❖ функціонування системи визнання кваліфікацій.

Очікувані результати

Реалізація Концепції сприятиме:

- ❖ професійній самореалізації особистості та реалізації принципу навчання впродовж життя з урахуванням гендерної рівності та інклюзії;
- ❖ сталому розвитку економіки та суспільства;
- ❖ задоволенню потреб ринку праці, суспільства та держави у кваліфікованих кадрах;
- ❖ підвищенню престижності професійної освіти;
- ❖ функціонуванню єдиного освітнього простору сфери професійної освіти;
- ❖ інтеграції професійної освіти України у європейський освітній простір.

Обсяг фінансових, матеріально-технічних, трудових ресурсів

Реалізація Концепції здійснюється за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів та інших джерел, не заборонених законодавством.

Обсяг фінансових, матеріально-технічних і трудових ресурсів, необхідних для реалізації Концепції, визначається щороку з урахуванням можливостей державного і місцевих бюджетів, розміру міжнародної технічної допомоги.

УВАГА, ПЕРЕДПЛАТА!

ІСТОРИЯ В РІДНІЙ ШКОЛІ
Науково-методичний журнал

У виданні публікуються офіційні інформаційні матеріали МОН України, висвітлюються питання з методики, практики і досвіду у галузях історії і суспільствознавства, коментарі та статті провідних науковців галузі, тестові завдання ДПА і ЗНО, друкуються розробки уроків з історії України, всесвітньої історії, правознавства, етики, курсу «Людина і світ».

ВИХОДИТЬ 12 РАЗІВ НА РІК

ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС 68833

ФОРМУВАННЯ РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ У РЕГІОНІ

Володимир АРТЮШЕНКО, директор Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Луганській області

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується високим динамізмом, якісними перетвореннями в усіх сферах життя. Однією з умов становлення України як самостійної, економічно незалежної держави є створення високоякісної системи підготовки кваліфікованих робітників. Соціально-економічні та політичні зміни, ускладнення умов життя та діяльності, стрімкий науково-технічний процес потребують від закладів професійної (професійно-технічної) освіти розширення спроможності надання освітніх послуг з професійної підготовки відповідно до вимог ринку праці, зростання професійної компетентності сучасного робітника, його знань, умінь та навичок.

Ринок освітніх послуг – один з пріоритетів державної політики. Під освітньою послугою треба розуміти цілеспрямований процес збору, отримання, передачі та засвоєння системи навичок, знань, інформації та результат неперервного духовного, культурного, соціально-економічного розвитку й удосконалення держави й суспільства в цілому [1].

Мобільність закладів професійної (професійно-технічної) освіти щодо надання освітніх послуг має відповідати потребам економіки регіону і під час формування регіонального замовлення, враховуючи основні тенденції розвитку окремо взятої території.

Освіта – складова частина робочої сили, що становить сукупність фізичних і духовних здібностей, якими володіє організм, особистість і які використовуються нею під час виробництва певних можливих вартостей. Фізичні й духовні здібності людини без їх застосування в трудовій діяльності не приносять будь-якого ефекту. Результатом використання індивідуальної робочої сили є трудовий вклад працівника, що виражається через створення конкретного продукту, а також у певному рівні продуктивності й ефективності праці [6].

Головними суб'єктами ринкових відносин щодо надання освітніх послуг є: сторона, що надає освітні послуги (заклади освіти всіх рів-

нів, органи державного управління й місцевого самоврядування, громадські організації, окремі фізичні та юридичні особи тощо), та її покупці (діти дошкільного віку, учні, студенти, батьки, доросле населення та ін.).

Освітні послуги у галузі професійної освіти Луганської області на території, підконтрольній українській владі, надають 22 заклади освіти за такими галузями: аграрній – 27,3 % закладів освіти; будівельній – 22,7 %; кулінарній та сфері послуг – 18,3 %; гірничій – 92 %; автомобільній, промисловій, транспортній, зв'язку та іншими – по 4,5 %.

Чи може задовольнити нинішнє відсоткове співвідношення ринку надання освітніх послуг основні тенденції економічного розвитку регіону?

Відповідно до Закону України «Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей» під контролем української влади перебуває переважно сільськогосподарська північна частина області. За даними Головного управління статистики, у Луганській області виробництво сільськогосподарської продукції на підконтрольній українській владі територіях здійснюють 1044 агропромислових формування та 45,2 тис. особистих селянських господарств. Середньооблікова кількість працівників за жовтень 2017 р. становила 10,4 тис. осіб, порівняно з попереднім місяцем спостерігається зменшення на 30 % [3]. Тобто, на перший погляд відсоткове співвідношення закладів професійної (професійно-технічної) освіти, відповідає аграрним потребам регіону. Але якісний аналіз освітніх послуг, що надаються цими закладами, свідчить про інше. Переважна більшість ЗП(ПО) надає освітні послуги за професіями «Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва», «Слюсар ремонту сільськогосподарських машин і устаткування». Незважаючи на постійну нестачу висококваліфікованих робітників за цими професіями у сільськогосподарських підприємствах, випускникам ЗП(ПТ)О часто відмовляють у працевлаштуванні. Це спричинено сезонніс-

ттю робіт, недостатньою кваліфікацією під час використання сучасної сільськогосподарської техніки, потребою роботодавців у робітниках ширшої кваліфікації тощо. Водночас ДСПТО 6131.А.01.50-2016 з професії 6131 «Робітник фермерського господарства» передбачено:

«За результатами проміжної кваліфікаційної атестації з професій: тваринник, дояр, слюсар ремонту сільськогосподарських машин та устаткування, тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва, водій автотранспортних засобів присвоюється відповідна класифікація: тваринник (3-4-й розряди), дояр (4-й розряд), слюсар ремонту сільськогосподарських машин та устаткування (1-3-й розряди), тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва (категорія А1), водій автотранспортних засобів (категорії «В» і «С»). Після закінчення курсу навчання проводять державну кваліфікаційну атестацію, за результатами якої видають сертифікат на право виконання робіт із внесення добрив і застосування засобів хімічного захисту рослин та присвоюється освітньо-кваліфікаційний рівень «кваліфікований робітник» з професії «Робітник фермерського господарства 4-го розряду» [2]. Врешті-решт, випускник закладу професійної (професійно-технічної) освіти, який отримав кваліфікацію за цією професією, має ширші можливості для подальшого працевлаштування, а використання дуальної форми навчання під час підготовки висококваліфікованого робітника дасть змогу подолати значний кадровий дефіцит фахівців для аграрного сектору області, сприятиме зацікавленості в роботі молодих спеціалістів після закінчення аграрних закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Із сільськогосподарським виробництвом тісно пов'язане виробництво харчових продуктів, яке у Луганській області представлено 38 підприємствами великого й середнього бізнесу та 83 малими підприємствами. Переробку молока в області здійснює 4 підприємства, олійно-жировою галуззю – 5 провідних підприємств, хліборобською – 50 підприємств (з річними показниками прибутку 65,8 тис. т). Понад 31 % до потреби хліба ввозиться з Донецької та Харківської областей (ПП «Кулінічі», ПП «Чайка», Покровський хлібозавод) [2]. Водночас у закладах П(ПТ)О області підготовка висококваліфікованих робітників з професій переробної промисловості або з професії «Пекар» не здійснюється.

Аналізуючи ринок освітніх послуг, не треба пропускати повз увагу ситуацію з їх споживанням. Будь-яка послуга повинна мати свого кінцевого споживача – учня, слухача, студента. Чисельність нинішнього населення в Луганській області, за оцінкою на 1 лютого 2018 р., становила 2166710 осіб. Упродовж січня 2018 р. чисельність населення зменшилася на 1092 особи,

у тому числі внаслідок природного скорочення на 820 осіб і на 272 особи – у результаті міграції. На 512 осіб у 2017 р. скоротилася кількість народжених дітей. Відомості моніторингових досліджень свідчать, що упродовж останніх двох років споживачами освітніх послуг у закладах професійної (професійно-технічної) освіти області є випускники з базовою загальною середньою освітою. Так, у 2016 р. з 4764 здобувачів базової загальної середньої освіти 1370 (28,8 %) було зараховано до закладів професійної (професійно-технічної) освіти; з 3034 здобувачів повної загальної середньої освіти зараховано 1042 (34,3 %). У 2017 р. відповідно з 4714 зараховано 1454 (30,8 %); з 28555 – 855 (29,9 %).

Прогнозована кількість випускників закладів загальної середньої освіти у 2018 р. становить 7788 учнів. Прогнозоване регіональне замовлення у 2018/2019 н. р. відповідно до рішення Регіональної ради професійної освіти становить 1800 осіб. Отже, у 2018 р. здобувачами освітніх послуг закладів професійної (професійно-технічної) освіти області стане 23,1 % від випускників закладів загальної середньої освіти.

Економічний розвиток країни загалом та області значною мірою залежить від наявності освіченої та кваліфікованої робочої сили, яка вміло використовує у своїй роботі технічні й технологічні удосконалення, що підвищує продуктивність праці.

Ринок освітніх послуг не можна розглядати як якусь опосередковану, відірвану від життя категорію. Аналіз особливостей функціонування ринку праці та ринку освітніх послуг регіону свідчить про недосконалість механізму їх взаємодії, наявність перенасичення першого компонента одними професіями і відсутність підготовки у другому компоненті за іншими, що свідчить про їхню розбалансованість та необхідність розроблення ефективного економічного механізму їх регулювання.

Питання взаємодії ринків освітніх послуг та праці регіону зумовлює врегулювання таких питань: наявність довгострокової концепції розвитку ринків праці та освітніх послуг, забезпечення участі роботодавців у вирішенні питань їх взаємодії, максимальне наближення ринку освітніх послуг та ринку праці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Багдік'ян С. В. Освітні послуги дослідження поняття, класифікація, базові характеристики / С. В. Багдік'ян // Економіка, Менеджмент, Підприємництво. – 2010. – № 22 (1) – С. 97 – 100.
2. ДСПТО 0131.А.01.50. – 2016 з професії 6131 Робітник фермерського господарства. – К., 2016.
3. Інвестиційний паспорт Луганської області [Електронний ресурс] / Паспорт Луганської області / Лу-

ганська обласна державна адміністрація – обласна військово-цивільна адміністрація: офіц. веб-портал. – Режим доступу: http://loga.gov.ua/oda/about/department/economy/pasport_luganskoyi_oblasti

4. Мудра О. В. Особливості взаємодії ринку освітніх послуг та ринку праці / О. В. Мудра // Економіка. – 2012. – № 5 (119). – С. 35 – 40.

5. Огаренко Т. Ю. Аналіз особливостей попиту на освітні послуги з метою прогнозування / Т. Ю. Ога-

ренко // Вища шк.: наук.-практ. видання. – К., 2009. – № 10. – С. 86 – 98.

6. Пойта І. О. Особливості формування ринку освітніх послуг / І. О. Пойта // Національне господарство України: теорія і практика управління [зб. наук. пр.] / Державна установа «Інститут економіки природокористування й сталого розвитку Національної академії наук». – К. : ДУ ІЕПСІНАН України, 2011. – С. 249 – 253.

ПІДГОТОВКА РОБІТНИЧИХ КАДРІВ У НАВЧАЛЬНО-ПРАКТИЧНИХ ЦЕНТРАХ: ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД

Лариса СІМОВА, методист Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Луганській області;
Катерина РУДЮК, методист Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Луганській області;
Тетяна КОВЧУЖЕНКО, майстер виробничого навчання Державного навчального закладу «Северодонецький професійний будівельний ліцей»

Нові соціально-економічні умови розвитку нашої держави, її входження до європейського співтовариства спонукають до змін у всіх сферах суспільного життя, зокрема в системі освіти, яка відповідає за відтворення інтелектуального і духовного потенціалу народу, слугує засобом вирішення проблем розвитку науки і техніки, культури і національного відродження, становлення державності, утвердження принципів демократії, підвищення рівня якості життя громадян. У цьому контексті перед професійною (професійно-технічною) освітою (далі – П(ПТ)О) постає відповідальне завдання – забезпечити виробничу й інші галузі господарства високопрофесійними конкурентоспроможними кадрами з метою розбудови економічно міцної демократичної держави. Така ситуація зумовлює нагальну потребу переосмислення теоретико-методологічних концепцій і практичних рішень, пов'язаних із підготовкою виробничого персоналу в умовах глобалізації світових ринків і зростання кризових явищ. Давно назрілі радикальні перетворення системи П(ПТ)О пов'язані з низкою серйозних проблем з глибоким та всебічним осмисленням.

Реалії ХХІ століття потребують вже не реформування, за висловлюванням Н. Ничкало, а трансформації, зміни істотних властивостей [7, 4 – 5]. Підвищення якості підготовки

© Сімова Л., Рудюк К., Ковчуженко Т., 2018

фахівців можна досягти завдяки постійному оновленню змісту, оптимальному плануванню та раціональній організації навчального процесу, підготовці висококваліфікованого робітника.

Шляхи реформування професійної освіти, яка впливає на розвиток економіки і майбутнє країни, треба визначати спільно з усіма зацікавленими сторонами.

Суспільство потребує компетентних фахівців, які поєднують фундаментальні знання та ґрунтовну практичну підготовку, готові раціонально діяти у складних ситуаціях певної галузі виробництва. Для цього професійна освіта має максимально враховувати потреби економіки, випереджувати технічну реконструкцію промисловості, тісно інтегруватися з наукою та виробничою сферою. Завдання П(ПТ)О в цих умовах – забезпечити підготовку молоді до сучасних і майбутніх ринків праці, орієнтуватися на провідні підприємства, гарантувати випускникам конкурентоспроможність здобутої робітничої професії. Професійна підготовка майбутніх фахівців у закладах професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ЗП(ПТ)О) має спиратися на основні положення Національної стратегії розвитку освіти в Україні, де освіта проголошується провідним ресурсом «соціально-економічного, культурного і духовного розвитку суспільства, поліпшення добробуту людей, забезпечення національних

інтересів, зміцнення міжнародного авторитету і формування позитивного іміджу нашої держави, створення умов для самореалізації кожної особистості» [6, 5].

Водночас у системі П(ПТ)О в Україні впродовж останніх десятиліть виникла низка суперечностей, зокрема між:

- новими соціально-економічними умовами і традиційними моделями підготовки робітничих кадрів;

- потребами економіки у висококваліфікованих робітниках і незадовільною якістю навчання у ЗП(ПТ)О;

- диспропорцією структури кадрів на ринку праці та пропозиціями освітніх послуг системи П(ПТ)О;

- чинною моделлю професійної освіти і необхідністю принципово нової професійної підготовки, орієнтованої на інформаційно-комунікаційні технології та інші інноваційні методи навчання;

- запитами виробництва, що потребує фахівців певного профілю, та недостатнім прогнозуванням напрямів їхньої підготовки тощо.

Прикладом розв'язання перелічених суперечностей є створення сучасних навчально-практичних центрів за галузевим спрямуванням, що мають концентрувати найсучасніші досягнення виробничих та педагогічних технологій для впровадження їх у підготовку кваліфікованих робітників.

Одним з пріоритетів діяльності Міністерства освіти і науки України є налагодження конструктивного, взаємовигідного партнерства між ЗП(ПТ)О, органами влади на місцях, роботодавцями та їх об'єднаннями, науковцями громадськими організаціями, що дасть змогу залучити додаткові ресурси для розвитку системи професійної освіти.

У 2017 р. в Україні розпочалася модернізація освітніх програм і необхідного обладнання для того, щоб сприяти вдосконаленню процесу П(ПТ)О і підготовки робітничих кадрів. Кабінет Міністрів України 29 березня 2017 р. виділив 50 млн грн з метою створення та оновлення матеріально-технічної бази для 25 НПЦ (навчально-практичних центрів), які займаються підготовкою робітників за трьома найбільш дефіцитними професіями [9, 1].

На 2018 р. у державному бюджеті закладено майже 120 млн грн для підготовки кадрів за професіями загальнодержавного значення [10, 1].

В умовах стрімкого розвитку різних галузей економіки важливим елементом є забезпечення ринку праці висококваліфікованими фахівцями широкого профілю. Модернізація П(ПТ)О в Україні передбачає створення необхідних умов для інноваційного розвитку професійного

навчання різних категорій населення, зокрема в ЗП(ПТ)О різних типів, на виробництві тощо, і на забезпечення якісної професійної підготовки висококваліфікованих робітників для галузей економіки, малого та середнього бізнесу з урахуванням потреб ринку праці.

Підготовка конкурентоспроможних на ринку праці робітників залежить від володіння ними прогресивними технологіями. Упродовж останніх років ЗП(ПТ)О налагоджують співпрацю з виробниками, які володіють сучасними технологіями, та з роботодавцями, яким українські необхідні висококваліфіковані робітники різних професій.

У державній та регіональних програмах соціально-економічного розвитку велика увага приділяється вдосконаленню підготовки кваліфікованих робітників у навчальних закладах і на виробництві. Пріоритетним напрямом державної політики в галузі П(ПТ)О є децентралізація управління, впровадження інноваційних підходів до фінансування ЗП(ПТ)О з урахуванням потреб галузі, регіону, забезпечення якості й ефективності професійного навчання.

Ще декілька років тому діяльність системи П(ПТ)О ґрунтувалася на усталених інституційних елементах ринку праці та досить точному передбаченні потреби у висококваліфікованих робітниках і, відповідно, прогнозуванні необхідного рівня й обсягу їх підготовки за галузями. Глобалізація, технологічні зміни, скорочування циклів виробництва та нові форми організації праці сприяли змінам у управлінських рішеннях, що стосуються професійної підготовки. Продумана національна політика в галузі професійної освіти, здійснювана за підтримки соціальних партнерів, спрямована на організацію навчання упродовж життя.

Основою модернізації системи П(ПТ)О є структурно-функціональне перетворення освітнього середовища завдяки удосконаленню всіх елементів системи освіти, створенню умов і можливостей усебічної реалізації освітнього потенціалу та цілковитого використання ресурсів розвитку виробничого персоналу.

За сприяння Міністерства освіти і науки України вже близько десяти років діють і відкриваються нові регіональні навчально-практичні центри сучасних технологій. Цей досвід співпраці навчальних закладів і соціальних партнерів – один із перших кроків до перетворення ЗП(ПТ)О в затребувані центри професійної освіти, оснащені новітнім високотехнологічним обладнанням і матеріалами, з якими працюють тільки передові компанії – соціальні партнери: «HenkIbautechnik Ukraine»,

«KNAUF», ТзОВ «Снежка-Україна», фабрика сучасних будівельних сумішей «БудМайстер», «BOSCH», «TRIORA», «NIBKO», «HERZ Україна», ТОВ «Акватерм-Київ» та інші. Співпрацювати з ЗП(ПТ)О першою в Україні розпочала компанія «Хенкель Баутехнік (Україна)», створюючи в навчальних закладах професійного спрямування навчально-практичні центри, де здобувачі освіти опановують інноваційні будівельні матеріали, інструменти та обладнання.

Як показали досвід і практика, завдяки навчально-практичним центрам розширюються можливості розвитку і модернізації ЗП(ПТ)О. Така співпраця дає змогу здобувачам освіти не лише ознайомитися із сучасними матеріалами й технологіями, а й опанувати їх у процесі роботи. З'являються широкі можливості для зміни традиційних підходів до навчальної діяльності, що виводять її на якісно новий рівень. Застосовуються сучасні виробничі технології, які дають змогу не лише оволодіти знаннями та навичками, а й формують уміння мислити, аналізувати, оцінювати, досліджувати, співпрацювати. Після закінчення навчання випускники можуть отримати не тільки диплом навчального закладу, а й сертифікат від виробника про освоєння знань і навичок у роботі з новітніми технологіями.

Функціонування навчально-практичних центрів спрямоване на осучаснення та модернізацію навчального процесу П(ПТ)О в Україні, інтеграцію її до потреб виробництва та інвестицію в якість підготовки робітничих кадрів, що задовольнить потреби роботодавців у висококваліфікованих робітниках.

Варто виробити ідеологію підтримки професійної освіти як на національному, так і на регіональному рівнях. Треба здійснити послідовний перехід до нового гасла професійної підготовки: «Роботодавець визначає, чого навчати, заклади освіти – як учити!». Мета діалогу соціальних партнерів у галузі професійної освіти – створення моделі державно-громадського управління з пріоритетом роботодавців. Для створення навчально-практичних центрів має бути підготовлено відповідну нормативно-правову базу. Соціальне партнерство відкриває також додаткові можливості для закладів: забезпечення необхідною інформацією з метою прогнозування обсягів і профілів П(ПТ)О; участь роботодавців у розробленні вимог до змісту та якості навчання, його оцінюванні; стажування та підвищення кваліфікації викладачів і майстрів виробничого навчання безпосередньо на виробництві; додаткове фінансування; зміцнення матеріально-технічної бази. Отже, ця тема –

особливо актуальна, оскільки навчальний процес має бути корисним і цікавим, аби після закінчення ЗП(ПТ)О випускник став висококваліфікованим фахівцем.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аніщенко О. В. Науково-методичне забезпечення навчального процесу в художніх ПТНЗ [Електронний ресурс] / Аніщенко О. В. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/PRNIT_2006/Pedagogica/16008.doc.htm.
2. Вітченко А. Модернізація освіти в Україні: стратегія прориву чи його імітація? [Електронний ресурс] / Андрій Вітченко // Університет. – 2010. – № 1. – С. 5–13. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum./univer/2010_1/5-13.pdf.
3. Кремень В. Г. Модернізація освіти – важливий чинник соціального, економічного і політичного розвитку України [Електронний ресурс] / В. Кремень // Вісник НАН України. – 2001. – № 3. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/portal/All/herald/2001-03/7.htm>.
4. Литвин А. Перспективи розвитку професійно-технічної освіти України: наукова дискусія / Андрій Литвин // Педагогіка і психологія професійної освіти: наук.-метод. журнал. – 2006. – № 3. – С. 190–201.
5. Лук'янова Л. Б. Теорія і практика екологічної освіти у професійно-технічних навчальних закладах: дис. доктора пед. наук: 13.00.04 / Лариса Борисівна Лук'янова. – К., 2006. – 466 с.
6. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 рр.: Схвалено Указом Президента України від 25 червня 2013 р. № 344/2013. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.
7. Ничкало Н. Г. Трансформація професійно-технічної освіти України: моногр. / Нелля Григорівна Ничкало. – К.: Педагогічна думка, 2008. – 200 с.
8. Радкевич В. Науково-методичні основи модернізації змісту професійної освіти і навчання / В. Радкевич // Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка: зб. наук. пр. – Вип. 1 / Інст-т проф.-тех. освіти НАПН України. – К.: Вид-во ІПТО НАПН України, 2011. – С. 57 – 67.
9. Уряд України виділив 50 млн грн для обладнання 25 НПЦ з підготовки робітників за трьома найбільш дефіцитними професіями // Урядовий портал – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://crimea-portal.gov.ua/kmu/control/publish/article?art_id=249859632
10. Кабінет Міністрів України розширив перелік дефіцитних професій, які отримують підтримку держави // Українська правда [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://life.pravda.com.ua/society/2018/02/21/229123/>

УПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ: ПЕРЕВАГИ ТА ПРОБЛЕМИ

Катерина КУДРЯ, заступник директора з навчально-виховної роботи Вищого професійного училища № 92 м. Северодонецька;

Ольга СТАЛІНСЬКА, майстер виробничого навчання Вищого професійного училища № 92 м. Северодонецька

Відповідно до Закону України «Про освіту» дуальна форма здобуття освіти – це спосіб здобуття освіти, що передбачає поєднання навчання осіб у закладах освіти з навчанням на робочих місцях, на підприємствах, в установах та організаціях для здобуття певної кваліфікації, як правило на основі договору [3].

Основні завдання впровадження елементів дуальної форми навчання: усунути основні недоліки традиційних форм і методів навчання майбутніх кваліфікованих робітників; подолати розрив між теорією і практикою, освітою і виробництвом; підвищити якість підготовки кваліфікованих кадрів з урахуванням вимог роботодавців у рамках нових організаційно-відмінних форм навчання [6].

З метою створення умов для якісної підготовки конкурентоспроможних робітничих кадрів, здатних задовольнити вимоги загальнодержавного та регіонального ринків праці, оновлення змісту освіти у Луганській області з 2017/2018 н. р. розпочато впровадження у професійну підготовку кваліфікованих робітничих кадрів елементів дуальної форми навчання [5].

Мета публікації – проаналізувати якість підготовки майбутніх кваліфікованих робітників з професії «Кухар» з урахуванням вимог роботодавців у рамках організаційно-відмінних форм навчання з освоєнням сучасних інноваційних виробничих технологій та подолання розриву між теорією і практикою, освітою й виробництвом, враховуючи дуальну форму навчання.

Зазначена проблема актуальна, адже в Україні останнім часом спостерігаємо величезний відтік працездатного населення за кордон. Причому, якщо 20 років тому українці виїздили на заробітки з перспективою повернення, то нині люди залишаються за кордоном, а Україна втрачає кваліфіковані кадри та працездатне населення. Отже, особливий інтерес для нас становлять реформи в галузі професійної освіти, науки й виробництва. Розгляду

© Кудря К., Сталінська О., 2018

цієї проблеми присвячено чимало досліджень, серед них: С. Амеліної, Г. Китової, О. Амоша, І. Лікарчука та ін. [1; 2; 4].

Дуальна система навчання – це практико орієнтоване навчання, побудоване на підґрунті соціального партнерства, спрямоване на формування нової моделі професійної підготовки кваліфікованих робітників із обов'язковими періодами виробничого навчання й виробничої практики, що проваджується на базі підприємств, установ, організацій, та передбачає зміцнення зв'язків навчання з виробництвом, визначення провідної ролі та підвищення відповідальності роботодавців за якість підготовки робочих кадрів.

Для підприємств – це можливість підготовки робочих кадрів, безпосередньо, під своє виробництво, технології та обладнання, максимальна відповідність корпоративним інтересам, економія часу та коштів на пошук, добір робітників, їх перенавчання та адаптацію до умов конкретного підприємства. Добре навчені робітники швидко пристосовуються до робочого ритму виробництва, витрачаючи мінімум часу для адаптації, що позитивно відображається на іміджі підприємства та навчального закладу.

Для держави – це можливість реалізувати зміст професійного навчання відповідно до чинного законодавства і державних стандартів професій та, водночас, зменшити витрати на укомплектування навчальних закладів сучасним технологічним обладнанням й утримання навчального закладу.

Заклад освіти забезпечує учнів теоретичними знаннями, достатньою професійною орієнтацією з наступним працевлаштуванням. Учні за дуальною системою швидше здобувають міцні знання й стійкі професійні прийоми та навички роботи, самостійність і безболісно адаптуються до дорослого життя.

На виконання наказів Міністерства освіти і науки України від 23.06.17 р. № 916 «Про впровадження елементів дуальної фор-

ми навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників», Департаменту освіти і науки Луганської обласної державної адміністрації від 10.07.17 р. № 155С «Про впровадження елементів дуальної форми навчання у професійно-технічних навчальних закладах Луганської області», Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Луганській області від 13.07.17 р. № 11С «Про забезпечення методичного супроводу впровадження елементів дуальної форми навчання у Вищому професійному училищі № 92 м. Северодонецька» у Луганській області було організовано роботу з упровадження елементів дуальної форми навчання, що стало першим досвідом з реалізації зазначеного проекту. Для розробки робочого навчального плану та навчальних програм з використанням елементів дуальної форми навчання до складу творчої робочої групи увійшли роботодавці-замовники робітничих кадрів, педагогічні працівники Вищого професійного училища № 92 м. Северодонецька та представники Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти в Луганській області.

Упровадження елементів дуальної форми навчання базується на поєднанні в навчальному процесі професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки в приблизних обсягах 30 % – теоретичні заняття та 70 % – практична підготовка.

Під час розробки навчального плану та складання графіка навчального процесу враховано побажання роботодавців та скореговано обсяги бюджетного часу з виробничого навчання.

Особливістю дуальної системи в закладі освіти є те, що учні навчаються за схемою: теоретичний цикл та формування первинних навичок

з професії відбувається в училищі, а формування складних та комплексних навичок – на конкретному виробництві або на конкретному робочому місці. Професійні знання та досвід учнів набуваються, розширюються та поглиблюються під час виробничого навчання та виробничої практики. Позитивною якістю дуального навчання є ще й те, що учнів під час виробничої практики зараховують на робочі місця та вони отримують відповідну заробітну плату.

Отже, вирішується питання інтеграції і кооперації професійного навчального закладу та підприємства, визначення структури і профілізації, а також моделі організації навчального процесу в Вищому професійному училищі № 92 м. Северодонецька.

Під час проведення дослідження роботодавці дійшли висновку, що дуальна форма навчання надає такі можливості:

- забезпечення підприємства кадровими ресурсами дефіцитних спеціальностей та необхідної кваліфікації;
- добір кращих учнів на роботу;
- заощадження часу і ресурсів щодо ознайомлення новоприйнятого робітника з особливостями роботи підприємства;
- економія на витратах щодо пошуку і добору працівників, їх перенавчання та адаптації;
- оцінювання результатів навчання.

Використання елементів дуальної форми навчання дало право закладу професійної (професійно-технічної) освіти здійснювати адресну, цільову підготовку робітничих кадрів для конкретних підприємств. Тобто з'явилася можливість використовувати матеріально-технічну базу підприємств для навчання учнів на сучасному виробничому обладнанні з ураху-

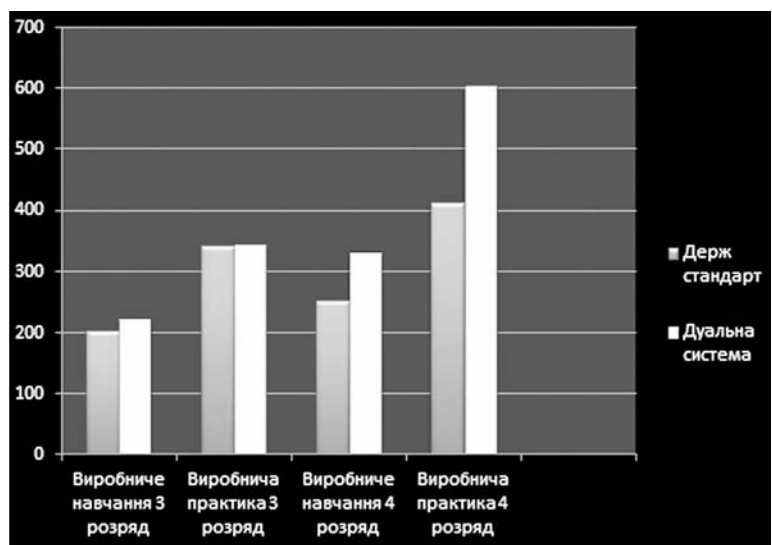
Загальний фонд економії годин професійно-теоретичної підготовки

Державний стандарт (год)	Дуальна система (год)	Різниця (год)
633	459	174

Порівняльна таблиця Державний стандарт - Дуальна система

Предмети	Державний стандарт (год)	Дуальна система (год)	Різниця
Загальний обсяг навчального часу	2135	2131	-4
Професійно-практична підготовка	1212 (56,8%)	1497 (70,2%)	+285 (13,4%)
Загально-професійна підготовка	120 (5,6%)	116 (5,4%)	-4 (0,2%)
Професійно-теоретична підготовка	633 (29,6%)	459 (21,5%)	-174, (8,1%)

Перерозподіл годин виробничого навчання та виробничої практики

ванням інноваційних змін у виробничих технологіях, розділяти витрати з роботодавцями щодо підготовки робітничих кадрів.

Використання зазначеного проекту відкрило додаткові можливості для підвищення кваліфікації та стажування педагогів професійного навчання на виробництві, сприяло успішному професійному розвитку учнів та забезпеченню тісного взаємозв'язку і взаємовпливу різних систем (науки, освіти, виробництва), а також якісним змінам у навчальному процесі.

Учні Вищого професійного училища № 92 м. Северодонецька мали змогу здобути такі переваги, необхідні для успішної професійної діяльності:

- посилення мотивації до отримання знань;
- рання професійна орієнтація;
- шанс бути фінансово незалежним та самостійним;
- відпрацювання вміння корпоративної відповідальності та роботи в колективі;
- адаптуватися до дорослого життя.

Однак, при впровадженні елементів дуальної форми навчання в навчальному закладі та регіоні стикаємося з такими проблемами:

- недостатня зацікавленість роботодавців у фінансуванні проекту;
- неповна відповідність переліку робіт на підприємствах та змісту навчальних програм;
- не вирішеність питання щодо податкових пільг та преференцій роботодавцям-учасникам експерименту для забезпечення оплати праці учням закладу освіти як позаштатним працівникам підприємств;
- часткова відсутність зацікавленості з боку учнів у проходженні практики на конкретних робочих місцях;
- фінансова нестабільність підприємств, які надали робочі місця учням;
- першочергова орієнтація учнів на заробіток, а не на освіту;
- складність забезпечення оплачувані робочим місцем учнів, які на момент проходження професійно-практичної підготовки не досягли 18 років.

Отже, впровадження дуальної форми навчання у Вищому професійному училищі № 92 м. Северодонецька ґрунтується на вивчені передових технологій і досвіду новаторів

виробництва підприємства, аналізі структури професійної діяльності, визначенні обсягу знань, умінь і навичок, які використовуються у роботі, забезпеченні умов, за яких майбутній робітник має розвиватися як особистість, виявляти їхні здібності, враховуючи важливі професійні якості.

Отже, перед ЗП(ПТ)О та підприємством ставиться одне спільне завдання – рівень професійної компетенції і підготовки кваліфікованих робітників не повинен поступатися рівню працівників певного підприємства, окрім того, професійна орієнтація має враховувати особливості виробництва.

Використання елементів дуальної системи потребує:

- створення сертифікованих центрів для присвоєння робітничої кваліфікації;
- розроблення та затвердження на законодавчому рівні державних пільг для підприємств, які проводять навчання за дуальною системою;
- поширення системи дуального навчання на підготовку (перепідготовку) безробітних громадян у сфері зайнятості населення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Амеліна С. М. Особливості дуальної системи вищої професійної освіти у навчальних закладах Німеччини / С. М. Амеліна // Проблеми трудової і професійної підготовки : зб. наук. п. – 2010. – Вип. 15. – С. 107–112.
2. Амоша О. І. Сучасні підходи щодо здійснення взаємодії академічної науки, освіти і промислового виробництва / О. І. Амоша, А. І. Землянкін, Г. В. Моїсєєв // Економіка та держава. – 2007. – № 3. – С. 4–7.
3. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145-VIII.
4. Китова Г. А. Интеграция науки и образования в экономике знаний / Г. А. Китова, Т. Е. Кузнецова // Информационное общество. – 2005. – № 5. – С. 32–36.
5. Наказ МОН України від 16.03.15 р. № 298 «Про впровадження елементів дуальної системи навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників».
6. Середньостроковий план пріоритетних дій уряду на період 2017 – 2020 рр., розділ III «Розвиток людського капіталу», підрозділ «Модернізація професійно-технічної освіти».

Шановні читачі!

Не забудьте передплатити журнал

«Професійно-технічна освіта»

на II півріччя 2018 р.

У Каталозі видань України 2018 р. відомості про наш журнал розміщено на с. 138.

Передплатний індекс 48764

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ В УМОВАХ ПРОВЕДЕННЯ ОПЕРАЦІЇ З ОБОРОНИ УКРАЇНИ НА ТЕРИТОРІЇ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Тетяна КІЯЩЕНКО, директор Золотівського професійного ліцею, Луганська область;
Світлана МОЗГОВА, методист Золотівського професійного ліцею, Луганська область

Питання забезпечення доступу до якісної професійної освіти є найбільш важливим та актуальним для закладів освіти Луганської області. В умовах проведення операції з оборони України (до березня 2018 р. – антитерористичної операції) на території Луганської та Донецької областей, частина яких залишилася непідконтрольною державній владі, заклади професійної освіти виходять на етап пристосування до нових реалій. З метою збереження учнівського контингенту, створення сприятливого (стійкого) освітнього простору, підтримки конкурентоспроможності робітничих професій Луганщина перебуває у пошуку ефективних шляхів подолання цієї проблеми.

Розташування Золотівського професійного ліцею на лінії розмежування території Луганської області, політична та соціально-економічна ситуація 2014 – 2015 рр. в Україні, відтік здобувачів освіти (зменшення контингенту на 11 % порівняно з 2013 – 2014 н. р.), занепад матеріально-технічної бази в результаті обстрілів примусили педагогічний колектив звернутися до дистанційної форми навчання та впровадження e-learning в освітній процес навчального закладу.

Використання елементів дистанційної форми навчання, її особливостей та перспектив, забезпечення доступу до якісної професійної освіти в умовах проведення операції з оборони України стали об'єктами дослідно-експериментальної роботи регіонального рівня на базі Золотівського професійного ліцею. Під час проведення експерименту визначено такі основні завдання:

- вивчення можливостей доступу різних категорій здобувачів освіти до якісного навчання засобами e-learning в умовах проведення операції з оборони України;
- здійснення моніторингу забезпечення індивідуалізації навчального процесу [2];
- узагальнення досвіду педагогічних працівників закладів професійної освіти Луганської області з питань підвищення якості та ефективності навчального процесу шляхом застосування актуальних освітніх технологій;

- проведення аналізу щодо забезпечення додаткових можливостей для спілкування педагогічних працівників з учнями та учнів між собою в рамках активного засвоєння навчальної програми [4].

З метою апробації елементів дистанційної форми навчання у Золотівському професійному ліцеї розроблено єдиний інформаційно-освітній простір на базі соціальної мережі «ВКонтакте», що була найбільш задіяна з-поміж учнів закладу освіти. У зв'язку із забороною соціальної мережі «ВКонтакте», відповідно до Указу Президента України від 28 квітня 2017 р. № 133/2017 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)», навчальний ресурс перенесено до соціальної мережі «Фейсбук».

Зміст і структура єдиного інформаційно-освітнього простору поєднали електронні джерела інформації (у тому числі й мережеві): віртуальну бібліотеку, бази даних, консультаційну онлайн-службу, електронні курси-оболонки з предметів навчальної програми, розробки дидактичних основ тощо [3, 274].

Навчально-методичне забезпечення, підготовлене й задіяне в започаткованій системі електронного навчання, містило:

- робочі навчальні програми та поурочно-тематичні плани з предметів загальноосвітніх та професійно-теоретичних дисциплін (цифровий архів);
- електронний каталог методичних рекомендацій для здобувачів освіти щодо організації самостійного навчання, виконання лабораторно-практичних робіт;
- сайт навчального закладу з посиланнями на віртуальну бібліотеку, онлайн-кабінет психолога, розклад занять, критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти, до персональних блогів викладачів та майстрів виробничого навчання (лекцій, домашніх завдань, корисних посилань, навчальних відео тощо) [2].

До експерименту було залучено 10 навчальних груп (301 здобувач освіти) з професій гірни-

чої галузі, сфери послуг і галузі інформаційних технологій та 20 найініціативніших педагогічних працівників, що сприяло забезпеченню максимальної ефективності та результативності дослідно-експериментальної роботи.

Аналіз результатів освітнього процесу та якості знань здобувачів освіти, діагностика, опитування та анкетування учасників дослідної роботи дали змогу виявити переваги використання елементів дистанційної форми навчання в закладах професійної освіти. По-перше, індивідуальний графік навчання віддалених учасників освітнього процесу відкрив для певних верст населення області можливість опанувати робітничу професію в умовах проведення операції з оборони України. По-друге, нетрадиційні підходи до навчання сприяли вирішенню проблеми збереження здоров'я і життя здобувачів освіти. По-третє, інноваційна система, випереджувальний підхід, стратегічні пріоритети допомогли оновити систему професійної освіти Луганської області, наблизити її до сучасних умов розвиненого соціально-економічного суспільства [5].

Запровадження дистанційного навчання, індивідуалізованого процесу набуття професійних компетентностей виявилось найбільш оптимальним засобом навчатися в системі професійної освіти, опановувати робітничу професію в умовах проведення операції з оборони України, а також можливістю реалізувати конституційне право кожного громадянина України на освіту. Поряд з цим є й певні недоліки. Насамперед питання пристосування професійно-практичної підготовки майбутніх робітників до структури і можливостей дистанційної освіти, адже забезпечення якості та доступності професійного навчання в експериментальному закладі освіти обґрунтовано лише в його теоретичній частині.

Результати регіонального експерименту покладено в основу започаткованої лабораторією дистанційного професійного навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України дослідно-експериментальної роботи всеукраїнського рівня за темою: «Організація дистанційного професійного навчання учнівської молоді й дорослих, які проживають на тимчасово окупованій території та в населених пунктах на лінії зіткнення» на базі Золотівського професійного ліцею. Науково-методичний супровід здійснює Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Луганській області за підтримки Департаменту професійної освіти Міністерства освіти і науки України.

Експеримент охоплює три етапи: організаційно-діагностичний (2018 р.); формувальний (2019 р.); узагальнювано-аналітичний (2020 р.).

Програмою проведення експериментальної роботи Всеукраїнського рівня визначено проведення низки заходів, спрямованих на реалізацію таких завдань:

- розроблення методики формування професійної компетентності здобувачів освіти з використанням технології та елементів дистанційного навчання (розробка дистанційних курсів з навчальних предметів та їх навчально-методичне забезпечення, створення та апробація відповідних електронних продуктів та інформаційних ресурсів);

- упровадження в практику й експериментальна перевірка ефективності організаційно-педагогічних умов дистанційного навчання для здобувачів освіти, які проживають на тимчасово окупованій території та в населених пунктах на лінії зіткнення.

Наукова новизна експерименту полягає в обґрунтуванні та експериментальній перевірці організаційно-педагогічних умов упровадження дистанційного професійного навчання учнівської молоді й дорослих, які проживають на тимчасово окупованій території та в населених пунктах на лінії зіткнення, удосконаленні загальної системи професійної підготовки здобувачів освіти, розробці інноваційного навчально-методичного забезпечення [1, 5 – 12].

Підтримка з боку керівних наукових структур, інвестиції, які дали змогу оновити матеріально-технічну базу, посилили мотивацію учнівського контингенту до опанування робітничої професії, підвищили якість освіти, забезпечили підтримку рейтингу закладу освіти. Педагогічний колектив Золотівського професійного ліцею розуміє, що потрібен час для адаптації системи професійної освіти до особливостей дистанційного навчання та його можливостей. Вирішення цього питання сприятиме не тільки задоволенню потреб замовників освітніх послуг і самих здобувачів освіти, а й оновить стан професійної освіти, що надзвичайно важливо під час реформування сучасної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Радкевич В. О. Науково-методичне забезпечення якості професійної освіти і навчання / В. О. Радкевич // Модернізація професійної освіти і навчання: проблеми, пошуки і перспективи: зб. наук. пр. / [ред. кол. : В. О. Радкевич (голова) та ін.]. – К.: ІТТО НАПН України, 2015. – Вип. 6. – К. : «НВП Поліграфсервіс». – С. 5–12.
2. Гриценко В. І. Дистанційне навчання: теорія і практика / В. І. Гриценко, С. П. Кудрявцева, В. В. Колос, О. В. Веренич. – К.: Наук. думка, 2004. – 375 с.
3. Ушакова Н. М. Про нормативно-правове забезпечення дистанційного навчання у вищому навчальному закладі / Нові технології навчання: науково-методичний посібник // Н. М. Ушакова, А. Б. Воронова, Л. Є. Калиновська. – 2004. – № 35. – С. 274 – 275.
4. Селевко Г. К. Педагогічні технології на основі інформаційно-комунікативних засобів / Г. В. Селевко. – М.: НІІ шкільних технологій, 2005.
5. Переваги дистанційної освіти в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.osvita.org.ua/articles/522.html>.

УДК 378.147-057.4:528.4

ПРАКТИЧНЕ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ГЕОДЕЗИСТІВ У КОЛЕДЖІ

Олександр ЯМКОВИЙ, заступник директора з навчально-виробничої роботи Коледжу інформаційних технологій та землевпорядкування Національного авіаційного університету, кандидат педагогічних наук

Висвітлено особливості практичної підготовки майбутніх фахівців-геодезистів, визначено особливості проведення навчальної та виробничої практик.

Ключові слова: професійна підготовка, практична підготовка, навчальна практика, виробнича практика, молодший спеціаліст.

Александр ЯМКОВОЙ

ПРАКТИЧЕСКАЯ ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ ГЕОДЕЗИСТОВ В КОЛЕДЖЕ

Освещены особенности практической подготовки будущих специалистов-геодезистов, определены особенности проведения учебной и производственной практик.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, практическая подготовка, учебная практика, производственная практика, младший специалист.

Alexander YANKOVOY

PRACTICAL TRAINING OF FUTURE GEODESISTS IN COLLEGE

In this article we scrutinize practical training the future_specialists-geodezists which determined special features to spend educational and industrial trainings.

Keywords: professional training, practical training, educational training, industrial training junior specialist.

У сучасних умовах реформування економіки України зростають і вимоги до підготовки висококваліфікованих та конкурентоспроможних фахівців. Особливого значення на ринку праці набувають такі якості випускників вищих навчальних закладів, як висока професійна компетентність, комунікабельність, ініціативність, мобільність, креативність, здатність до самоосвіти тощо.

У процесі професійної підготовки фахівців, зокрема майбутніх геодезистів, особлива роль належить практичній підготовці, яка має забезпечити формування сукупності інтегрованих знань та вмінь, якостей особистості – професійну компетентність фахівця.

Проблемі практичного навчання студентів присвячено чимало наукових праць вітчизняних учених-педагогів: С. Архангельського, С. Батишева, А. Дьоміна, С. Рубінштейна, Н. Талізної, Д. Тхоржевського, Н. Ничкало, С. Сисоевої, С. Гончаренка, І. Беха, С. Максименка та інших. Питання професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі геодезії та землеустрою відображено в працях І. Борового, С. Войтенко, Й. Дороша, Р. Шульця, І. Ковальчука, К. Третяка, І. Калинича, Н. Русіної, Л. Кочеригіна та інших. Більшість їхніх праць присвячено підготовці майбутніх геодезистів та зем-

левпорядників у закладах вищої освіти III – IV рівнів акредитації. Питання практичної підготовки молодших спеціалістів, зокрема геодезистів, у коледжах і технікумах висвітлено недостатньо.

Мета дослідження – проаналізувати практичну підготовку майбутніх геодезистів освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст» на прикладі Коледжу інформаційних технологій та землевпорядкування Національного авіаційного університету.

Однією із складових професійної підготовки студентів – практична підготовка, яка в педагогічній літературі трактується як складова частина професійної освіти, що відображає закономірності, зміст, методи й форми організації процесу формування умінь і навичок, спрямованих на формування здатності студентів до кваліфікаційної виробничої праці за обраною спеціальністю [1, 169]. Закон України «Про вищу освіту» визначає практичну підготовку однією з форм організації освітнього процесу та видом навчальних занять [2].

У Коледжі інформаційних технологій та землевпорядкування НАУ практичне навчання організовано відповідно до Закону України «Про вищу освіту», «Рекомендацій про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України», розроблених Інститутом інноваційних технологій і змісту освіти та погоджених з Фе-

дерацією роботодавців України від 24 квітня 2013 р., «Положення про проходження практики студентами КІТЗ НАУ».

Під практичною підготовкою студентів розуміємо комплекс практичних та лабораторних занять, навчально-виробничих практик, що дають змогу студентам оволодіти уміннями та навичками, а також набути досвіду майбутньої професійної діяльності.

Формування професійних навичок та умінь майбутніх фахівців-геодезистів здійснюється через систему поетапної практичної підготовки з послідовним збільшенням рівня професійних знань, умінь і навичок. Кожен етап практичного навчання має чітко визначену мету і вирішує конкретні завдання.

Практична підготовка студентів спеціальності 193 «Геодезія та землеустрій» (спеціалізація «Геодезичні роботи та експлуатація геодезичного обладнання») освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст» здійснюється за такими послідовними етапами:

- лабораторні й практичні заняття, на яких починається формування первинних навичок (із спеціальних дисциплін);
- навчальна практика, завданням якої є ознайомлення студентів із специфікою майбутньої спеціальності, отримання первинних професійних умінь і навичок із загальнопрофесійних і спеціальних дисциплін, передбачених навчальним планом відповідної спеціальності;
- виробнича практика, яка проводиться з метою узагальнення й удосконалення знань, практичних умінь та навичок на базі конкретного суб'єкта господарювання, оволодіння професійним досвідом та готовності майбутнього фахівця до самостійної трудової діяльності.

Відомо, що практична підготовка студентів започатковується в процесі теоретичного навчання, коли проводяться лабораторно-практичні заняття з окремих фахових дисциплін, вирішу-

ються завдання певного виробничого змісту. Зокрема, на другому курсі студенти виконують цикли лабораторно-практичних робіт із дисциплін «Геодезія», «Топографічне креслення», «Геодезичні прилади», «Вища геодезія». На лабораторних та практичних заняттях із фахових дисциплін студенти набувають навичок роботи на геодезичних приладах (нівелірах, теодолітах), навчаються складати топографічні плани, виконувати обробку матеріалів польових вимірювань. Практичні навички та вміння, здобуті студентами на лабораторних та практичних заняттях з фахових дисциплін, закріплюються під час навчально-виробничих практик.

Практика – невід'ємна складова процесу підготовки фахівців, яку проводять на належно оснащених базах навчальних закладів, а також на сучасних підприємствах і в організаціях різних галузей господарства, освіти, охорони здоров'я, культури, державного управління [3, 509].

Відповідно до навчального плану спеціальності 193 «Геодезія та землеустрій» (спеціалізація «Геодезичні роботи та експлуатація геодезичного обладнання») студенти проходять декілька видів практики, які різняться за часом і місцем проведення. Види практик та їх тривалість наведено у таблиці.

На II і III курсах студенти проходять навчальну практику, ознайомлюються зі специфікою майбутньої спеціальності, різними видами практичної діяльності, отримують первинні професійні вміння. Кожний вид геодезичної навчальної практики має чітко визначену мету і вирішує конкретні завдання.

Навчальну практику проводять у польових умовах, а програми практик передбачають повний комплекс топографічних робіт, необхідних для складання карт, розв'язання інженерно-геодезичних задач. Особливість геодезичної навчальної практики – бригадно-ланкова форма її організації. Тобто, академічну групу з 25 осіб

Таблиця

Перелік практик і розподіл їх по семестрах

№ за/п.	Практика	Курс	Семестр	Кількість тижнів/годин
Навчальна				
		II, III	4,6	
1	Теодолітні роботи	II	4	1,5/54
2	Нівелювання IV кл	II	4	1,0/36
3	Тахеометрична зйомка	II	4	1,5/54
4	Спостереження пунктів триангуляції	II	4	1,0/36
5	Мензуальна зйомка	II	4	1,5/54
6	Нівелювання II кл	II	4	1,5/54
7	Полігонометрія 4 клас 1-го та 2-го розрядів	III	6	1,5/54
8	Польова практика з прикладної геодезії	III	6	1,5/54
9	Астрономічне визначення азимута	III	6	1,0/36
Виробнича				
		III, IV	6,7	
1	Виробнича практика	III	6	8,0/432
2	Переддипломна практика	IV	7	6,0/324

ділять на бригади по 4 – 6 осіб. Кожна бригада направляється на визначені ділянки роботи, де студенти індивідуально виконують навчально-виробничі роботи, після закінчення яких переходять на інші робочі місця. За результатами практики студенти оформляють індивідуальний або бригадний звіт, до якого входять щоденники, польові журнали вимірювань, схеми полігонів або зйомочних ходів, відомості обчислення координат і висот зйомочних точок, плани, профілі тощо.

Виробничу практику для студентів проводять упродовж 14 тижнів двома етапами: на III курсі (8 тижнів) та IV курсі (6 тижнів). Базами виробничої практики можуть бути державні й приватні геодезичні підприємства, маркшейдерські організації, будівельні компанії, науково-виробничі інститути, відділи земельних ресурсів, центри державного земельного кадастру. Залежно від бази та місця проходження практики кожен студент отримує індивідуальні практичні завдання, що виконуються на конкретному виробництві.

Під час виробничої практики студенти-геодезисти ознайомлюються із організаційною структурою підприємства, підрозділу, правилами внутрішнього розпорядку, технікою безпеки; вивчають посадові інструкції підрозділу; ознайомлюються з видами, методами, технологіями геодезичних і землевпорядних робіт та оформляють щоденник практики за видами робіт: перенесення проектів у натуру; складання кадастрових планів; згущення геодезичних мереж (полігонометрія, нівелювання); геодезична зйомка кінематичним методом; топографічні роботи (дешифрування місцевості); складання виконавчих схем у процесі будівництва.

Виробнича практика надає студенту змогу реалізувати функції фахівця на робочому місці, виконуючи весь цикл обов'язків за своєю спеціальністю та усвідомлюючи механізм дії підрозділу, в якому проводиться виробнича практика, загальну картину всього об'єкта практики [4, 154].

У практичній підготовці важливим елементом є метод навчання – спосіб подання інформації студентові в процесі пізнавальної діяльності, реалізований через дії викладача й студента. Під час практики реалізуються специфічні методи навчання та форми активізації пізнавальної діяльності: реальне залучення студента у виробниче середовище, діалогова форма спілкування з фахівцями, самостійна постановка пошукових задач (залежно від індивідуального завдання), консультації з підготовки звіту про практику, захист звітів (участь у конференції практикантів) [5, 51].

Водночас є певні труднощі та не вирішені проблеми практичної підготовки студентів. Головна причина – недостатня співпраця ЗВО з виробництвом, а саме: відсутність реальних баз практик, готових прийняти студентів і створити їм належ-

ні умови. Причинами цього є невідпрацьована нормативно-законодавча база, незацікавленість керівників підприємств у співпраці з навчальним закладом та в прийомі студентів-практикантів тощо.

Тому більшість студентів мають право самостійно шукати й обирати собі місце проходження практики. Під час вибору бази практики вирішальну роль відіграють різні чинники: місцезнаходження (поряд з місцем проживання або безпосередньо в рідному селі), умови та оплата праці, відповідне оснащення підприємства або можливість формального проходження практики. Ефективність такої організації виробничих практик досить низька: місця проходження практики інколи не узгоджені із завданням практики; не зовсім досягається відповідність знайденої бази практики спеціальності, за якою навчається студент; часто підприємства просто ігнорують присутність студентів, не даючи їм змоги працювати за фахом і не доручаючи ніяких завдань; контроль з боку керівників практики від вишу майже відсутній через неможливість у відведений час проконтролювати присутність усіх студентів на своїх місцях практики протягом усього її періоду.

Тому в умовах сьогодення для удосконалення практичної підготовки студентів треба постійно працювати над вирішенням цих проблемних питань.

Отже, практична підготовка разом з теоретичною – важлива складова професійної освіти. Усі види практик, передбачені навчальним планом підготовки геодезистів освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст», спрямовані на формування професійних умінь і навичок, позитивного ставлення до майбутньої професійної діяльності. Професійно-практична підготовка майбутніх геодезистів відбувається за принципом наскрізності та неперервності практичного навчання і спрямована на те, щоб максимально пов'язати навчальний процес із реаліями розвитку сучасного топографо-геодезичного виробництва.

Перспективою подальших наукових розвідок є обґрунтування компетентнісного підходу до підготовки майбутніх фахівців у галузі геодезії та землеустрою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Педагогіка туризму. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / В. К. Федорченко, Н. А. Фоменко, М. І. Скрипник, Г. С. Цехмістрова. – К. : Видавничий дім «Слово», 2004. – 296 с.
2. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII // Урядовий кур'єр від 13.08.2014. – № 145.
3. Енциклопедія освіти / ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 704 с.
4. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / за ред. З. Н. Курлянд. – К. : Знання, 2007. – 495 с.
5. Тридід О. Активізація людського капіталу в системі професійної підготовки / О. Тридід, В. Світлична // Новий Колегіум. – 2011. – № 2. – С. 49 – 54.

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

Тетяна КОНОШЕВИЧ, викладач спеціальних технологій, Державного професійно-технічного навчального закладу «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище», спеціаліст першої категорії

Висвітлено питання впровадження в освітній процес системи дистанційного навчання шляхом розробки дистанційної інформаційно-комунікаційної платформи для ефективного управління процесом індивідуалізованого навчання; впровадження інноваційних комп'ютерних технологій і хмарних педагогічних сервісів із метою формування професійних компетенцій учнів та організації сучасного освітнього процесу.

Ключові слова: інноваційна діяльність, інформаційні технології, дистанційне навчання, дистанційний урок, дистанційна платформа, тьютор, освітній процес, технічне забезпечення, інтерактивність, контроль знань, хмарні педагогічні сервіси, інфографіка, віртуальний клас, віртуальна дошка, візуалізація інформації, інформаційний простір.

Тетяна КОНОШЕВИЧ

ДИСТАНЦИОННОЕ ОБУЧЕНИЕ: ОТ ТЕОРИИ К ПРАКТИКЕ

Освещен вопрос внедрения в образовательный процесс системы дистанционного обучения путем разработки дистанционной информационно-коммуникационной платформы для эффективного управления процессом индивидуализированного обучения; внедрение инновационных компьютерных технологий и облачных педагогических сервисов в целях формирования профессиональных компетенций учащихся и организации современного образовательного процесса.

Ключевые слова: инновационная деятельность, информационные технологии, дистанционное обучение, дистанционный урок, дистанционная платформа, тьютор, образовательный процесс, техническое обеспечение, интерактивность, контроль знаний, облачные педагогические сервисы, инфографика, виртуальный класс, виртуальная доска, визуализация информации, информационное пространство.

Tetiana Konoshevych

DISTANCE LEARNING: FROM THEORY TO PRACTICE

The question of implementation of the distance learning system in the educational process by developing a distance information-communication platform for efficient management of the individualized education process, application of innovation computerized techniques and cloudy pedagogical services, formation of pupils' professional competences and their adaptation to requirements of modern market is described in the article.

Keywords: Innovation activity, information technology, distance learning, distance lesson, distance platform, tutor, educational process, technical supporting (hardware), interactivity, control of knowledge, cloudy pedagogical services, information graphics, virtual classroom, virtual board, visualization of information, information space.

Пріоритетний напрям розвитку сучасного суспільства – інформатизація освіти, що водночас виступає центральним механізмом модернізації освітньої системи. Головне завдання інформатизації – дослідження і забезпечення сфери освіти методологією та практикою розробки й оптимального використання новітніх інформаційних технологій. Саме інноваційні інформаційні технології відкривають нові перспективи для підвищення ефективності освітнього процесу. Велике значення відіграють методи активного пізнання, самоосвіта та дистанційні освітні програми.

На цьому етапі розвитку сучасної освіти реалізація дистанційного навчання потребує

впровадження відповідних платформ, розроблення яких передбачає застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Дистанційні технології можна розглядати як природний і неминучий етап переходу від традиційної системи навчання до навчання в інформаційно-комунікаційному середовищі, від звичайного класу до віртуальної педагогічної спільноти. Можливість впровадження новітніх педагогічних, психологічних і методологічних розробок із розподілом матеріалу на окремі функціонально завершені модулі, які вивчаються у міру засвоєння всього матеріалу і відповідають здібностям окремого учня або групи загалом і пояснює актуальність дистанційного навчання. Ефективність дистанційної системи підкреслю-

ється постійним прагненням учнів до активного здобуття нових знань та підвищення власного рівня професійних компетенцій. Правильно організована взаємодія викладача та учнів сприяє високій дієвості дистанційного навчання та планомірному засвоєнню знань учнями.

Зважаючи на той факт, що дистанційне навчання часто передбачає наявність базової середньої освіти (хоча систему не широко застосовують у школах), цей напрям має право на активне застосування в освітньому процесі професійно-технічних навчальних закладів. У цьому разі впровадження віддаленої системи освіти не обмежує можливостей у навчанні й удосконаленні професійної діяльності під час роботи на підприємствах.

Поряд із використанням нових методів і форм навчання інноваційна освіта потребує також удосконалення інформаційної компетентності педагогічних працівників, підвищення їхнього рівня володіння технологічними аспектами організації освітньої діяльності учнів [1, 14]. На допомогу приходять дистанційні платформи, які дають змогу організувати не лише віддалений освітній процес, а й змішане навчання.

Саме необхідність відповідати сучасним вимогам, потреба ефективного і раціонального впровадження інноваційних технологій, створення якісно нових умов для зручного та якісного спілкування всіх учасників навчального процесу забезпечення комфортних умов для мобільного навчання в інформаційному середовищі, стала підґрунтям для розроблення й активного впровадження в освітній процес Вінницького міжрегіонального вищого професійного училища системи дистанційного навчання.

Головна мета впровадження системи дистанційного навчання у ПТНЗ – забезпечення нової моделі підготовки майбутніх фахівців, яким притаманні: активне опанування знань, гнучкість та мобільність, комунікативність, творче мислення, постійний професійний розвиток, що стануть основою для здобуття якісних знань, умінь і навичок.

Дослідження у напрямі розвитку системи дистанційного навчання проводять провідні вчені, педагоги, викладачі фахових дисциплін в усьому світі.

В Україні першими на шлях впровадження дистанційної форми навчання стали Національний технічний університет України (КПІ), Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Сумський державний університет, Харківський національний університет радіоелектроніки, Хмельницький національний університет, Херсонський державний університет.

Дослідження, пов'язані з проблемами пошуку нових форм і методів, організації професійного навчання висвітлюються у працях таких науковців, як В. Биков, Н. Нічкало, В. Кухаренко, А. Шевченко, Б. Вульфсон, О. Кареліна, І. Козубовська, П. Стефаненко, С. Сисоєва та ін.

Мета статті – дослідження ефективності впровадження в освітній процес системи дистанційного навчання, зокрема розроблення та впровадження дистанційної платформи, внаслідок поєднання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та використання хмарних педагогічних сервісів.

Дистанційне навчання (ДН) – індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу в спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [2, 9].

Дистанційні курси, на яких побудовано дистанційне навчання, мають чимало позитивних динамічних характеристик:

- *гнучкість* – викладення матеріалу курсу з урахуванням підготовки та здібностей учнів;
- *актуальність* – упровадження новітніх педагогічних, психологічних, методичних розробок;
- *зручність* – організація навчання у зручний час, у певному місці, здобуття освіти без відриву від основної роботи, відсутність обмежень у часі для засвоєння матеріалу;
- *модульність* – розбиття матеріалу на окремі функціонально завершені теми, які вивчають у міру засвоєння матеріалу;
- *економічна ефективність* – ефективне використання навчальних приміщень, спрощене коригування електронних навчальних матеріалів та мультимедіа доступ до них;
- *раціональність* – одночасне використання великого обсягу навчальної інформації будь-якою кількістю учнів;
- *інтерактивність* – активне спілкування учнів і викладачів;
- *діагностичність* – контроль якості навчання, що передбачає проведення дискусій, чатів; самоконтроль, відсутність психологічних бар'єрів;
- *географічна необмеженість* – відсутність географічних кордонів для здобуття освіти;
- *оперативність* – подолання бар'єрів у просторі та часі, одержання актуальної інформації, швидкий зворотний зв'язок;
- *інформаційність* – доступність освітньої інформації для учнів;
- *комунікативність* – оперативна взаємодія учнів одного з одним за допомогою електронних мереж;

- висока мотивація – технологічна індивідуалізація навчання, спрощення публікації учнівських робіт у мережі, їх експертиза та оцінка;
- індивідуальний підхід та маршрут навчання.

Пріоритетне завдання дистанційної системи навчання – пошук та впровадження в освітній процес сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, розроблення, вдосконалення та оновлення банку інтерактивних завдань, удосконалення інформаційно-аналітичної та інформаційно-комунікаційної компетентності педагогічних працівників, максимальне залучення учнів до навчання, інтенсифікація самостійної роботи учнів, формування системи чіткого та об'єктивного контролю учнів, поліпшення рівня якості знань учнів, а також створення необхідних умов для забезпечення неперервного навчання.

Сучасне дистанційне навчання здійснюється в основному за допомогою технологій і ресурсів мережі Інтернет [3, 116 – 119].

Розглянемо забезпечення дистанційного навчання (ДН) детальніше:

Науково-методичне:

- методичні (теоретичні та практичні) рекомендації щодо розроблення та використання психолого-педагогічних й інформаційно-комунікаційних технологій ДН;
- критерії, засоби і системи контролю якості дистанційного навчання;
- змістовне, дидактичне та методичне наповнення веб-ресурсів (дистанційних курсів) навчального плану/навчальної програми підготовки.

Системотехнічне:

- апаратні засоби (ПК, мережеве обладнання, сервери, обладнання для відеоконференцій тощо), що забезпечують розроблення і використання веб-ресурсів навчального призначення, керування навчальним процесом та необхідні види навчальної взаємодії між суб'єктами ДН у синхронному і асинхронному режимах;
- інформаційно-комунікаційне забезпечення із пропускну здатністю каналів, що надає всім суб'єктам ДН навчального закладу цілодобовий доступ до веб-ресурсів і веб-сервісів для реалізації навчання в усіх режимах;
- програмне забезпечення загального та спеціального призначення;
- веб-ресурси навчальних дисциплін (програм), що необхідні для забезпечення ДН, можуть містити: методичні рекомендації щодо їх використання, послідовності виконання завдань, особливостей контролю тощо;
- документи планування навчального процесу (навчальні програми, навчально-тематичні плани, розклади занять);
- відео- та аудіозаписи лекцій, семінарів тощо;
- мультимедійні лекційні матеріали;
- термінологічні словники;

- практичні завдання із методичними рекомендаціями щодо їх виконання;

• віртуальні лабораторні роботи та тренажери із методичними рекомендаціями щодо їх виконання;

• пакети тестових завдань для проведення контрольних заходів, тестування із автоматизованою перевіркою результатів та із перевіркою викладачем;

• ділові ігри із методичними рекомендаціями щодо їх використання;

• електронні бібліотеки чи посилання на них, бібліографії;

• інші ресурси навчального призначення.

Поширені інструменти спілкування у дистанційному навчанні: електронна пошта, форум, чат, відеоконференція, блог [4, 25].

Для ДН дуже важливий зв'язок з учнем, оскільки сучасне навчання тяжіє до індивідуалізації. До викладача висуваються певні вимоги: оперативна відповідь на листи, мотивація і стимулювання роботи учнів, їх похвала, узгоджений графік спілкування в режимі on-line і чітке його дотримання; створення атмосфери психологічного комфорту та ін. Необхідно створити умови для повноцінної самореалізації учня, прояву успішності, самоствердження, підвищення його самооцінки.

Типи дистанційних занять

1. *Демонстраційна версія* заняття за курсом. Таке заняття має рекламний характер і містить найвиграшні теми й види діяльності за курсом.

2. *Вступне заняття* за курсом. Мета – ознайомити учнів з проблематикою курсу, запропонувати їм виконати огляд майбутніх занять, охопити курс в цілому.

3. *Індивідуальне заняття-консультація* – задає структуру дистанційної консультації, передбачувані запитання, проблеми, шляхи пошуку відповідей на них.

4. *Дистанційна конференція* за допомогою електронної пошти.

5. *Чат-заняття* заняття в реальному часі та узгодженому місці в мережі Інтернет.

6. *Веб-заняття* – заняття, яке проводиться засобами телекомунікацій та інших можливостей Інтернет.

7. *Дистанційні олімпіади*, вебінари, веб-квести тощо.

Із досвіду

Для технічної реалізації технології дистанційного навчання (ДН) на цей час є багато програмних ресурсів, зокрема, змарних педагогічних сервісів, які в сукупності із комунікаційними та апаратними засобами становлять освітню дистанційну платформу. Вибір дієвої платформи дистанційного навчання – дуже важливий крок.

Платформа дистанційного навчання – це програмне забезпечення з метою підтримки дистанційного навчання, метою якого є створення та управління педагогічним змістом, індивідуалізоване навчання, яке містить засоби, необхідні для трьох основних користувачів – викладача, учня, адміністратора.

Тобто платформа дистанційного навчання – це центральний елемент, навколо якого збираються учасники дистанційної освіти.

У цій системі викладач створює загальний курс навчання, використовуючи мультимедійні педагогічні ресурси, індивідуалізує його до потреб та здібностей кожного учня, підтримує діяльність учнів.

Учень вивчає в мережі або завантажує рекомендований педагогічний зміст, організовує свою роботу, виконує вправи. Також він може бачити результати своєї діяльності на екрані комп'ютера, виконувати завдання для самооцінки та передавати викладачеві на перевірку виконані завдання.

Викладачі та учні спілкуються індивідуально або в групі, пропонують теми для обговорення й співпрацюють під час вивчення або створення загальних документів.

Адміністратор забезпечує й підтримує обслуговування системи, керує доступами й правами викладачів та учнів, створює зв'язки із зовнішніми інформаційними системами (адміністративними документами, каталогами, педагогічними ресурсами тощо).

Сьогодні у світі є значна кількість e-learning платформ для організації електронного навчання.

Один з ефективних засобів для подання великої кількості інформаційних матеріалів – онлайн дошка, яка також допомагає організувати спільну роботу учнів і викладача. На цей

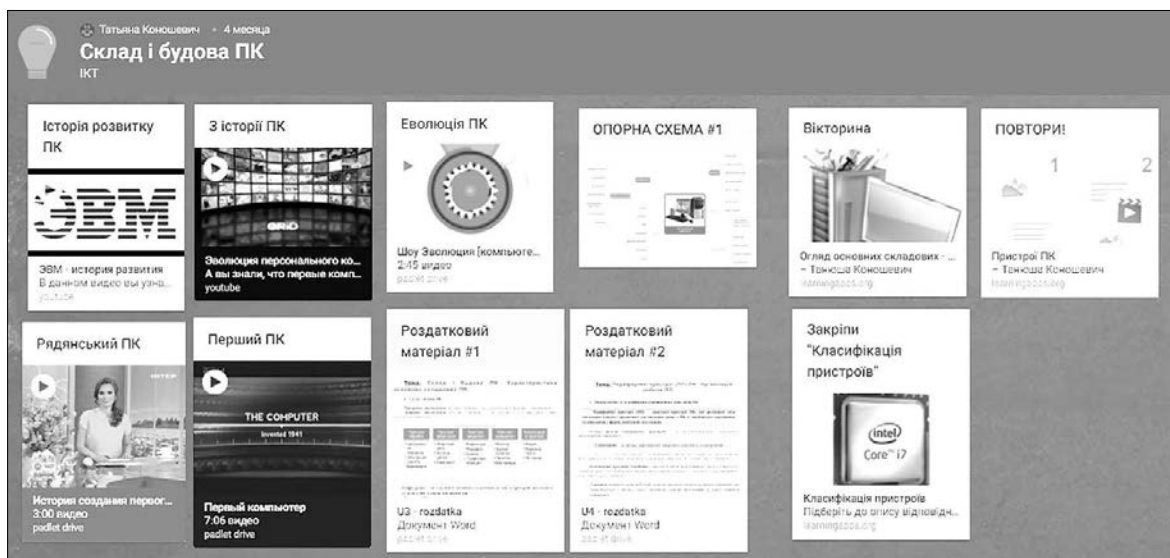
час є багато хмарних сервісів, призначених для роботи з такою дошкою. Наприклад, Twiddla, Cacao, WikiWall, Padlet.

Padlet – це цифрова стіна з вашими документами та мультимедійними файлами. Сервіс можна використовувати як в урочній, так і в позаурочній діяльності. Це може бути приватний проект стіни, або її модернізація кількома учасниками, які будуть заповнювати її інформацією. Водночас це може бути доступний для читання і редагування будь-яким користувачем майданчик для обміну інформацією (мал. 1).

Велике значення під час організації дистанційного навчання мають комунікаційні засоби. Крім звичних для всіх форумів, чатів і соціальних мереж, мережа Інтернет має у своєму арсеналі більш могутні платформи, які забезпечують не лише зворотний зв'язок, подання матеріалів, а й виконують діагностичну і контрольну функції. Саме таким чином можна простежити й проаналізувати як діяльність учнівської групи, так і кожного учня індивідуально. Такі класи дають змогу дотриматись вимог модульності, креативності та особистісного підходу під час навчання, яке стає вседоступним та максимально прозорим, оскільки кожен учасник освітнього процесу має доступ до результатів своєї роботи.

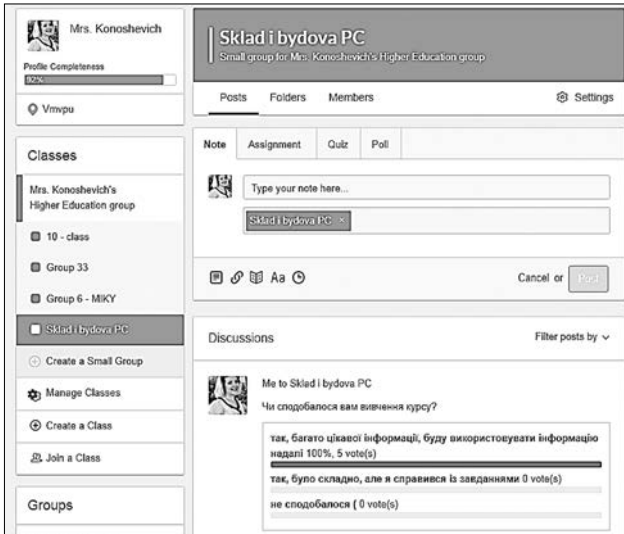
Google Classroom – це інструмент, що зв'язує Google Docs, Google Drive і Gmail, допомагає створювати і впорядковувати завдання, виставляти оцінки, коментувати й організувати ефективне спілкування з учнями в режимі реального часу або дистанційного навчання.

Завдяки платформам **Classroom** та **EDMODO** можна організувати проектну роботу, перевернуте навчання, дистанційне навчання. Уроки та домашні завдання стають цікавішими, насиченішими й різноплановішими (мал. 2 на с. 29).

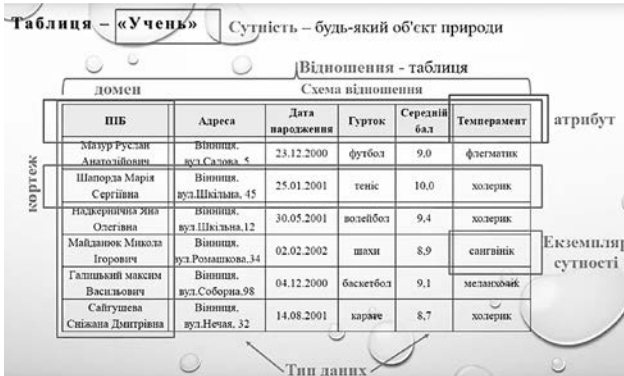
Мал. 1. Організація дистанційного заняття з теми «Склад і будова ПК» за допомогою дистанційної платформи (хмарного сервісу) Padlet

Мал. 2. Робоча група «Склад і будова ПК» на дистанційній платформі EDMODO

Незамінним та ефективним інструментом для викладача програма **MS Power Point**, яка має широкий спектр інструментів для створення повноцінних інтерактивних презентацій (мал. 3).

Мал. 3. Приклад презентації з теми «Бази даних» у MS Power Point

Також популярним є сервіс **Prezi**, призначений для створення нелінійних презентацій.

Сьогодні широко впроваджується у навчальний процес сервіс для створення інтерактивних вправ і завдань **learningapps**.

Для створення інтерактивних схем, ментальних карт, схем «фіш-боун», діаграм В'єна та ін. призначений хмарний сервіс **Realtimeboard**, який також забезпечує підтримку однієї із важливих для ДН функцій – спільну колективну роботу (мал. 4).

Під час розроблення опорних схем використовують такі сервіси, як **coggle** та **cacoo** (мал. 5 на с. 30).

Стрімкого поширення набуває інструмент Google **Hangouts**, призначений для оптимізації та проведення вебінарів, чат-занять, індивідуальних і групових консультацій в системі ДН.

Обов'язковим етапом ДН є контроль здобутих знань, для реалізації якого використовують хмарні технології **wizer.me** та **форми Google** (мал. 6 на с. 30).

Через потреби часу та з власної ініціативи педагоги в своїй роботі використовують елементи дистанційного навчання [5, 6]. Але для того, щоб ДН стало повноцінною результативною формою навчання, треба розв'язати багато питань і проблем не лише на рівні навчальних закладів.

Так, для дистанційної форми навчання має бути підготовлено науково-методичну базу, робочі навчальні плани (із виокремленими годинами на дистанційні курси та факультативи), проведено велику організаційну роботу, за напрямками:

- вивчення досвіду роботи в цих питаннях;
- здійснення психологічної підтримки всіх учасників освітнього процесу до запровадження та використання такої інновації;
- проведення підготовки педагогів-предметників до використання та запровадження дистанційного навчання;
- забезпечення необхідними технічними засобами навчальних закладів;
- підвищення рівня володіння навичками роботи в інформаційно-комунікаційному середовищі педагогічних працівників;

Мал. 4. Приклад схеми «фіш-боун» для постановки проблемного питання за допомогою хмарного сервісу **Realtimeboard**

Мал. 5. Приклад опорної схеми з теми «Безпроводна технологія Wi-Fi» за допомогою хмарного сервісу *casoo*

- розроблення навчальних програм, підручників, посібників тощо.

Розроблення та впровадження дистанційної системи сприяє вирішенню завдань підготовки сучасного викладача, здатного самостійно аналізувати й використовувати новітні комп'ютерні технології, забезпечувати розвиток максимальної інформаційної культури учнів та реалізацію усіх їх можливостей і здібностей.

Практична реалізація системи ДН – це шлях до розв'язання проблеми раціонального та оптимального використання урочного та позаурочного

часу, один з інструментів активізації навчальної діяльності учня. Це ефективний засіб підвищення якості освітнього процесу та простір для розроблення і впровадження новітніх технічних і програмних способів для забезпечення повноцінного інформаційного освітнього процесу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрущенко В. П. Інноваційний розвиток освіти в стратегії «українського прориву» / В. П. Андрущенко // Вища освіта України. – 2008. – № 2. – С. 10 – 17.

2. Биков В. Ю. Технологія створення дистанційного курсу: навч. посіб. / В. Ю. Биков, В. М. Кухаренко, Н. Г. Сиротинко, О. В. Рибалко, Ю. М. Богачков // за ред. В. Ю. Бикова та В. М. Кухаренка. – К.: Міленіум, 2008. – 324 с.

3. Варзар Т. Дистанційна освіта в сучасній освітній діяльності / Т. Варзар // Українознавство. – 2005. – № 1. – С. 116–119.

4. Вишнівський В. В. Організація дистанційного навчання. Створення електронних навчальних курсів та електронних тестів: навч. посіб. / В. В. Вишнівський, М. П. Гніденко, Г. І. Гайдур, О. О. Ільїн. – К.: ДУТ, 2014. – 140 с.

5. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. / І. М. Дичківська. – К.: Академ-видав, 2004. – 352 с.

Мал. 6. Приклад блоку завдань для контролю знань учнів за допомогою хмарного сервісу *wizer.me*

УДК 377.352 +37.072

СИСТЕМА ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ СФЕРИ ПОСЛУГ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Валентина ШЕВЧЕНКО, директор Березівського вищого професійного училища Одеського національного політехнічного університету;

Ірина САВЧЕНКО, учений секретар Національного центру «Мала академія наук України» Міністерства освіти і науки України і Національної академії наук України, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, член творчої групи експерименту

Представлено отримані у 2015 – 2017 рр. інноваційні результати дослідно-експериментальної роботи Всеукраїнського рівня на базі Березівського ВПУ ОНПУ з проблеми «Система підготовки кваліфікованих робітників сфери послуг в умовах євроінтеграційних процесів».

Ключові слова: євроінтеграційні процеси, вище професійне училище сфери послуг, система підготовки кваліфікованих робітників сфери послуг.

Валентина ШЕВЧЕНКО, Ірина САВЧЕНКО

СИСТЕМА ПОДГОТОВКИ КВАЛІФІЦІРОВАННИХ РАБОТНИКОВ СФЕРЫ УСЛУГ В УСЛОВИЯХ ЕВРОИНТЕГРАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ

Представлены полученные в 2015 – 2017 гг. инновационные результаты опытно-экспериментальной работы Всеукраинского уровня на базе Березовского ВПУ ОНПУ (2015 – 2017) по проблеме «Система подготовки квалифицированных работников сферы услуг в условиях евроинтеграционных процессов».

Ключевые слова: процессы евроинтеграции, высшее профессиональное училище сферы обслуживания, система подготовки квалифицированных рабочих сферы услуг.

Valentina SHEVCHENKO, Irina SAVCHENKO

SYSTEM OF TRAINING SKILLED WORKERS IN THE SPHERE OF SERVICES IN THE CONDITIONS OF EUROPEAN INTEGRATION PROCESSES

The publication presents the results of the pilot-experimental work of the All-Ukrainian level on the basis of Berezivsky higher vocational school of Odessa national polytechnic university on the problem of «System of training skilled workers in the sphere of services in the conditions of European integration processes» received during 2015 - 2017.

Keywords: eurointegration processes, higher vocational school of service sphere, system of training of skilled workers in the sphere of services in the conditions of European integration processes.

Нині дослідно-експериментальна робота в закладах професійної (професійно-технічної) освіти Всеукраїнського рівня – творчий процес, інноваційна діяльність педагогічних колективів, що спрямовується на реалізацію наукових завдань щодо вирішення актуальних проблем та удосконалення масової педагогічної практики. Обов'язковими її складовими є новизна (що удосконалено, або що нового привнесено в теорію й освітню практику) і дисемінація отриманого прогресивного педагогічного досвіду серед професійно-технічних навчальних закладів України.

Сьогодні на часі для вітчизняних ПТНЗ надзвичайно важливим є аналіз міжнародного досвіду в галузі професійної освіти і навчання, який дає змогу українським дослідникам виявляти кращі здобутки педагогічної теорії, акумулювати позитивні результати досліджень, які можна

використати в національній практиці. Вивчення цього досвіду реалізується за умов розвитку міжнародної співпраці.

Враховуючи те, що починаючи з 2005 р. Березівське ВПУ ОНПУ стало активно розвивати міжнародні відносини із зарубіжними партнерами щодо професійної підготовки кадрів сфери послуг і активізувало співпрацю зі Службою Старших Експертів (Senior Experten Service – SES, ФРН), визначило орієнтири на підвищення якості освіти, то цілком закономірно, що педагогічний колектив закладу тему дослідно-експериментальної роботи Всеукраїнського рівня на 2015 – 2017 рр. визначив у такому формулюванні: «Система підготовки кваліфікованих робітників сфери послуг в умовах євроінтеграційних процесів».

На перших етапах експерименту, відповідно до завдань дослідно-експериментальної роботи, на основі вивчення зарубіжного досвіду

було виокремлено ідеї педагогічного досвіду, характерні для європейських країн, корисні для експериментальної перевірки в навчальному закладі та орієнтованих на підвищення якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг. До них дослідники творчої робочої групи експерименту віднесли такі ідеї: активне залучення Служби Старших Експертів до навчання учнів та проведення тренінгів, майстер-класів для педагогічних працівників щодо вивчення європейських інноваційних технологій сфери послуг; обмін передовим педагогічним досвідом, удосконалення професійних компетенцій під час міжнародних конкурсів, в умовах конкурентного середовища; підвищення рівня працевлаштування учнів, які були сертифіковані під час проведення майстер-класів із зарубіжними експертами; розвиток в учнів та педагогів мовних компетенцій з іноземної професійної лексики; створення реального виробничого місця (експериментальних навчальних лабораторій), що відповідає європейським вимогам; створення студентського посольства для розбудови дружніх відносин учнів училища з іноземними студентами університету; удосконалення комунікативних навичок спілкування з іноземними партнерами; розбудова відкритого навчального інформаційно-освітнього простору училища; волонтерська діяльність як миротворчості та соціальна допомога тим, хто її потребує.

Упродовж роботи було визначено зарубіжних та соціальних партнерів для здійснення експериментальної роботи та сформовано їх реєстр разом з їхніми портфоліо (17 установ-партнерів та 26 експертів-партнерів), укладено 4 договори про співпрацю [1].

Важливим етапом у роботі експериментального навчального закладу стало розроблення й затвердження Концепції розвитку міжнародної діяльності БВПУ ОНПУ на основі узгодженої моделі міжнародної співпраці експериментального навчального закладу, яку ми представили в журналі «Професійно-технічна освіта». – 2017 р. – № 3. 18 – 22.

Результатом «мозкового штурму» творчих робочих груп експерименту стало *розроблення критеріїв ефективності міжнародної співпраці ПТНЗ* в аспекті підвищення якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг, зокрема таких, як: *компетентнісний критерій*, що забезпечується рівнем підвищення професійних компетенцій випускників щодо оволодіння новітніми європейськими виробничими технологіями, підвищенням мовних компетенцій майбутніх кваліфікованих робітників з професії «Кухар», «Кравець», «Перукар»; *критерій задоволен-*

ня потреб роботодавців (високий індикатор працевлаштування випускників, що сертифіковані міжнародними експертами); *соціально-адаптаційний критерій* (сформовані вміння в учнів виконувати завдання в групах, партнерські відносини з викладачами, експертами, креативність щодо виконання кваліфікаційних робіт, уміння розуміти потреби роботодавців), що робить більш природним та менш стресовим процес адаптації випускника до нового робочого місця; *національно-автентичний критерій*, який крізь призму пізнання європейської культури та виховання поваги до неї допомагає усвідомити і більше цінувати українські національні культурні цінності та пишатися ними.

На основі системної моделі підготовки кваліфікованих робітників сфери послуг в умовах євроінтеграційних процесів уперше було визначено такі організаційно-педагогічні умови ефективної міжнародної співпраці ПТНЗ: психологічна готовність учнів і викладачів до змін та усвідомлення потреби входження України в європейський простір; активне залучення висококваліфікованих фахівців Служби Старших Експертів до навчання учнів та проведення тренінгів, майстер-класів для педагогічних працівників щодо вивчення європейських інноваційних технологій сфери послуг; активний обмін передовим професійним і педагогічним досвідом, удосконалення професійних компетенцій учнів і викладачів в умовах конкурентного середовища та впливу європейських тенденцій в професійному полі; удосконалення навчальних планів та програм з підготовки кваліфікованих робітників з урахуванням прогресивного європейського досвіду; сертифікація учнів і педагогічних працівників під час проведення майстер-класів із зарубіжними експертами; створення реального виробничого місця (інноваційних експериментальних навчальних лабораторій, обладнаних сучасною технікою), що відповідає європейським вимогам; створення студентського посольства для розбудови дружніх відносин учнів училища з іноземними студентами університету; розширення ареалу діяльності Театру мод, волонтерської служби для популяризації європейської культури; удосконалення мовних та комунікативних навичок спілкування учнів і викладачів з іноземними партнерами та волонтерами; розбудова відкритого навчального інформаційного простору училища.

Зазначені складові дали право окреслити основоположні блоки організаційно-педагогічних умов ефективної міжнародної співпраці ПТНЗ: *навчально-дидактичний* (удосконалення змісту навчання); *полікультурний, патріотично-виховний* блок (проведення навчально-виховних заходів у формах, що поширені в

європейських країнах); *навчально-методичний блок* (підвищення кваліфікації педагогів професійного навчання).

За цей період *удосконалено зміст* навчальних планів і програм підготовки майбутніх кваліфікованих робітників Німеччини з професій «Кухар» та «Кравець», підготовлено 5 словників за професійним спрямуванням з професій «Кухар», «Кравець» (німецька, англійська) [4; 5; 6; 7; 8]. Проведено: понад 40 навчально-методичних занять для педагогів професійного навчання та учнів училища за участю міжнародних експертів і волонтерів, 15 тренінгів з педагогами професійного навчання та майстер-класів із зарубіжними партнерами-старшими експертами, участь у конкурсі Worldskills Ukraine та у 49 науково-методичних заходах. Продовжено роботу *щодо створення й подальшого удосконалення 6 навчальних експериментальних лабораторій* (навчальний ресторан «Відень-Берлін», європейська майстерня для проведення майстер-класів «Віденський дворик», Центр для підвищення кваліфікації з урахуванням сучасних міжнародних тенденцій в галузі сфери послуг для педагогів і учнів інших навчальних закладів тощо).

У рамках НДР *реалізовано 4 довготривалі педагогічні проекти*: «Волонтерський рух»; «Тет-атр Мод» (за участю європейських експертів в експериментальних групах кравців розроблено понад 15 творчих колекцій: «Європейська»; «Візитівка Австрії»; «Венеціанський карнавал», «Картинна галерея», «Картинки Німеччини», «Місячне сяйво», «Вся справа у капелюсі», «Вишиванкова», «Весняна квітка», «Королівська» та «Апологія кохання», «Гімн професії», «Березівський сувенір», «Marine slab», «Переможна» українські та німецькі стилізовані колекції); «Студентське посольство» (прийнято понад 130 зарубіжних студентів ОНПУ із 28 країн світу з метою ознайомлення з традиціями, культурою України; проведено спільні виступи; екологічні акції; удосконалено мовні навички); «Англійський клуб» (яким проведено роботу щодо удосконалення іншомовних компетенцій учнями та педагогічними працівниками за професійним спрямуванням).

Здійснювався моніторинг (з орієнтацією на європейські індикатори якості освіти) кількості учнів професійного навчання, охоплених експериментальною роботою; якості отриманих знань та навичок учнів, охоплених майстер-класами зарубіжних експертів; результативності працевлаштування випускників експериментальних груп. Упродовж експериментальної роботи *отримано золоті медалі* на 6 міжнародних освітніх виставках, Гран-прі «Лідер професійно-технічної освіти України-2017».

Загально визнано, що результативність експерименту Всеукраїнського рівня підтверджують *дисемінація і мультиплікація отриманого передового педагогічного досвіду та його економічна ефективність*. Так, у рамках експерименту з проблем дослідження опубліковано 49 статей (12 з яких у журналі «Професійно-технічна освіта»); проведено понад 100 навчальних та науково-методичних заходів; відбулося 20 телепередач; ці матеріали також висвітлені у соціальних мережах.

Ідеї експерименту БВПУ ОНПУ щодо співпраці зі Службою Старших Експертів підтримали та апробували 9 ПТНЗ України, зокрема: МВПУ ПІТ м. Дніпро, Вінницьке ДНЗ ВПУ сфери послуг, одеські ВПУ морського туристичного сервісу і Професійний ліцей технологій та дизайну, Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти Університету менеджменту освіти НАПН України та ін.

Економічна ефективність експерименту полягала в тому, що поліпшення стану матеріальної бази під час його проведення, співпраця з роботодавцями збільшили надходження позабюджетних коштів. За останні 2 роки вони зросли на 400 тис. грн і досягли 1 млн грн.

У зв'язку з тим, що рівень експерименту було визначено як Всеукраїнський, то для ознайомлення з отриманим досвідом і поширенням його в Україні підготовлено та видано 12 науково-методичних напрацювань [1; 2; 4; 5 – 13].

Підсумовуючи, можна зазначити, що отримані результати сприяли: підвищенню привабливості підготовки кваліфікованих робітників сфери послуг; зростанню мобільності й конкурентоспроможності випускників закладу на ринку праці; забезпеченню можливостей як учнів, так і педагогів долучитися до найсучасніших виробничих європейських технологій та ноу-хау виробничої галузі, можливості удосконалити фахові іншомовні компетенції; здійсненню порівняльного аналізу програм підготовки кваліфікованих робітників сфери послуг (за професіями) України і Європейського Союзу; виявленню конструктивних ідей прогресивного зарубіжного педагогічного досвіду і пошук можливостей їхнього творчого використання в Україні з урахуванням національних умов і традицій; поліпшення рівня і обсягів спілкування педагогів закладу із зарубіжними колегами, учнів закладу із студентами європейських країн на основі програм обміну та участі у міжнародних конкурсах професійної майстерності; підвищенню якості професійної підготовки та інформаційного забезпечення навчального процесу; підвищенню загального рівня культури, спілкування, толерантності, взаємодопомоги як в педагогічному середовищі, так і в учнівському.

На засіданні комісії з професійної педагогіки, психології та змісту професійно-технічної освіти Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України прохід і результати інноваційної освітньої діяльності Всеукраїнського рівня (01.02.2017 р.) звіт з науково-дослідної роботи педагогічного колективу члени комісії: Н. Ничкало, В. Радкевич, Л. Сергеева, К. Мірошніченко, В. Супрун, Л. Шевчук, О. Юденкова схвалили та відзначили як надзвичайно результативний. Комісія запропонувала розмістити матеріали експерименту на порталі «Профтехосвіта».

Підсумовуючи, зазначимо, що закінчення експерименту не означає, що припиняє свою роботу дослідна лабораторія БВПУ ОНПУ і творча робоча група експерименту. Навпаки, сьогодні ця діяльність виходить на нові орбіти – плануються подальші дослідження, які виступають мотиватором інноваційного розвитку педагогічного колективу. Педагоги професійного навчання училища перебувають сьогодні в творчому пошуку і не збираються зупинятися на досягнутому. На педагогічній раді, присвяченій закінченню експерименту, було окреслено подальші напрями й перспективи експериментальної роботи. Насамперед потребують наукового редагування й удосконалення розроблені методичні матеріали. Цікавою і актуальною тематикою подальших досліджень постає професійна підготовка кваліфікованих робітників сфери послуг з елементами дуальної системи; створення електронного репозитарію навчальних і методичних ресурсів, зібраних за цей період; написання монографії «Особливості підготовки кваліфікованих робітників індустрії харчування в країнах Європейського Союзу»; продовження роботи щодо розроблення іншомовних словників професійних термінів; організація дослідно-експериментальної роботи обдарованої учнівської молоді ПТНЗ на засадах системного підходу; розроблення нових етнографічних колекцій тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Реєстр міжнародних експертів та соціальних партнерів Березівського вищого професійного училища Одеського національного політехнічного університету / Шевченко Г. О., Шевченко М. Г. / за ред. Савченко І. М. – К. : Вид. НЦ МАНУ, 2017. – 28 с.

2. Концепція розвитку міжнародної діяльності Березівського вищого професійного училища Одеського національного університету / В. П. Шевченко, О. Г. Шевченко, Г. О. Оборський, І. М. Савченко. – К. : Вид. НЦ МАНУ, 2016. – 23 с.

3. Шевченко В. Підготовка кваліфікованих робітників сфери послуг в умовах євроінтеграційних

процесів / В. Шевченко, І. Савченко // Професійно-технічна освіта. – 2017. – № 3. – С. 18 – 22.

4. Словникові статті (німецькою мовою): швейне виробництво «MODELEXIKON» / Баранова Н. Ю., Лупенко Н. М. / за ред. Савченко І. М. – К. : Вид. НЦ МАНУ, 2017. – 30 с.

5. Англійсько-український словник за професійним спрямуванням – швейне виробництво / І. С. Шевченко / за ред. І. М. Савченко – К. : Вид. НЦ МАНУ, 2017. – 37 с.

6. Англійсько-український словник за професійним спрямуванням – перукарська справа / О. Є. Мінакова / за ред. І. М. Савченко – К. : Вид. НЦ МАНУ, 2017. – 43 с.

7. Англійсько-український словник термінів професійного спрямування індустрії харчування / І. С. Шевченко / за ред. І. М. Савченко – К. : Вид. НЦ МАНУ, 2017. – 38 с.

8. Німецько-український словник термінів професійного спрямування індустрії харчування / Н. Ю. Баранова, Н. М. Лупенко / за ред. І. М. Савченко. – К. : Вид. НЦ МАНУ, 2017. – 50 с.

9. Англійсько-український словник за професійним спрямуванням – швейне виробництво / О. Є. Мінакова / за ред. І. М. Савченко. – К. : Вид. НЦ МАНУ, 2017. – 43 с.

10. Бібліографічний покажчик науково-методичних праць, підготовлений у рамках виконання дослідно-експериментальної роботи Всеукраїнського рівня Березівського вищого професійного училища Одеського національного політехнічного університету з теми «Система підготовки кваліфікованих робітників сфери послуг в умовах євроінтеграційних процесів» – К: НЦ МАНУ, 2018. – 8 с.

11. Збірка публікацій, виданих за результатами оприлюднення й мультиплікації результатів дослідно-експериментальної роботи Всеукраїнського рівня Березівського ВПУ ОНПУ з теми «Система підготовки кваліфікованих робітників сфери послуг в умовах євроінтеграційних процесів» / упорядники: Г. Шевченко, М. Шевченко, І. Савченко, І. Тропіна. – К. : НЦ МАНУ, 2018. – 69 с.

12. Методичні рекомендації: Волонтерська діяльність в системі підготовки кваліфікованих робітників сфери послуг на базі Березівського вищого професійного училища Одеського національного політехнічного університету в контексті європейської інтеграції / за заг. ред. І. М. Савченко [Авторський колектив: Деніель Томас Еплмен, Шевченко В. П., Шевченко Г. О., Шевченко І. С., Шевченко М. Г.]. – К. : Вид. НЦ МАНУ, 2018. – 47 с.

13. Методичні рекомендації: Організація системи підготовки кваліфікованих робітників сфери послуг у контексті європейської інтеграції: досвід Березівського вищого професійного училища Одеського національного політехнічного університету / за заг. ред. І. М. Савченко [Авторський колектив: В. П. Шевченко, Г. О. Шевченко, Г. О. Оборський]. – К. : Вид. НЦ МАНУ, 2018. – 47 с.

УДК 377.3.013.75

ПІДГОТОВКА КОНКУРЕНТОЗДАТНИХ ФАХІВЦІВ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ: ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ

Тетяна СТОЙЧИК, заступник директора з навчально-виробничої роботи Криворізького професійного гірничо-технологічного ліцею, кандидат педагогічних наук, Дніпропетровська область

Подано проміжні результати формульованого етапу експериментальної роботи всеукраїнського рівня з проблеми «Педагогічні умови формування конкурентоздатності фахівців гірничого профілю в закладах професійної освіти». Окреслено подальші шляхи реалізації завдань формульованого етапу експерименту. Представлено інновації в реалізації ідей експерименту.

Ключові слова: якість підготовки, конкурентоздатний фахівець, експериментальна робота, заклад професійної освіти.

Татьяна СТОЙЧИК

ПОДГОТОВКА КОНКУРЕНТОСПОСОБНЫХ СПЕЦИАЛИСТОВ В УЧРЕЖДЕНИЯХ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ: ПРАКТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

Приведены промежуточные результаты формирующего этапа экспериментальной работы всеукраинского уровня по проблеме «Педагогические условия формирования конкурентоспособности специалистов горного профиля в учреждениях профессионального образования». Определены дальнейшие пути реализации задач формирующего этапа эксперимента. Представлены инновации в реализации идей эксперимента.

Ключевые слова: качество подготовки, конкурентоспособный специалист, экспериментальная работа, учреждение профессионального образования.

Tetyana STOYCHUK

TRAINING OF COMPETITIVE SPECIALIST IN VOCATIONAL EDUCATION INSTITUTIONS: A PRACTICAL ASPECT

The intermediate results of the forming stage of the experimental work of the all-Ukrainian level on the problem of «Pedagogical conditions for mining specialist in vocational education institutions» are presented. Outlines further ways of realizing the tasks of the forming stage. Innovation in the implementation of the experiment are presented.

Keywords: quality of preparation, competitive specialist, experimental work, vocational education institution.

Створення в Україні сучасної високоефективної системи освіти є однією з найважливіших умов конкурентоздатності держави на світовому ринку, де ключову роль відведено професійній освіті й забезпеченню її інноваційного розвитку відповідно до запитів суспільства та інноваційного розвитку економіки, інтеграції держави в світовий освітній простір [1, 5].

Отже, діяльність навчальних закладів має бути спрямована на виконання пріоритетних завдань розвитку професійної освіти до 2020 р., серед яких [1, 8]:

- забезпечення на ринку праці України балансу між якістю підготовки робочої сили та вимогами роботодавців;

- оновлення змісту професійної (професійно-технічної) освіти шляхом розроблення та впровадження державних стандартів із конкретних робітничих професій на компетентнісній основі на базі професійних стандартів;

- орієнтація закладів професійної освіти на підготовку учнів із тих професій, що відповідають вимогам високотехнологічного сучасного виробництва і запитам роботодавців та здобуття яких може забезпечити мобільність і конкурентоздатність фахівців на ринку праці;

- упровадження елементів дуальної форми навчання у підготовку кваліфікованих кадрів;

- залучення зацікавлених сторін до відновлення престижності робітничих професій у суспільстві шляхом упровадження ефективних програм професійної орієнтації молоді;

- розширення співпраці з роботодавцями для визначення професійних компетентностей сучасного робітника;

- забезпечення формування нових вимог до змісту професійної (професійно-технічної) освіти та процесу підготовки кваліфікованих кадрів;

- оновлення матеріально-технічної бази закладів професійної освіти;

- впровадження нових підходів до популяризації робітничих професій.

© Стойчик Т., 2018

З цією метою Криворізький професійним гірничо-технологічний ліцей у 2016 р. ініціював створення на базі навчального закладу експериментального майданчика Всеукраїнського рівня за темою: «Педагогічні умови формування конкурентоздатності фахівців гірничого профілю в закладах професійної освіти».

Враховуючи важливість проблеми, наказом Міністерства освіти і науки України від 13.06.2016 р. № 665 ліцею надано статус експериментального навчального закладу всеукраїнського рівня.

Відповідно до предмета і об'єкта дослідження, на чолі з директором навчального закладу В. Сиротюком, за наукового керівництва Л. Сергеевої, професора кафедри державної служби та менеджменту освіти Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, доктора педагогічних наук, професора та наукового консультанта Н. Ничкало, академіка-секретаря відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України, дійсного члена НАПН України, доктора педагогічних наук, професора; підтримки роботодавців Ф. Караманіц, голови правління ПАТ «Кривбасзалізрудком», О. Макарова, директора з персоналу ПАТ «Кривбасзалізрудком» розроблено заходи, спрямовані на реалізацію основних завдань експерименту, який складається з трьох етапів: констатувального (червень – грудень 2016 р.), формувального (січень 2017 р. – грудень 2018 р.) та узагальнюючого (січень – грудень 2019 р.).

Мета дослідження – проаналізувати проміжні результати формувального етапу експериментальної роботи всеукраїнського рівня з проблеми «Педагогічні умови формування конкурентоздатності фахівців гірничого профілю в закладах професійної освіти» (січень – грудень 2017 р.).

Аналіз сучасного стану професійної підготовки фахівців гірничого профілю у закладах професійної освіти, у процесі проведення констатувального етапу (червень – грудень 2016 р.) дав змогу визначити певні проблеми, пов'язані з організаційним забезпеченням цього процесу. Зокрема, було виявлено [2, 33]:

- *низький рівень формування мотивації та свідомого вибору професії.* В основному абітурієнти отримували інформацію про обрану професію від друзів (48 %), педагогічних працівників (19,4 %), батьків і родичів (10,9 %), самостійно за допомогою мережі Інтернет (12 %), з інших джерел (9,7 %), що в подальшому значно вплинуло на загальну незадоволеність професією, байдужість до її змісту, бажання змінити місце роботи, безробіття тощо;

- *низьку якість професійної підготовки майбутніх фахівців.* Так, основна частина респондентів з числа замовників робітничих кадрів

оцінили якість підготовки як «частково задовільну» (78,3 %), майже однакова кількість роботодавців дали схвальну оцінку якості підготовки фахівців (8,6 %) та незадоволені якістю підготовки (13,1 %);

- *недостатній професійний рівень підготовки педагогічних працівників,* який прямо та опосередковано позначається на рівні підготовки конкурентоздатних фахівців гірничого профілю. Лише третина педагогічних працівників (30,4 %) впроваджують інновації в навчально-виробничий процес. Більшість педагогічних працівників (82,6 %) власний рівень готовності самостійно навчатися і здобувати знання оцінюють як середній та здійснюють самоосвіту епізодично, без системи. 69,6 % педагогічних працівників користуються традиційними методами проведення уроку;

- *часткову невідповідність змісту професійної підготовки фахівців змін у технологіях гірничовидобувної галузі* (державні стандарти професійно-технічної освіти потребують оновлення з урахуванням сучасних вимог роботодавців тощо).

Враховуючи зазначене, творча група сформувала *гіпотезу* дослідження, яка ґрунтувалася на припущенні, що професійна підготовка фахівців у закладах професійної освіти гірничого профілю набуде ефективності за умови впровадження науково обґрунтованих педагогічних умов, а саме: формування якісного складу споживачів освітніх послуг; формування змісту професійної підготовки фахівців з урахуванням змін у технологіях галузі; формування інноваційного навчально-методичного забезпечення, інформаційного середовища, інноваційних технологій підготовки та якісного педагогічного складу.

На основі гіпотези дослідження нами було розроблено систему заходів, спрямованих на формування конкурентоздатності фахівців гірничого профілю у закладах професійної освіти, та окреслено шляхи їх реалізації.

Організація професійної підготовки фахівців гірничого профілю, відповідно до запропонованої моделі, має вирішити питання формування конкурентоздатності майбутніх фахівців гірничого профілю з урахуванням вимог сучасного ринку праці.

У рамках реалізації моделі формування конкурентоздатності фахівців гірничого профілю у закладах професійної освіти проведено ряд заходів.

Підготовчий етап. Формування якісного складу споживачів освітніх послуг:

- проведення профорієнтаційних зустрічей з випускниками шкіл на базі навчального закладу (охоплено 787 учнів);

- проведення профорієнтаційних зустрічей на базі підприємств з акцентом на роботі підприємств та подальшому працевлаштуванні через навчання в ліцеї (охоплено 520 учнів);

- здійснення профорієнтаційної роботи в інших населених пунктах (м. Апостолове, Жовті Води, Лозуватка, П'ятихатки, смт Софіївка Дніпропетровської області; с. Гурівка, Долинське, Олександрівка, Петрове Кіровоградської області (охоплено 469 учнів);

- проведення профорієнтаційних квестів у співпраці з ПрАТ «Центральний гірничо-збагачувальний комбінат» групи МЕТІНВЕСТ, де школярі могли визначитися з майбутньою професією на різних професійних локаціях, пов'язаних з професіями гірничовидобувної галузі (охоплено 1260 учнів);

- комплектування навчальних груп на основі професійного, психологічного і освітнього відбору абітурієнтів; визначення експериментальної та контрольної груп; коригування відповідно до результатів тестування.

Основний етап. Формування змісту професійної підготовки фахівців:

- створення та впровадження державного освітнього стандарту на модульно-компетентнісній основі з професії «Машиніст електровоза (гірничі роботи);»

- створення та впровадження державного освітнього стандарту з професії «Люковий (гірничі роботи)» (розроблений у 2016 р.);

- впровадження державного стандарту на модульно-компетентнісній основі з професії «Електрослюсар (слюсар) черговий та ремонту устаткування».

Формування якісного педагогічного складу:

- стажування педагогічних працівників (21 особа, зокрема викладачі загальнопрофесійної підготовки, заступники директора та методисти навчального закладу) на провідних підприємствах міста;

- підготовка в умовах навчального центру ПрАТ «Центральний гірничо-збагачувальний комбінат» за програмами «Модернізований педагогічний мінімум» (4 особи), «Ефективне спілкування: як зрозуміти співрозмовника і як навчитися розв'язувати конфлікти» (8 осіб), тренінг «Майстерність комунікацій та вирішення конфліктів» (5 осіб);

участь у:

- засіданні науково-практичного круглого столу з теми «Криворізька молодь: професійна освіта в умовах децентралізації державного управління»;

- засіданні Школи впровадження нових виробничих технологій;

- інтелектуальній грі «Брейн-ринг» на базі ПК «Центральний», де серед 16 команд ліцей вийшов у чвертьфінал.

Формування інноваційного навчально-методичного забезпечення:

- створено збірники завдань з професійної підготовки (вихідний контроль) професій експериментальних та контрольних груп;

- створено підручник «Гірничі роботи» (автори: В. Сиротюк, Т. Стойчик, Ю. Куліченко, Т. С. Янюк, В. Є. Тарасов, М. В. Перетятко), який отримав гриф Міністерства освіти і науки України;

- створено навчально-практичний збірник «Професійна компетентність фахівця через призму творчості»;

- оновлено комплексно-методичне забезпечення кабінетів «Технологія і комплексна механізація гірничих робіт» та «Правила технічної експлуатації та інструкцій»;

- реконструйовано кабінет «Будова та експлуатація прохідницьких машин»;

- впроваджено методичні матеріали, надані ПрАТ «Центральний гірничо-збагачувальний комбінат», зокрема тестові завдання вихідного контролю та цифрові освітні ресурси з професій «Машиніст тепловоза», «Електрослюсар (слюсар) черговий та ремонту устаткування».

Формування інноваційних технологій підготовки конкурентоздатного фахівця:

- створено курс дистанційного навчання фахівців з професії «Складач поїздів» на основі платформи MOODLE (автори Є. Казаков – викладач професійно-теоретичної підготовки, І. Грушина – викладач загальноосвітньої підготовки), де 28 учнів, які навчаються в ліцеї за денною формою навчання з професії «Машиніст тепловоза. Машиніст електровоза. Слюсар ремонту рухомого складу» додатково опанували суміжну професію «Складач поїздів»;

- створено макет «Технологія проведення горизонтальних виробок із застосуванням високопродуктивної техніки фірми «Atlas Copco» (Швеція) на шахтах ПАТ «Кривбасзалізрудком» (керівник Д. Непомнящий, викладач професійно-теоретичної підготовки);

- впроваджено у навчальний процес елементи дуальної форми навчання з професії «Машиніст електровоза. Люковий (гірничі роботи). Електрослюсар (слюсар) черговий та ремонту устаткування», у рамках якої учні ліцею здобувають первинні професійні навички на базі навчально-курсowego центру та в умовах навчальних дільниць ПАТ «Кривбасзалізрудком», а професійно-практичні – на підприємствах з оплатою робочих місць.

Формування інформаційного забезпечення:

Навчальний заклад брав участь у 54 навчально-методичних та науково-практичних заходах (із них 5 ініційовані навчальним закладом, зокрема 3 на Всеукраїнському рівні та 2 на міському), зокрема:

- засіданні міської школи «Впровадження новітніх виробничих технологій» у гірничовидобувній галузі (за напрямом залізничний транспорт) на базі ПАТ «Кривбасзалізрудком»;

- дискусійній панелі «Інноваційні підходи у формуванні якості підготовки конкурентоздатних фахівців у закладах професійної освіти» у рамках VIII міжнародної виставки «Сучасні заклади освіти» та П'ятої міжнародної виставки освіти за кордоном «World Edu»;

- науково-практичній конференції «Теоретико-методичні основи підготовки конкурентоздатних фахівців у контексті сучасного ринку праці»;

- дискусійній панелі «Співпраця з роботодавцями у впровадженні елементів дуальної системи» у рамках IX міжнародної виставки «Інноватика в сучасній освіті» та VI міжнародної виставки освіти за кордоном «World Edu»;

- засіданні міської секції педагогічних працівників професій гірничовидобувної галузі «Нові підходи до оновлення змісту підготовки за вимогами стандартів на модульно-компетентнісній основі».

Проміжні результати були презентовані та відзначені золотими медалями:

- на VIII міжнародній виставці «Сучасні заклади освіти – 2017» та П'ятій міжнародній виставці освіти за кордоном «World Edu» (березень 2017 р.) у номінації «Розробка та впровадження інноваційних проектів, тренінгових технологій, програм і рішень для осучаснення навчального процесу та підвищення рівня знань молоді»;

- на IX міжнародній виставці «Інноватика в сучасній освіті – 2017» та VI міжнародній виставці освіти за кордоном «World Edu» (жовтень 2017 року) у номінації «Інтеграція змісту освіти як світова тенденція розвитку освітніх технологій».

Хід та результати висвітлювались у:

- журналі «Методичний вісник»;
- щомісячному виданні закладу «Наша газета»;
- на сайті ліцею, де створено сторінки «Експериментальна робота» та «Електронна бібліотека»;

- журналах «Професійно-технічна освіта», «Післядипломна освіта в Україні», польсько-українському щорічнику «Професійна і неперервна освіта» (7 статей);

- газетах «ОСВІТА», «Шахтар Кривбасу», «Під знаком руди і металу», «Авангард» (12 статей);

- збірниках наукових праць (7 статей);

- збірниках Міжнародних науково-практичних конференцій (8 статей);

- збірниках Всеукраїнських науково-практичних конференцій (4 статті).

Подальші наукові розвідки щодо реалізації завдань формуального етапу експериментального дослідження полягатимуть у впровадженні елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників за професією «Машиніст тепловоза. Слюсар з ремонту рухомого складу», а також у розробці та апробації:

- методичних рекомендацій щодо проведення професійно-практичної підготовки в умовах виробництва (для підготовки фахівців гірничого профілю);

- положення про стажування педагогічних працівників в умовах виробництва;

- науково-методичного забезпечення в системі роботи методичного кабінету ліцею;

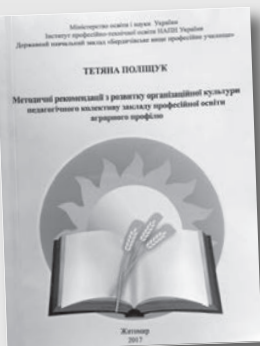
- технології формування конкурентоздатності фахівців гірничого профілю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кучинський М. С. Модернізація професійно-технічної освіти в контексті розвитку людського капіталу України на період до 2020 року / М. С. Кучинський // Професійно-технічна освіта. – 2017. – № 1. – С. 5 – 9.

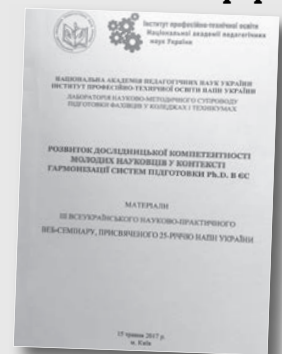
2. Стойчик Т. І. Конкурентоздатність фахівців: результати констатувального етапу експериментальної роботи / Т. І. Стойчик // Професійно-технічна освіта. – 2017. – № 1. – С. 31 – 34.

КНИЖКОВА ПОЛИЦЯ

Поліщук Т.П. Методичні рекомендації з розвитку організаційної культури педагогічного колективу закладу професійної освіти аграрного профілю: методичне видання / Т. П. Поліщук / за наук. ред. В. О. Радкевич. – Житомир : Вид. О.О. Євенок, 2017. – 68 с.

Розвиток дослідницької компетентності молодих науковців у контексті гармонізації систем підготовки Ph.D. в ЄС. Матеріали III Всеукраїнсько-науково-практичного веб-семінару, присвяченого 25-річчю НАПН України (Київ, 15 травня 2017 р.) / За заг. ред. В.О. Радкевич; Інститут професійно-технічної освіти НАПН України. – Київ, 2017. – 76 с.

ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ РОБОТИ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО РІВНЯ
«СТВОРЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА У ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОМУ
НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ ТОРГІВЛІ Й ТЕХНОЛОГІЙ ХАРЧУВАННЯ»

Людмила ВИСОЦЬКА, директор ДНЗ «Одеське вище професійне училище торгівлі й технологій харчування»,
кандидат педагогічних наук

Одним із пріоритетних напрямів розвитку сучасної професійно-технічної освіти є впровадження інформаційних технологій в освітній процес. Використання інформаційних технологій реалізує ідею розвивального навчання, інтенсифікації усіх рівнів навчально-виховного процесу, підвищення якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників засобами інформаційно-освітнього середовища.

Колектив ДНЗ «Одеське вище професійне училище торгівлі й технологій харчування» (далі – ДНЗ «ОВПУТТХ»), реалізуючи в своїй роботі принцип інноваційності, де центральною ланкою є проведення дослідно-експериментальної роботи, здійснював дослідно-експериментальну роботу під керівництвом науковців Інституту професійно-технічної освіти національної академії педагогічних наук України (далі – ІПТО НАПН України) на тему: «Створення інформаційно-освітнього середовища у професійно-технічному навчальному закладі торгівлі й технологій харчування» упродовж 2015 – 2017 рр. відповідно до наказів: МОН України «Про проведення на базі Державного навчального закладу «Одеське вище професійне училище торгівлі й технологій харчування» дослідно-експериментальної роботи за № 424 від 09.04.2015 р.; ДНЗ «ОВПУТТХ» «Про проведення дослідно-експериментальної роботи на базі ДНЗ «ОВПУТТХ» за № 64 від 21.04.2015 р.

Актуальність теми експерименту зумовлена необхідністю комплексного вирішення науково-педагогічної проблеми створення професійно орієнтованого інформаційно-освітнього середовища професійно-технічних навчальних закладів з відповідною адаптацією електронних засобів навчання до особистісних здібностей і потреб осіб, які здобувають професію вперше, а також запитів щодо підвищення кваліфікації чи перепідготовки тих, хто має певний практичний виробничий досвід. Важливим напрямом інформатизації суспільства є впро-

вадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у систему професійно-технічної освіти, оскільки цьому процесу відводиться провідна роль у розвитку всіх галузей життєдіяльності людини. Поява електронних освітніх ресурсів (ЕОР) як складових інформатизації освіти забезпечує доступність знань, розвиток інтелектуальних і творчих здібностей учнів професійно-технічних навчальних закладів на основі індивідуалізації навчання, інтенсифікації навчально-виробничого процесу тощо. Водночас аналіз наукових праць із проблеми вдосконалення процесу навчання в професійно-технічних навчальних закладах, нормативних документів та сучасного стану інформатизації ПТО дав змогу виявити низку суперечностей між: зростаючими вимогами до якості професійної підготовки майбутніх фахівців сфери торгівлі й технологій харчування і недостатнім рівнем її навчально-методичного забезпечення з урахуванням можливостей ЕОР; необхідністю створення інформаційно-освітнього середовища професійно-технічних навчальних закладів і недостатнім рівнем готовності педагогічних працівників до його розроблення та використання у професійній підготовці майбутніх фахівців.

Експериментальна робота творчої групи, полягала в практичній реалізації інформаційно-освітнього середовища, створеного спільно з науковими працівниками ІПТО НАПН України на основі їхніх розробок та досвіду роботи колективу ДНЗ «ОВПУТТХ» і його адаптації до потреб професійно-технічних навчальних закладів торгівлі й технологій харчування.

Створене інформаційно-освітнє середовище як середовище педагогічної системи побудоване на основі традиційної структури системи педагогічного процесу ПТНЗ (мал.1) з урахуванням не тільки інформаційно-програмно-технічних, а й психолого-педагогічних проблем і визначається як штучно й цілеспрямовано побудоване середовище педагогічної системи в освітній діяльності професійно-технічного навчального закладу, створене на основі сучасних педагогіч-

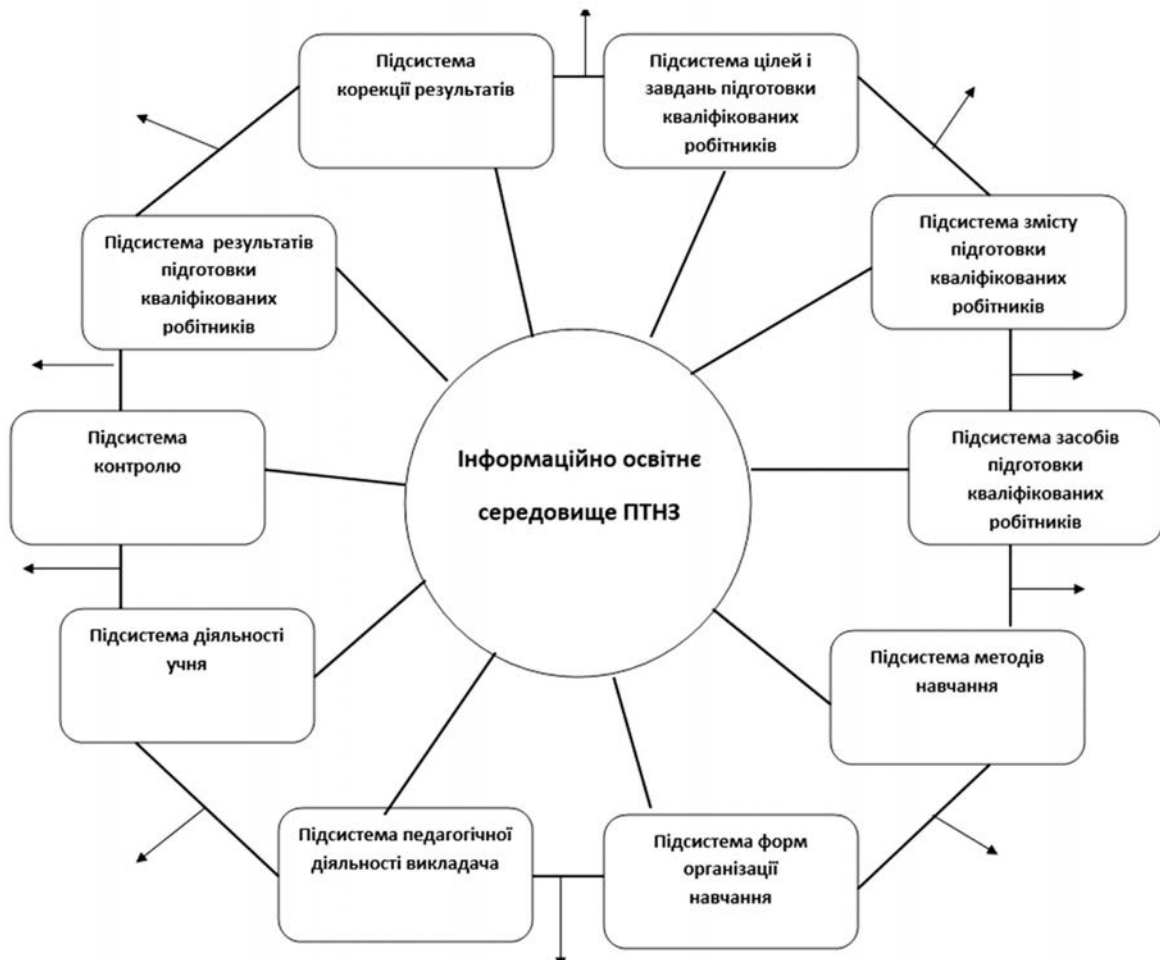
них, інформаційно-комунікаційних та дистанційних технологій, методів та інтеграції інструментальних засобів з інформаційними ресурсами, в якому здійснюється навчально-виховний процес й створено необхідні умови для ефективного й безпечного досягнення його цілей, сучасної професійно-технічної освіти, а саме:

- формування та розвиток здібностей особистості;
- включення соціально-ціннісної активності особистості;
- забезпечення можливостей для ефективної самоосвіти.

До структури відкритого інформаційно-освітнього середовища ПТНЗ увійшли: контент-бібліотека; база навчально-методичних матеріалів; довідково-пошукова система; електронні освітні ресурси загальноосвітніх та спеціальних дисциплін; депозитарій; електронні енциклопедії та довідники; репозиторій; конструктор особистого ІОС викладача; система дистанційного навчання; електронні освітні ресурси соціально-економічного напрямку; електронні освітні ресурси управління; інші модулі, введення яких науково-методично та дидактично обґрунтовано.

Єдине інформаційно-освітнє середовище поєднує широкий вибір навчального програмного забезпечення та мережних технологій, включаючи електронну пошту, форуми, програмне забезпечення колективного використання, чати, відеоконференції, записи аудіо та відео й широке коло навчальних інструментів, що базуються на використанні веб-технологій і створює передумови для:

- упровадження інноваційних, зокрема й інформаційних педагогічних технологій, заснованих на суб'єктних взаєминах;
- рефлексивної діяльності суб'єктів освітнього процесу, здатних до адекватної самооцінки своєї особистості;
- об'єднання зусиль педколективів ПТНЗ торгівлі й технологій харчування у розробленні навчальних планів, навчальних програм, спільне використання науково-методичного забезпечення навчально-виховного, виробничого процесів та передового педагогічного досвіду;
- наукового обґрунтування навчально-виховного процесу;
- підвищення кваліфікації педагогічних працівників, рівня їхньої інформаційної культури;
- активізації навчальної діяльності учнів;

Мал. 1. Структура педагогічного процесу ПТНЗ

- розвитку здібностей і талантів учнів, підвищення рівня інформаційної культури;

- розкриття творчого потенціалу педагогічних працівників у підвищенні ефективності навчально-виховного процесу.

Науково обґрунтовані педагогічні умови відкритого ІОС, спрямованого на гнучку, мобільну систему навчання територіально віддалених ПТНЗ, забезпечують ефективну взаємодію суб'єктів освітньої діяльності.

Розроблені методичні рекомендації на тему: «Розроблення, створення та використання інформаційно-освітнього середовища у професійно-технічному навчальному закладі торгівлі та технологій харчування», розкривають теоретичні та практичні аспекти розроблення, створення та використання ІОС.

У ході дослідження апробовано методичні рекомендації щодо використання педпрацівниками технології Magic Book 1.16 для створення якісних електронних засобів навчання. Напрацювання педагогічних працівників розміщуються на інформаційно-освітньому порталі ПТО НАПН України, що дає змогу накопичувати й систематизувати методичні матеріали в інформаційно-освітньому середовищі.

Під час дослідно-експериментальної роботи педпрацівники були створені електронні засоби навчання: навчальний посібник «Глумачний словник кулінара» (Л. Висоцька), навчальний посібник: «Розв'язування економічних задач з використання інформаційних комп'ютерних технологій (на прикладі табличного процесора Microsoft Excel)» (В. Терновський), педагогічний словник термінів з основ інформаційної культури (М. Ткаченко), методичні рекомендації «Позаурочна робота з учнями як засіб формування професійних компетенцій учнів» (Р. Заяць), методичні розроблення щодо проведення майстер-класів професійної майстерності по професіям торгово-кулінарного профілю (О. Мартиненко, В. Кучеренко, А. Шипринська, Н. Богомолова). Триває робота над розроблення електронного підручника «Устаткування підприємств харчування» (Н. Саенко). Педагогічні працівники працюють над створенням навчальних фільмів професійного спрямування, наповненням веб-ресурсу сучасним комплексно-методичним забезпеченням предметів та професій не лише для викладачів професійних, загальноосвітніх дисциплін, майстрів виробничого навчання, а й для учнів.

З метою визначення результатів дослідно-експериментальної роботи, провели:

- *анкетування* випускників з метою визначення рівнів мотиваційного компонента. За

результатами опрацювання анкет отримані наступні результати: високий рівень – 18 %, достатній – 65 %, низький – 17 % з професій: «Кухар», «Кондитер», «Пекар», «Продавець продовольчих товарів»;

- *аналіз* цих результатів успішності (зведені відомості успішності, протоколи поетапної атестації, протоколи екзаменів), у процесі якого визначалися рівні сформованості когнітивного компонента: високий – 18 %, достатній – 35 %, середній – 32 %, низький – 15 %. з професій: «Кухар», «Кондитер», «Пекар», «Продавець продовольчих товарів».

- *моніторинг* щодо визначення рівня сформованості операційно-діяльнісного (праксеологічного) компонента за результатами успішності учнів у 2015 – 2017 рр. (протоколи пробних кваліфікаційних робіт на поетапній та державній кваліфікаційних атестаціях, результати групових та училищних конкурсів професійної майстерності, виготовлення зразків продукції): високий рівень – 25 %, достатній – 48 %, середній – 21 %, низький – 6 % з професій: «Кухар», «Кондитер», «Пекар», «Продавець продовольчих товарів».

Науковцями ПТО НАПН України на базі ДНЗ «ОВПУТГХ» та в режимі он-лайн з метою розвитку професійних компетенцій педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів профілю харчових технологій, торгівлі й ресторанного сервісу проводилися масові заходи:

- *тренінги* з проблеми формування практичних навичок використання комп'ютерної техніки для організації навчального процесу в інформаційно-освітньому середовищі ДНЗ «ОВПУТГХ»;

- *навчання* з питань розробки та створення педагогічними працівниками ПТНЗ електронних засобів навчання;

- *постійно діючі семінари* з проблем формування та розвитку інформаційної культури учасників навчального процесу: застосування ІКТ у навчальному процесі; оволодіння термінологічною лексикою, розвитком інформаційного світогляду, інформаційної та інформатичної грамотності;

- *онлайн-тренінги* за участю педагогічних працівників навчальних закладів профільного спрямування.

- *Всеукраїнський круглий стіл-вебінар*: «Створення інформаційно-освітнього середовища для ПТНЗ торгівлі й технологій харчування» (24.06.2016 р.);

- *науково-практичний семінар* «Створення та використання інформаційно-освітнього середовища у ПТНЗ торгівлі й технологій харчування» (14 –15.11.2016 р.);

• *Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція* під керівництвом науковців ПТО НАПН України з теми: «Сучасне інформаційно-освітнє середовище професійно-технічного навчального закладу» (21.09.2017 р.).

Активну участь у масових заходах взяли представники закладів професійно-технічної освіти: ДНЗ «Бердичівське вище професійне училище», Сумський центр ПТО харчових технологій, торгівлі й ресторанного сервісу, Професійний ліцей сфери послуг (м. Хмільник), ДНЗ «Хмельницький центр професійно-технічної освіти торгівлі й харчових технологій», Ізмаїльське вище професійне училище Київської державної академії водного транспорту ім. гетьмана Петра Конашевича-Сагайдачного, ДНЗ «Житомирське вище професійне технологічне училище», ДНЗ «Чорноморський морський коледж Одеського національного морського університету», Бурштинський торговельно-економічний коледж Київського національного торговельно-економічного університету, ДНЗ «Запорізьке вище професійне училище», Рубіжанський професійний ліцей, ДНЗ «Кіровоградське ВПУ № 4», Центр професійно-технічної освіти (м. Житомир), Сумський центр ПТО харчових технологій, торгівлі й ресторанного сервісу, Житомирський центр професійно-технічної освіти та ін.

Матеріали за результатами дослідно-експериментальної роботи: *опубліковано* на сторінках науково-методичного журналу «Професійно-технічна освіта» (№ 1, 2016 р., № 2, 2016 р., № 2, 2017 р.); *видано збірку матеріалів науково-практичного семінару* «Створення інформаційно-освітнього середовища у професійно-технічному навчальному закладі торгівлі й технологій харчування», рекомендований вченою радою Інституту професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України (упоряд. Л. Є. Висоцька, А. Б. Зуєва; за наук. ред. В. О. Радкевич, М. В. Артюшиної. – К.- Одеса : Ін-тут ПТО НАПН України, ДНЗ «Одеське ВПУ торгівлі й технологій харчування», 2016 р.); *видано збірку тез Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції* «Сучасне інформаційно-освітнє середовище професійно-технічного навчального закладу» (упоряд. Л. Є. Висоцька, А. Б. Зуєва; за наук. ред. В. О. Радкевич, Л. М. Єршової. – Київ-Одеса: Ін-т ПТО НАПН України, ДНЗ «ОВПУТТХ», 2017 р.); *видано методичні рекомендації* «Розроблення, створення та використання інформаційно-освітнього середовища у професійно-технічному навчальному закладі торгівлі й технологій харчування», рекомендовані вченою радою Інституту

професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України (*протокол № 12 від 28 грудня 2017 р.*), схвалені рішенням вченої ради ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України (*протокол № 6 від 22 грудня 2017 р.*).

Проблема розроблення, створення ІОС набула ґрунтовного висвітлення в дослідженні, педагогічного колективу ДНЗ «ОВПУТТХ» під керівництвом науковців ПТО НАПН України.

На основі теоретичного аналізу філософської, педагогічної, психологічної, технічної літератури, положень концепцій розвитку ПТО та на основі розробок наукових працівників ПТО НАПН України, творчих напрацювань педколективу ДНЗ «ОВПУТТХ»:

- з'ясовано сутність ІОС;
- створено ІОС як педагогічну систему, побудовану на основі традиційної структури систем педагогічного процесу ПТНЗ;
- розроблено педагогічні умови, які виявляють характер і роль ІОС є результативними та можуть успішно застосовуватись у ПТНЗ;
- розроблено методичні рекомендації «Розроблення, створення та використання інформаційно-освітнього середовища у професійно-технічному навчальному закладі торгівлі й технологій харчування», які розкривають теоретичні та практичні аспекти розроблення, створення та використання ІОС у навчальному процесі;
- проведено адаптацію ІОС до особливостей організації навчально-виховного процесу ПТНЗ сфери торгівлі й ресторанного господарства;
- забезпечено організацію роботи щодо створення педпрацівниками училища електронних засобів навчання;
- встановлено в процесі аналізу результатів дослідження що: на кінець експерименту збільшилась частка учнів, які виявили високий (25 %) і достатній (48 %) рівні професійної компетентності; зменшилась частка учнів, котрі виявили середній (21 %) та низький (6 %) рівні, що свідчить про досягнення професійної освіти, яка надає учню змогу включитися в активну професійну діяльність, бути здатним діяти у різних професійних ситуаціях і проявляти себе як компетентну особистість зі сформованою духовно-моральною і життєвою позицією.

Отже, експериментальна робота, яку проводив колективом ДНЗ «ОВПУТТХ» упродовж 2015 – 2017 рр., показала, що використання можливостей ІОС суттєво впливає на професійне зростання педпрацівників, підвищує результати навчальних досягнень учнів, що сприяє зростанню якості освітнього процесу загалом.

СПІВПРАЦЯ ІЗ СОЦІАЛЬНИМИ ПАРТНЕРАМИ

Олена ОСМОЛОВСЬКА, викладач Державного навчального закладу «Одеський центр професійно-технічної освіти»

Модернізація професійної освіти в Україні спрямована на створення необхідних умов для інноваційного розвитку професійного навчання різних категорій населення, зокрема в професійних (професійно-технічних) закладах різних типів, форм власності та підпорядкування, на виробництві та на забезпечення якісної професійної підготовки кваліфікованих робітників для галузей економіки, малого і середнього підприємництва з урахуванням потреб ринку праці.

Підготовка конкурентоспроможних на ринку праці, компетентних робітників залежить від володіння ними прогресивними технологіями. Сучасний робітник має вміти виконувати роботи з використанням нових високоефективних матеріалів, інструментів, обладнання та пристроїв.

Роботодавці зацікавлені у фахівцях: будівельниках-опоряджувальниках, монтажниках санітарно-технічних систем та устаткування та інших, які мають високоякісну професійну освіту, високий культурний та інтелектуальний рівень, здатних навчатися і вдосконалюватися протягом усього свого життя (неперервна освіта). Як можна досягти бажаного результату? Відповісти на це запитання спробуємо в статті на досвіді Державного навчального закладу «Одеський центр професійно-технічної освіти».

Державний навчальний заклад «Одеський центр професійно-технічної освіти» (далі – ДНЗ ОЦПТО) створено в результаті оптимізації трьох навчальних закладів.

ДНЗ ОЦПТО може надавати освіту різним категоріям населення відповідно до їхніх освітніх потреб, здібностей тощо. Цей навчальний заклад, який здійснює ступеневу професійну підготовку кваліфікованих, конкурентоспроможних робітників з 29 технологічно складних професій та надає професійну освіту дітям з особливими освітніми потребами (з порушеннями слуху), як в інклюзивних, так і в спеціальних групах.

На базі нашого центру проводиться експериментальна робота Всеукраїнського рівня за темою «Технологія забезпечення доступності освітнього

© Осмолівська О., 2018

простору професійно-технічного навчального закладу для учнів із порушеннями слуху».

У ДНЗ ОЦПТО створено умови, які забезпечують доступність професійної освіти учнів і слухачів, а також професійної освіти для осіб з порушенням слуху на основі соціального партнерства.

Як у новій системі не тільки вижити, а й стати більш впевненим педагогом, які інструменти можуть допомогти досягти виконання стандарту, причому не формально, а якісно, природно і легко?

Ми ретельно аналізуємо свій досвід. По-перше, звернули увагу на організацію практики. Звичайно, практика спрямована на забезпечення неперервності та послідовності оволодіння учнями професійною діяльністю відповідно до вимог ДСПТО України. Під час проходження виробничої практики учень опановує практичні навички і вміння відповідно до кваліфікаційних вимог, визначає сферу своєї майбутньої діяльності за професією. Однак ми звернули увагу на те, що різні роботодавці, підприємства володіють різним матеріально-технічним потенціалом. Тому, ми дійшли висновку, що наш випускник має бути не тільки висококваліфікованим фахівцем за Державним стандартом, а й володіти набором професійних компетенцій, гнучкістю і здібним учитися протягом усього свого життя. А сучас-

ний (інноваційний) освітній заклад має йти в ногу з виробничими підприємствами, а в ідеалі бути на крок попереду.

Загальновідомий вислів «якщо не можеш змінити обставини, зміни ставлення до них». За такою логікою, якщо ми не можемо змінити систему, спробуємо використовувати власний потенціал для нового творчого прориву і спробуємо допомогти учням, слухачам стати самодостатніми людьми.

Педагогічний колектив Центру почав роботу з налагодження співпраці із виробниками, які володіють сучасними технологіями, та з роботодавцями, яким украй необхідні висококваліфіковані робітники різних професій. Таке співробітництво відбувається на засадах державно-приватного партнерства, або створенням навчально-практичних будівельних центрів (далі – НПБЦ).

У 2007 р. на базі ДНЗ ОЦПТО створено перший навчально-практичний будівельний центр, який працює за технологіями і матеріалами компанії «Хенкель Баутехнік (Україна)», використовуючи новітні будівельні технології та матеріали ТМ CERESIT, ТМ Metylan, ТМ Момент. Висококваліфіковані фахівці-майстри проводять навчання за такими напрямками:

- Гідроізоляція приміщень та споруд.
- Плиткове облицювання.
- Системи утеплення фасадів за методом скріпленої теплоізоляції.
- Плиткове облицювання підлоги.
- Декоративне опорядження поверхонь.

Запропоновані навчальні програми освітнього проекту «Хенкель-Академія» дали право істотно змінити уявлення про зміст будівельних робіт як традиційно незмінних за методами і матеріалами, що використовуються. Вони спрямовані на формування високого рівня технологічної дисципліни під час роботи з професійними будівельними матеріалами.

Нині, на базі ДНЗ ОЦПТО успішно діють чотири НПБЦ – HENKEL, Міжрегіональний навчально-практичний центр з підготовки монтажників санітарно-технічних систем та устаткування, KNAUF, TRIORA.

Усі центри працюють за затвердженими планами роботи та за такими напрямками:

- *навчальний* – первинна, курсова (довгострокова, короткострокова) підготовка;
- *маркетинговий* – створення та вивчення бази даних потенційних клієнтів НПБЦ, вивчення ринку праці;
- *інформаційно-рекламний* (профорієнтаційний) – створення бізнес-плану на поточний рік;
- *науково-методичний* – розроблення навчальних програм для курсового навчання, створення модулів, кваліфікаційних характеристик, апробація тощо.

В арсеналі навчально-практичних будівельних центрів ДНЗ ОЦПТО є всі необхідні ресурси: сучасні підручники, технологічні карти за певними видами будівельних робіт, електронні підручники (Кнауф); комплекс педагогічних програмних засобів із застосуванням інформаційних технологій «Навчаємо по-новому» (Хенкель-Академія) та інші багатофункціональні програмні продукти, які діють у будівельній галузі України. Також використовують відеофільми як виробництва компаній – соціальних партнерів, так і власного виробництва (автор Л. Щепанська, майстер виробничого навчання), розроблено презентації за темами робочих навчальних планів та програм, тести, завдання (автор О. Осмоловська, викладач). Викладач Т. Боброва розробила робочий зошит «Креслення», навчальний посібник «Матеріалознавство» з різних професій для учнів з порушеннями слуху.

Ці засоби використовують педагоги для проведення уроків теоретичного й виробничого навчання, курсової підготовки та профорієнтаційної роботи за професіями будівельного напрямку, також вони дуже зручні під час роботи для учнів з порушеннями слуху.

Проводяться майстер-класи, семінари, семінари-практикуми та інші форми роботи. Цікавим був майстер-клас, проведений за робочою навчальною програмою на тему: «Улаштування стяжок» за професією облицювальник-плиточник. У роботі майстер-класу взяли участь учні I, II й III курсів. Учні III курсу практично проводили навчання, а майстри виробничого навчання І. Парлікокош та Д. Лека виступили як консультанти-експерти. Роботу виконали якісно, працюючи злагоджено. Після закінчення майстер-класу учасники були настільки вражені роботою своїх однолітків, що аплодували їм. Отже, мету і завдання майстер-класу досягнуто. Учні, залучені в активну діяльність, не просто здобули нові компетенції, а й відчули себе майстрами.

Інший приклад. У майстерні центру проведено тренінг на тему: «Улаштування штукатурного покриття з використанням гіпсової суміші МП 75 за допомогою штукатурної машини PFT G5», у якому взяли участь учні I й II курсів і тренери – майстри виробничого навчання І. Парлікокош, Д. Лека, Д. Коврига. У групі I курсу навчаються три учні з порушенням слуху (інклюзивна форма навчання). Навчання в цій групі проводиться різними методами з урахуванням особистісного підходу. Завдяки різним формам роботи учні з порушенням слуху відчувають, що їх розуміють і цінують. Тренінг – форма інтерактивного навчання, метою якого є розвиток компетентності міжособистісної й професійної поведінки в спілкуванні, тому майстри не випадково застосували цей метод

активного навчання, спрямований на розвиток знань, умінь і навичок. У результаті тренінгу відбулося формування і відпрацювання умінь і навичок.

Три роки тому відповідно до Меморандуму про співпрацю між Міністерством освіти і науки України Швейцарським бюро співробітництва в Україні та Представництвом швейцарської компанії – європейського лідера із санітарних технологій – «Geberit International Sales AG», було створено Українсько-швейцарський освітній проект «Державно-приватне партнерство для поліпшення санітарно-технічної освіти в Україні». У рамках проекту в ДНЗ ОЦПТО відкрито Міжрегіональний навчально-практичний центр з підготовки монтажників санітарно-технічних систем та устаткування (далі – МНПЦ). Саме завдяки добрій професійній підготовці на базі МНПЦ у червні 2017 р. команда ДНЗ «Одеський центр професійно-технічної освіти» посіла I місце у Всеукраїнському конкурсі фахової майстерності за професією: «Монтажник санітарно-технічних систем та устаткування», який відбувся у Міжнародному виставковому центрі Київ під час проведення виставки «Аква-Терм».

У червні 2017 р. стартував благодійний соціальний проект Geberit в Одесі. Дев'ять років компанія Geberit, керуючись своїми принципами соціальної відповідальності, реалізує благодійні проекти по всьому світові. Перший був в Еквадорі в 2008 р., а далі щороку – нова країна: Індія, Сербія, Румунія, Польща та інші. У 2017 р. – Україна.

На першому етапі під час літніх канікул проведено ремонт у гуртожитку на 50 осіб у ДНЗ «Одеський центр професійно-технічної освіти» по вул. Академіка Заболотного. За три місяці активного процесу реконструкції відремонтовано коридори, замінено вікна й двері, проведено нову електропроводку. Старі кухні перетворено на функціональні приміщення, встановлено кухонні меблі й побутову техніку. Капітальний ремонт був потрібний і санітарним приміщенням гуртожитку. У санвузлах і душових проведено цикл ремонтних робіт. 31 серпня, відразу після урочистої лінійки та символічного розрізання стрічки, учні занесли речі в кімнати, не приховуючи усмішок від побачених оновлених приміщень.

Другий етап проекту розпочався 4 вересня. В Україну з Австрії, Швейцарії та Німеччини прибуло 11 співробітників від компанії Geberit. Мета команди Geberit в рамках цього проекту – ремонт сантехнічних приміщень та монтаж нових інсталяційних систем. Крім звичайної фізичної роботи зі встановлення сантехнічного обладнання, за проектом передбачалося достатньо часу

для спілкування з українськими однолітками й участі разом з ними в заходах, присвячених гігієні й обговоренню проблематики екології та економії води.

У жовтні 2017 р. на базі ДНЗ ОЦПТО відкрився ще один НПБЦ – за технологіями KNAUF, який не тільки збільшив кількісний склад навчальних Центрів в Україні, а й значно змінив напрями і зміст навчання. Він став експериментальним у каркасно-обшивному будівництві. Разом з ним було відкрито навчально-практичний будівельний майданчик ТОВ ПП «ЗІП».

Наші учні та слухачі набувають навичок роботи з сучасними машинами (такими як PFT G5: машинне нанесення штукатурки і наливних підлог), а найголовніше – дають змогу навчати фахівців зі зведення каркасно-обшивних будинків. Це нова професія, продиктована вимогами часу. В Одеській області проживають переселенці зі сходу України, учасники АТО й інші верстви населення, які не мають свого житла і тому потребують швидко-монтажних будинків.

Представники ТОВ ПП «ЗІП» розробили дизайн навчально-практичного майданчика, забезпечили необхідними матеріалами ТМ «Тріора» для ремонту приміщень та проведення майстер-класів, надали стенди з технічною інформацією.

Ще один соціальний партнер, Eskaro Ukraine ТОВ «ЕСКАРО КОЛОРО», сучасний лакофарбовий завод, плідно співпрацює з ДНЗ ОЦПТО. Цікава форма роботи – виробничі екскурсії.

Фахівці заводу проводять виробничі екскурсії (згідно з погодженим графіком) з метою ознайомлення з роботою сучасного виробництва будівельних матеріалів. У лабораторії Eskaro Ukraine ТОВ «ЕСКАРО КОЛОРО» з метою вивчення властивостей і технічних характеристик матеріалів учням за допомогою сучасного обладнання показують досліди. Фахівці «Школи фарб» проводять майстер-класи. Такі форми роботи сприяють закріпленню учнями знань із матеріалознавства і спеціальної технології, викликають цікавість до обраної професії.

Сьогодні завдання професійної освіти визначається не тільки формуванням знань, умінь і навичок, а й розвитком здібностей випускників адаптуватися до змін соціально-технологічного середовища. Завдяки співпраці з соціальними партнерами вдалося створити сучасні, оснащені всім необхідним, навчально-практичні будівельні центри, які забезпечують підготовку висококваліфікованих фахівців – гнучких, конкурентоспроможних, компетентних робітників, що задовольняють потреби та очікування роботодавців України. Все це позитивно впливає на конкурентоспроможність навчального закладу.

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Олена ЛЯСКА, соціальний педагог Шепетівського професійного ліцею, Хмельницька область

Актуальність психологічного супроводу навчального процесу зумовлена стратегічними змінами розвитку освіти України та загальноосвітніми тенденціями розвитку психологічної науки.

Системна робота із створення психологічної служби в освітній галузі розпочалася з 1991 р., коли в Інституті психології ім. Г. С. Костюка НАПН України було створено новий підрозділ – Центр психологічної служби в системі народної освіти.

Психологічна служба системи освіти – невід’ємна складова освітнього процесу в закладах професійної освіти, оскільки актуальні питання диференціації та індивідуалізації навчання, роботи з учнівським та педагогічним колективом, із батьківською громадськістю потребують кваліфікованого психологічного забезпечення.

Діяльність цієї служби спрямовується на своєчасне і систематичне вивчення психофізичного розвитку дитини, мотивів її поведінки і діяльності з урахуванням вікових, інтелектуальних, фізичних, статевих та інших індивідуальних особливостей, створення умов для саморозвитку та самовиховання, сприяє виконанню освітніх і вікових завдань навчальних закладів [2].

Соціальний педагог у закладах професійної освіти сприяє створенню умов для успішної соціалізації та адаптації дитини як процесу набуття нею соціальної компетентності, формування і ствердження її як особистості, входження в активне громадське життя.

Президент НАПН України В. Кремень наголошує: «...психологічна служба має забезпечити, щоб кожен учень дізнався про себе за допомогою психологів набагато більше, ніж він спроможний це зробити стихійно» [1]. Тому діяльність психологічної служби закладу освіти має забезпечувати створення соціальних та психолого-педагогічних умов для розвитку кожного учня, збереження його психологічного здоров’я.

Одне з головних завдань психологічної служби закладів професійної (професійно-технічної) освіти – допомога учням оволодівати засобами саморозуміння, самоприйняття і саморозвитку

в контексті гуманістичної взаємодії з оточуючим середовищем.

Система психологічного і соціального забезпечення передбачає підвищення якості й доступності освітніх послуг, створення умов для повноцінного й гармонійного розвитку всіх учасників освітнього процесу.

Психологічна служба Шепетівського професійного ліцею функціонує з 2006 р., її роботу забезпечує практичний психолог і соціальний педагог навчального закладу.

У своїй роботі керуємось нормативними документами щодо соціального захисту дитини та охорони дитинства: Конституцією України, Законом України «Про освіту» (2017 р.), Законом України «Про охорону дитинства» (2001 р.), Положенням про психологічну службу системи освіти України (1999 р.), Конвенцією з прав дитини, Національною програмою «Діти України» та іншими нормативними документами МОН України й усіх ланок органів управління освітою.

Робота психолога і соціального педагога потребує не тільки загального високого рівня теоретичних знань, а й уміння вирішувати практичні завдання.

Треба вміти попередити соціально-психологічні проблеми, своєчасно виявити та усунути причини, які сприяють їх виникненню, забезпечити превентивну профілактику різних негативних явищ, відхилень у поведінці учнів, їхньому спілкуванні [2].

Упродовж 12 років психологічна служба ліцею активно працює у напрямках соціального захисту учнів: захист майнових та житлових прав; листування з органами опіки та піклування; пошук відсутніх документів батьків; підготовка пакету необхідних документів для постановки в квартирний облік; організація та сприяння в роботі з отримання грошових виплат учнів з числа дітей-сиріт, які досягли 18-річного віку; діяльність з призначення та виплати пенсій після втрати годувальника та соціальних виплат; оновлення документів в особових справах учнів та інше.

З метою детального планування та охоплення усіх напрямів у практику роботи запроваджені

но такий метод, як розроблення інтелект-карт. Цей метод планування дає право наочно зобразити поставлені перед соціальним педагогом і практичним психологом актуальні завдання та сприяє досягненню позитивних результатів у їх виконанні.

Інтелект-карти ідеально підходять для використання в соціально-психологічній роботі працівниками психологічної служби, оскільки широко застосовуються як на етапі планування роботи, так і під час проведення корекційно-розвивальних занять, оскільки їх використання дає змогу розвивати когнітивну сферу (увагу, пам'ять, мислення), креативність (стимулювання на пошук рішень, генерування ідей), організувати групову взаємодію тощо.

У 2016 р. на VII Міжнародній виставці «Сучасні заклади освіти» був представлений наш досвід упровадження інтелект-карт в управлінській, методичній та соціально-психологічній роботі ліцею.

Для ефективності та результативності проведення соціального супроводу дітей-сиріт і дітей із соціально незахищених сімей, котрі навчаються у ліцеї, психологічна служба здійснює комплексну діагностичну роботу щодо визначення основних проблем адаптації учнів соціально-незахищених категорій, а також розробляє та впроваджує різні соціально-перетворювальні заходи для успішної соціалізації учнів ліцею соціально-незахищених категорій.

Соціальний педагог і практичний психолог працюють у тісній співпраці з класними керівниками та майстрами виробничого навчання над створенням позитивного мікросередовища для соціалізації дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, соціального захисту учнів з числа соціально незахищених категорій, а також підготовки випускників до дорослого самостійного життя.

Для результативної роботи щорічно на початку навчального року проводимо соціальну паспортизацію груп, виявляємо пільгові та проблемні категорії учнів, узагальнюємо дані у соціальному паспорті закладу, зазначаючи коди складної життєвої ситуації. Важливою для нас є інформація про сім'ю, у якій проживає учень: стан здоров'я батьків, сімейна атмосфера, матеріальна та соціальна ситуація у родині, оскільки усе це може сприяти або перешкоджати формуванню девіації дитини.

Зібрана інформація дає нам змогу виявити учнів, які потребують підвищеної педагогічної уваги та сформуванню розгорнути банки даних:

- *банк даних учнів, які потребують підвищеної педагогічної уваги* (сироти, учні, позбавлені батьківського піклування, інваліди, за потреби діти інших пільгових категорій);

- *банк даних учнів, які перебувають на обліку в службі у справах дітей виконавчого комітету*

Шепетівської міської ради та відділах кримінальної міліції у справах дітей районах Хмельницької області;

- *банк даних учнів, які перебувають на внутрішньоліцейному контролі;*

- *банк даних учнів, які опинилися у складних життєвих обставинах, якщо ця сім'я перебуває на обліку в місцевій раді.*

Так, станом на 01.09.2017 р. на первинному обліку в Шепетівському професійному ліцеї перебувало:

- ❖ 9 учнів дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування;
- ❖ 4 учні діти-інваліди;
- ❖ 15 учнів з малозабезпечених сімей;
- ❖ 35 напівсиріт (з них 11 проживають у сім'ях одиноких матерів);
- ❖ 45 учнів з багатодітних сімей;
- ❖ 68 учнів живуть з одним із батьків (неповні сім'ї);
- ❖ 9 учнів – діти трудових мігрантів;
- ❖ 2 учні – діти учасників АТО;
- ❖ 2 учні – діти з категорії СЖО;
- ❖ 1 учень учасник АТО;

2 учні стоять на обліку у кримінальній поліції, що становить майже 90 % загального учнівського контингенту. Така статистика є характерною для багатьох років поспіль.

Отримана інформація дає змогу працівникам психологічної служби закладу скласти соціально-психолого-педагогічну характеристику на кожного учня та проводити індивідуальну роботу з урахуванням виявлених проблем.

Практикуємо створення програм соціально-педагогічного супроводу, у яких враховуємо обов'язкові компоненти: причини, які викликали соціальну дезадаптацію, інформація про учня, пріоритетні напрями соціальної реабілітації, засоби, форми і механізми соціально-виховного впливу, прогнозовані результати й форми контролю оцінку ефективності соціально-перетворювальної програми.

Практика свідчить, що процес соціалізації дітей не завжди відбувається гладко. Часто учні зазнають насилля або просто стають його свідками. Майже в кожному учнівському середовищі є проблема мобінгу (регулярних та цілеспрямованих дій фізичного або соціального характеру більшістю членів групи, які наносять іншій особі, що не здатна себе захистити) або булінгу (цькування, англ. *bully* — залякувати, цькувати, задрати, прояв агресії з подальшим залякуванням особистості й появою можливості її повного підпорядкування собі й своїм інтересам).

Проблема вирішення конфліктних ситуацій завжди була і є актуальною для сучасного суспільства. Для максимального результату роботи під час вирішення конфліктних ситуацій

та попередження проявів деструктивних даних у навчальному закладі була створена служба «Порозуміння і вирішення конфліктів».

Робота цієї служби має особливе значення як у розв'язанні конфліктів, так і в наданні допомоги адміністрації у попередженні негативних явищ, жорстокості та проявів насилля з-поміж учнів. Це дієвий підхід до встановлення атмосфери поваги і співробітництва в учнівському середовищі, серед викладачів, батьків і всіх учасників освітнього процесу.

Надалі в практику роботи психологічної служби ліцею було впроваджено медіацію [3], систему мирного вирішення конфлікту. За допомогою медіації сторони налаштовуються на співробітництво, а медіатор, спеціально підготовлений посередник у вирішенні конфліктів, допомагає їм знайти взаємоприйнятне рішення виходу з конфліктної ситуації.

Для ефективнішої роботи у подальшому була впроваджена ко-медіація, медіація, яка проводиться двома і більше медіаторами або командою медіаторів із залученням органів учнівського самоврядування. Конфліктуючі сторони зустрічаються з спільно обраними, безсторонніми, нейтральними фахівцями-медіаторами, які допомагають їм вести переговори, з метою вироблення взаємоприйняттого життєздатного рішення в умовах існуючих між ними розходжень інтересів. Медіаторами виступають як працівники психологічної служби, так і підготовлені учні.

Принагідно зазначимо, що наш досвід з «Впровадження медіації у роботу соціально-психологічної служби Шепетівського професійного ліцею під час розв'язання конфліктних ситуацій між учасниками навчально-виховного процесу» у 2014 р. був представлений на VI Міжнародному форумі «Інноватика в сучасній освіті» та відзначений дипломом Лауреата конкурсу II ступеня.

Один із важливих напрямів діяльності психологічної служби Шепетівського професійного ліцею – профілактика негативних явищ в учнівському середовищі, таких, як наркоманія, алкоголізм, тютюнопаління, правопорушення, ксенофобія, ВІЛ/СНІДу тощо. У роботі керуємося навчально-методичним посібником «Психологічна профілактика наркотичної залежності учнів професійно-технічних навчальних закладів» Н. М. Сиско [4]. Цей посібник рекомендовано до використання у професійно-технічних навчальних закладах науково-методичною комісією з професійної педагогіки, психології та змісту професійно-технічної освіти Науково-методичної ради з питань освіти МОН України.

Вважаємо, що саме комплексність, послідовність, диференційованість та вчасність профілактичної роботи з подолання негативних явищ дає позитивний результат, водночас профілак-

тичною роботою охоплюються всі учні ліцею. З цією метою ми використовуємо різні форми як індивідуальної, так і групової профілактичної роботи (молодіжні акції, тренінги, ділові ігри).

Наш досвід свідчить, що важливою формою профілактики негативних явищ є залучення учнівської молоді до гуртків та спортивних секцій. Деадаптовані учні, які з різних причин в учнівській групі мають низький соціальний статус та частково ізольовані, у гуртках часто знаходять можливість компенсувати недоліки спілкування з однолітками.

Важливою формою соціального захисту дітей є їхнє оздоровлення. Насамперед увага зосереджується на оздоровленні дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та дітей із соціально незахищених сімей, збереженні та відновленні їхнього здоров'я, життєвих сил, запобіганні їхньої бездоглядності, створення умов для продовження виховного процесу та розвитку творчих здібностей під час у канікул.

З цією метою протягом 10 років соціально-психологічна служба організує поїздки на море в Херсонську область смт Лазурне, де учні можуть відпочити в ДОЗ «Прибережний», який щорічно з травня до вересня оздоровлює близько 700 дітей за зміну з усієї України.

Під час відпочинку учнів залучають до культурно-освітніх, спортивно-оздоровчих заходів, там діти отримують багато позитивних емоцій та знаходять нових друзів. Допомогти дитині знайти себе, компенсувати соціальне неблагополуччя цікавою справою, розширити коло спілкування вважаємо головним завданням.

Соціальний педагог Шепетівського професійного ліцею спрямовує свою діяльність на реалізацію соціальної підтримки дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей із соціально-незахищених сімей, а також дітей із особливими потребами, допомагає у створенні системи соціально спрямованих, педагогічних дій, які сприяють розвитку особистості, її якісному навчанню, підвищенню рівня соціалізації та комфортності як у навчальному закладі, сім'ї, так і у соціальному оточенні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кремень В. Г. Актуальні проблеми сучасної освіти та виховання учнівської молоді // Практична психологія та соціальна робота. – 2000. № 5. – С. 3.
2. Положення про психологічну службу системи освіти України (2009 р.).
3. Похмелкіна Г. Медіація – мистецтво вирішувати конфлікти. Знайомство з теорією, методом і професійними технологіями. – 2004.
4. Сиско Н. М. Психологічна профілактика наркотичної залежності учнів професійно-технічних навчальних закладів: навчально-методичний посібник. – Хмельницький, 2015. – 216 с.

БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ – ЦЕНТР ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

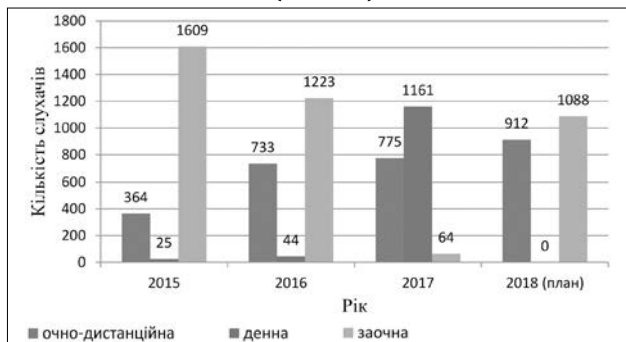
Олександр СИТНИКОВ, директор Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти «Університету менеджменту освіти» НАПН України, кандидат історичних наук, доцент

Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти (попередня назва Донецький інститут післядипломної освіти інженерно-педагогічних працівників), почав працювати з 1979 р.

Основні напрями діяльності Інституту:

- підготовка фахівців та курсове підвищення кваліфікації керівників і педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти;
- науково-методична робота;
- науково-дослідницька робота.

Освітній процес в Інституті здійснюється за формами: денною, заочною, очно-дистанційною, дистанційною (мал. 1).

Мал. 1. Кількість слухачів (держбюджетне замовлення) за формами навчання у 2015 – 2018 рр.

Як бачимо, простежується позитивна динаміка зростання очно-дистанційної та дистанційної форм навчання. Щороку в Інституті підвищують кваліфікацію майже 500 осіб за кошти фізичних та юридичних осіб, зокрема: персонал, який залучається до професійного навчання на виробництві, викладачі закладів вищої освіти (технікумів і коледжів) та інші.

Найширшою категорія слухачів – майстри виробничого навчання і викладачі професійно-теоретичної підготовки. Для кожної з них розроблено структуру планів підвищення кваліфікації. Для прикладу у таблицях 1 і 2 наведено такі плани для майстрів виробничого навчання за різними формами навчання.

На мал. 2 (на с. 50) показана структура навчального плану підвищення кваліфікації майстрів виробничого навчання за очно-дистанційною формою навчання.

Під час проведення настановчої сесії основна форма занять – лекції, а на заключній сесії – практичні, семінарські заняття, круглі столи, тематичні дискусії, навчальні тренінги, конференції обміну досвідом. Методичні рекомендації щодо виконання завдань для самостійної роботи слухачів на дистанційному етапі згідно з навчальним планом надані в електронних

Таблиця 1

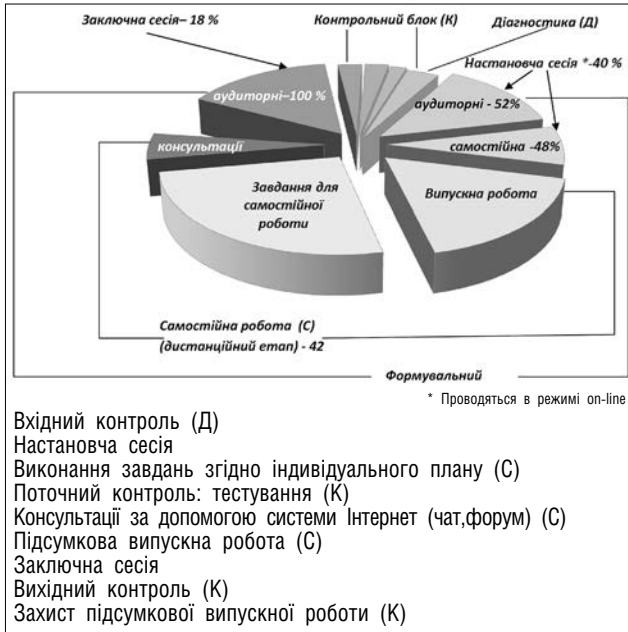
Структура плану підвищення кваліфікації за заочною (очно-дистанційною, дистанційною) формами навчання

Категорії слухачів	Загальна тривалість навчання	Етапи навчання		
		I. Очний – організаційно-настановна сесія	II. Дистанційний – керована самостійна робота слухачів	III. Очний – Залікова сесія
Майстри виробничого навчання закладів професійної (професійно-технічної) освіти	150 год / 5 кред. ЄКТС 82 дні	5 днів 45 год / 1,5 кред. ЄКТС (30 год – ауд., 15 год – сам. робота)	12 тижнів 75 год / 2,5 кред. ЄКТС	5 днів 30 год / 1 кред. ЄКТС (30 год – ауд.)

Таблиця 2

Структура плану підвищення кваліфікації за очною формою навчання

Категорії слухачів	Загальна тривалість навчання	Обсяг аудиторного часу	Обсяг самостійної роботи
Майстри виробничого навчання закладів професійної (професійно-технічної) освіти	150 год / 5 кред. ЄКТС 17 днів	90 год / 3 кред. ЄКТС	60 год / 2 кред. ЄКТС

Мал. 2. Структура навчального плану для майстрів виробничого навчання за очно-дистанційною формою навчання

навчально-методичних комплексах (ЕНМК), які видаються слухачам на настановній сесії. Для ознайомлення з ЕНМК під час настановчої сесії передбачено самостійну роботу (мал. 1).

Оскільки основними формами підвищення кваліфікації слухачів є заочна й очно-дистанційна, то значна увага приділяється організації науково-методичного супроводу дистанційного етапу підвищення кваліфікації слухачів.

На дистанційному етапі (мал. 2) Інститут створює умови для самостійної роботи слухачів, значна частина якої методично забезпечена на основі використання Інтернет-ресурсів.

На мал. 3 представлена модель організації самостійної роботи слухачів на дистанційному етапі.

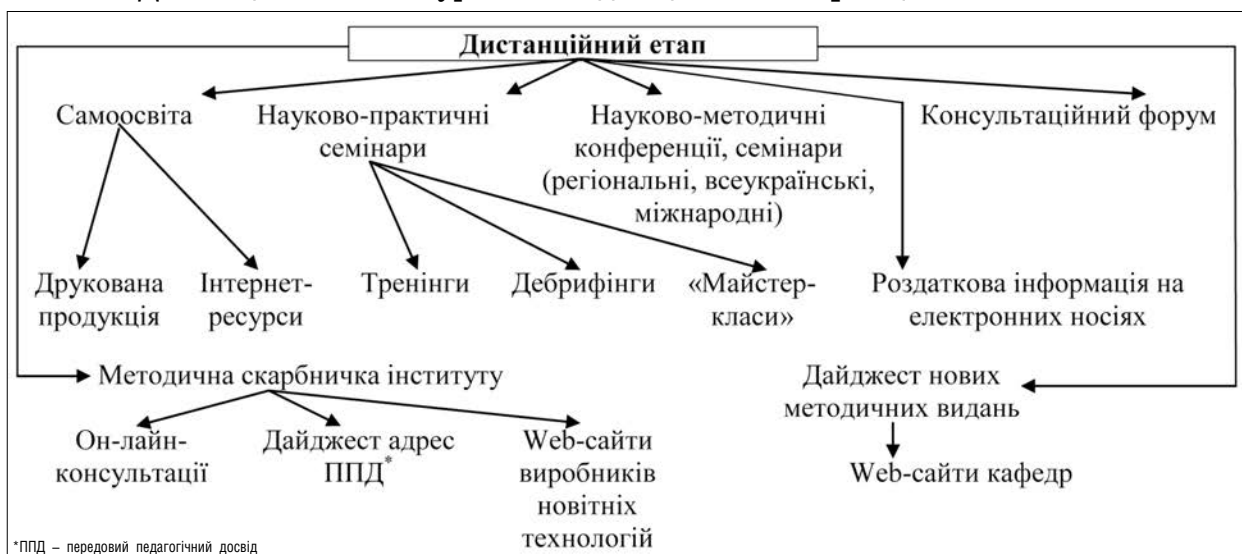
Значна увага приділяється організації та проведенню науково-практичних інтернет-семінарів, міжнародних, всеукраїнських і регіональних конференцій. Крім того, щорічно у закладах професійної (професійно-технічної) освіти викладачі проводять тренінги, майстер-класи, круглі столи. У 2017 році проведено круглих столів з психолого-педагогічних та методичних питань застосування ІКТ-технологій – 6, майстер-класів – 2. Зазначені заходи викликають значний інтерес як у науковців, так і у практичних працівників ЗПО. Так, у III Міжнародній науково-практичній конференції «Психолого-педагогічні аспекти навчання дорослих у системі неперервної освіти» взяли участь 105 учасників, крім України, ще з 6 країн: Азербайджан, Грузія, Казахстан, Білорусь, Німеччина.

Практичні працівники беруть активну участь у міжнародних фахових науково-практичних Інтернет-семінарах:

- 2015 р. «Інноваційні технології під час підготовки фахівців автотранспортної галузі»;
- 2016 р. «Інноваційні технології під час підготовки фахівців ресторанного господарства»;
- 2017 р. «Інноваційні технології під час підготовки кваліфікованих робітників зварювального виробництва». Семінар проводили спільно з Департаментом професійної освіти МОН України та Міжгалузевим центром Інституту електрозварювання ім. Є. О. Патона. У цьому заході взяли участь понад 200 осіб.

Матеріали інтернет-семінарів опубліковано на сайті кафедри методики професійної освіти

Дистанційний етап курсового підвищення кваліфікації – самоосвіта

Мал. 3. Модель самоосвітньої діяльності слухачів на дистанційному етапі

та соціально-гуманітарних дисциплін: <http://methodica.inf.ua/index.htm>. Зареєстровано відвідувань сайту тільки за 2017 р. – 8832 особи та за 2 місяці 2018 р. – 1913 осіб. На сайті Інституту: <http://ipo-ipp.com.ua/> розміщено постійно діючий інтернет-семінар «Впровадження психолого-педагогічних технологій в освітній процес», який за три роки відвідало 2748 осіб.

На допомогу слухачам курсів підвищення кваліфікації науково-педагогічними працівниками інституту за три роки підготовлено методичних рекомендацій 30, навчально-методичних посібників – 22 та електронних навчально-методичних комплексів – 3.

Науковим підґрунтям для забезпечення якісного підвищення кваліфікації керівних та педагогічних працівників системи професійної (професійно-технічної) освіти є наукова діяльність Інституту. Починаючи з 1986 р. в Інституті розробляється наукова проблема неперервної професійної (професійно-технічної) освіти. У 2017 р. затверджено тему НДР «Удосконалення сучасних моделей підвищення кваліфікації педагогів професійної освіти у контексті форму-

вання та розвитку професійної компетентності» (РК № 0117 и 002381), яку заплановано виконати впродовж 2017 – 2021 рр. За результатами наукових досліджень за три роки підготовлено 150 статей і тез конференцій (у т. ч. у фахових виданнях – 30, у зарубіжних – 25).

Інститут має зарубіжні зв'язки з: Республіканським інститутом професійної освіти (Білорусь, м. Мінськ); Мінським державним професійно-технічним коледжем кулінарії (Білорусь, м. Мінськ); Краківською Академією ім. Анджеев Фрича Моджевського (Польща, м. Краків); АО «Національний центр підвищення кваліфікації «Орлеу» «Інститут підвищення кваліфікації педагогічних працівників по Жамбильській області» Республіки Казахстан».

Новий напрям у діяльності інституту з 2010 р. – підготовка фахівців професійної освіти за освітньо-професійними програмами першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти за спеціальностями: «професійна освіта» («дизайн»); «професійна освіта» («охорона праці»); «психологія»; «менеджмент» за спеціалізацією «Управління навчальним закладом»; «педагогіка вищої школи».

УПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ДОРΟΣЛИХ

Лариса СИДОРЧУК, директор Дніпропетровського центру професійно-технічної освіти державної служби зайнятості

Модернізація професійно-технічної освіти України – один з пріоритетів реформування освіти країни. Потреба змін у професійній підготовці кваліфікованих робітничих кадрів зумовлена кардинальними змінами, які відбуваються в економіці України і, як результат, на ринку праці. Ці зміни формують у дорослого населення принципово нове ставлення до освіти впродовж життя. Сьогодні Україна належить до групи країн, у яких кількість дорослих громадян, що навчаються, не перевищує 15 %. Окрему категорію людей, навчання яких у дорослому віці відіграє надзвичайно важливу роль, становлять безробітні.

Дніпропетровський центр професійно-технічної освіти державної служби зайнятості – сучасний
© Сидорчук Л., 2018

навчальний заклад системи професійної освіти, який за 9 років своєї діяльності стабільно розвивається серед одинадцяти закладів освіти Державної служби зайнятості (Центрального апарату).

Центр здійснює професійно-технічне навчання, перепідготовку та підвищення кваліфікації дорослого населення, переважно безробітних громадян, які перебувають на обліку в службі зайнятості, за одинадцятьма ліцензованими робітничими професіями та більш ніж тридцятьма напрямками. За роки існування навчального закладу навчалось понад 25 тисяч безробітних, щорічно рівень працевлаштування випускників Центру становить понад 95 %. Центр створив позитивний імідж сучасного європейського навчального закладу освіти дорослих, відкритого для співпраці та обміну досвідом.

Навчання дорослих має певну специфіку, зокрема наявність високої мотивації слухачів до оволодіння новими знаннями, уміннями й навичками, забезпечення педагогами-андрагогами індивідуального та диференційованого підходу, враховуючи неоднорідність навчальних груп за віком, рівень освіти, життєвий і професійний досвід слухачів тощо.

Зазначені особливості спонукають колектив Дніпропетровського центру ПТО ДСЗ до дієвих інноваційних змін, спрямованих на пошуки нових шляхів розвитку в освіті дорослих та забезпечення якісної професійної підготовки конкурентоспроможних робітників з урахуванням вимог роботодавців.

Один з таких шляхів – професійна підготовка робітничих кадрів з елементами дуальної форми навчання, яку сьогодні визначено як пріоритетний напрям діяльності Центру.

Зміцнення таких партнерських відносин надає додаткові можливості обом взаємодіючим сторонам, а саме:

- з'являються нові перспективи для організації професійного навчання слухачів навчального закладу (або розширюється коло роботодавців-партнерів);
- враховуються конкретні запити підприємств до змісту та якості професійної освіти, підготовки робітничих кадрів завдяки оновленню робочих навчальних планів та програм;
- здобувачам освіти відкривається доступ до використання сучасних виробничих технологій, матеріалів, обладнання та інструментів;
- підвищується мотивація слухачів до опанування професійних знань, умінь і навичок;
- налагоджується зворотний зв'язок із роботодавцями щодо рівня надання освітніх послуг;
- відбувається адаптація майбутнього випускника до конкретного робочого місця у процесі навчання.

Практичний досвід навчання слухачів із числа безробітних на виробничих площах роботодавця Центр набув у співпраці з ТОВ «Astra Group». Професійна підготовка робітників за компетенціями із залученням інноваційних виробничих технологій та сучасного обладнання здійснювалася за напрямом «Обслуговування та ремонт торговельного та холодильного обладнання». Зауважимо, що роботодавець, ураховуючи особливості виробництва та специфіку професійної діяльності майбутніх робітників, встановив вимоги до кандидатів на навчання, які попередньо проходили співбесіду.

З пропозицією співпраці та організації професійної підготовки безробітних із використанням виробничих потужностей підприємства звернулися до обласної служби зайнятості, адміністрації Філії компанії Укррічфлот «Дніпропетровський

річковий порт». У зв'язку зі створенням контейнерної дільниці та виникнення гострої виробничої необхідності у робітничому персоналі на потребу роботодавця було ліцензовано за дуальною формою навчання робітничу професію «стропальник». Професійна підготовка слухачів з числа безробітних розпочалася на початку 2018 р.

Педагогічний колектив Центру провів змістовну підготовчу роботу щодо впровадження елементів дуальної форми навчання: укладено угоди про співпрацю, проведено ліцензування робітничої професії, створено матеріально-технічну базу, розроблено навчально-методичне забезпечення, підбрано високопрофесійні педагогічні кадри.

Актуальні питання впровадження нової форми професійної підготовки слухачів розглянули на раді роботодавців, проведений у 2017 р. за темою «Дуальна форма навчання: забезпечення роботодавців якісними робітничими кадрами», за участю керівників обласної служби зайнятості та роботодавців регіону, зацікавлених у закритті вакансій за рахунок кваліфікованих робітників, підготовлених з урахуванням особливостей технологій власних підприємств. Резолюцію учасники заходу підписали і поклали в основу дорожньої карти підготовки робітничих кадрів за дуальною формою навчання.

Важливо зазначити, що в рамках проекту «Функціональна модель діяльності сучасного закладу професійно-технічної освіти як передумова ефективної реалізації освітньої реформи» у навчальному закладі створено та впроваджено у навчально-виробничий процес внутрішню систему забезпечення якості освіти та принципи академічної доброчесності. Надання якісних освітніх послуг дорослому населенню у форматі впровадження елементів дуальної форми навчання забезпечує створене в Центрі інформаційно-освітнє середовище, яке є сучасним засобом комунікації усіх учасників освітнього процесу: адміністративно-педагогічного колективу, здобувачів освіти, стейкхолдерів та фандрайзерів. Середовище є динамічною відкритою системою, яка сприяє саморозвитку та самореалізації учасників освітнього процесу, створює умови для внесення змін відповідно до технологій виробництва під час підготовки творчого, професійно усвідомленого та конкурентоспроможного випускника на ринку праці.

З метою розширення напрямів роботи Центру щодо професійної підготовки дорослого населення з елементами дуальної форми навчання за ініціативи керівництва ПАТ «Дніпровський меблевий комбінат» проводиться навчання безробітних за компетенціями на замовлення роботодавця. Після проведення організаційного етапу (робочі зустрічі, ознайомлення з виробни-

чими потужностями, напрямами виробництва та запитамі роботодавців тощо) організовано навчання за напрямом підготовки робітників «Основи роботи на верстатах з програмним керуванням під час виробництва меблів».

Зміни в освіті, які відбуваються у нашій країні, спрямовані на розбудову сучасної конкурентоспроможної на світовому ринку держави. Сьогодні економіка країни напряму залежить від рівня професійної підготовки кадрів.

Досвід впровадження елементів дуальної форми навчання дорослих Центр презентував на Першому національному кар'єрному форумі за участю керівників міністерств соціальної політики, економічного розвитку і торгівлі, освіти і науки, молоді та спорту, Державної служби зайнятості України, провідних бізнес-асоціацій, які об'єднують переважну більшість компаній-роботодавців, що працюють в нашій державі, а також міжнародних експертів. Цей напрям роботи також було презентовано на першо-

му в Україні Міжнародному форумі «Навчання людей поважного віку: досвід та перспективи», який відбувся за участю Представництва DVV International в Україні, Національної академії педагогічних наук України, Європейської Асоціації освіти дорослих та в межах науково-практичного семінару департаменту професійної освіти МОН України, ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», Інституту професійно-технічної освіти НАПН України за темою «Співпраця з роботодавцями щодо формування професійних компетентностей та впровадження елементів дуальної форми здобуття освіти» Міжнародної виставки «Сучасні заклади освіти-2018» у Києві.

Дніпропетровський центр професійно-технічної освіти державної служби зайнятості творчо працює над оновленням форм і методів роботи, впровадженням європейського досвіду взаємодії навчальних закладів з роботодавцями, забезпеченням підприємств кваліфікованими робітниками.

ДУАЛЬНА ФОРМА НАВЧАННЯ ЯК СУЧАСНА МОДЕЛЬ СПІВПРАЦІ В СИСТЕМІ «ПТНЗ – ПІДПРИЄМСТВО»

Надія ШАПОВАЛОВА, заступник директора з НВР Краматорського вищого професійного училища, Донецька область;
Ольга КОСТЮЧЕНКО, методист Краматорського вищого професійного училища, Донецька область

Стратегія розвитку освіти в Україні зумовлює необхідність кардинальних змін, спрямованих на підвищення якості й конкурентоспроможності освіти в нових економічних і соціальних умовах, прискорення інтеграції України у міжнародний освітній простір. Професійна (професійно-технічна) освіта – це стратегічний ресурс соціально-економічного і духовного розвитку суспільства, поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення міжнародного авторитету й формування позитивного іміджу нашої держави, створення умов для самореалізації кожної особистості.

Головне завдання професійного навчання у Краматорському вищому професійному училищі (Краматорському ВПУ) в умовах динамічних змін на ринку праці – підготовка

© Шаповалова Н., Костюченко О., 2018

кваліфікованих робітників і молодших спеціалістів, здатних до самореалізації, швидкого реагування до потреб ринку праці, активної участі у соціально-економічних і культурних процесах країни. Тому, училище зацікавлене в тих освітніх технологіях, моделях та інноваціях, які здатні забезпечити високу якість підготовки кваліфікованих робітників та реалізації освітніх державних стандартів і програм. Професійна освіта в училищі сьогодні – це інноваційні освітні технології, новаторська організація навчально-виробничого процесу і активна співпраця з підприємствами-замовниками кадрів.

З метою реалізації завдань професійної освіти в умовах стрімкого розвитку виробництва, швидкої зміни виробничих технологій перед Краматорським ВПУ постають завдання підготовки висококваліфікованих

робітників, що відповідають вимогам підприємства замовника кадрів Приватного акціонерного товариства «Новокраматорський машинобудівний завод» (ПрАТ НКМЗ) та інших підприємств-партнерів. Однією з перспективних та важливих технологій організації навчального процесу є дуальна форма навчання. Тим більше, що для запровадження цієї освітньої технології є можливості та бажання як в училища, так і підприємства ПрАТ НКМЗ. Відповідно до наказу Управління освіти і науки Донецької обласної державної адміністрації від 07.10.2011 р. № 570 «Про експериментальну діяльність у професійно-технічних навчальних закладах області» у Краматорському ВПУ розпочато впровадження елементів дуальної форми навчання. Відповідно до наказу МОН України від 23.06.2017 р. № 916 «Про впровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників» Краматорське ВПУ внесено в перелік навчальних закладів для впровадження упродовж 2017 – 2020 рр. дуальної форми навчання з професії «Верстатник широкого профілю».

Дуальна форма навчання означає паралельне навчання в закладі професійної освіти та на виробництві у групі під керівництвом майстра виробничого навчання. В основу цієї форми покладено принцип взаємозв'язку теорії і практики, що дає змогу учням не лише ознайомлюватися з виробництвом, а й опановувати прийоми та навички роботи на робочих місцях підприємств. Висока ефективність цієї форми пояснюється тим, що вона відповідає інтересам усіх учасників цього процесу: держави, навчального закладу, підприємств та учнів.

Для держави – це можливість реалізувати зміст професійно-технічного навчання згідно з чинним законодавством і державними стандартами професій і, водночас зменшити витрати на укомплектування навчальних закладів сучасним технологічним обладнанням й утримання навчального закладу. Наприклад, зменшити витрати на енергоносії професійного навчального закладу, будівництво сучасних майстерень і полігонів, обладнання та утримання.

Навчальний заклад спрямовує свою діяльність на забезпечення теоретичної підготовки учнів, оволодіння ними первинними навичками роботи, здійснює професійну орієнтацію з подальшим працевлаштуванням.

Учні за дуальною формою навчання швидше набувають необхідних професійних знань та навичок роботи, швидко адаптуються до умов праці на виробництві, у них з'являється упевненість у завтрашньому дні. Позитивною

якістю дуального навчання є ще й те, що учні під час виробничої практики зараховуються на робочі місця та отримують відповідну заробітну платню. Так вирішується питання інтеграції і кооперації професійного навчального закладу та підприємства.

Для підприємств – це можливість підготовки робочих кадрів безпосередньо для свого виробництва, відповідних технологій та обладнання, максимальна відповідність корпоративним інтересам, економія часу та коштів на професійне навчання і перенавчання робітників, та їхню адаптацію до умов конкретного підприємства. До того ж, у підприємства з'являється можливість перспективного планування заміни робочих ресурсів та відбору учнів. Добре підготовлені молоді робітники швидко пристосовуються до робочого ритму виробництва, витрачаючи мінімум часу для адаптації, що позитивно впливає на імідж підприємства та навчального закладу.

Особливістю впровадження елементів дуальної форми у Краматорському ВПУ є те, що навчання учнів відбувається за схемою: теоретичний цикл та формування первинних навичок з професії відбувається у майстернях училища та Центрі підготовки робітничих кадрів (ЦПРК) підприємства, а формування складних та комплексних прийомів роботи – на виробництві або на конкретному робочому місці виробничого цеху підприємства. На підприємстві-замовнику робочих кадрів, ПрАТ НКМЗ, є відділ розвитку персоналу і управління знаннями (ВРПіУЗ) та ЦПРК, у якому навчаються та підвищують кваліфікацію робітники заводу та учні училища. ВРПіУЗ має сучасне обладнання, технології, оснащення, навчальні програми і тренажери, які дають змогу імітувати та візуалізувати роботу верстатів із програмним керуванням. За технологіями підприємства відбувається виробниче навчання учнів училища з професій «Верстатник широкого профілю», «Оператор верстатів з програмним керуванням», «Машиніст крана (кранівник)».

Навчально-виробничий процес побудовано за формулою:

1-й курс

I семестр навчання за формулою 3 – 2 (3 дні теоретичні заняття в училищі, 2 дні виробниче навчання в майстерні та Центрі підготовки робітничих кадрів (ЦПРК) заводу у складі підгруп);

II семестр навчання за формулою 2 – 3 (2 дні теоретичні заняття в училищі, 3 дні виробниче навчання на робочих місцях у цехах заводу);

III семестр виробничої практики – 5 днів на робочих місцях у цехах заводу.

2-й курс

Навчання за формулою 2 – 3 (2 дні теоретичні заняття в училищі, 3 дні виробниче навчання на робочих місцях у цехах);

Виробнича практика – 5 днів на робочих місцях у цехах заводу.

Для підвищення ефективності свого функціонування училище адаптує навчання відповідно до потреб і вимог роботодавця та регулярно його оновлює. Училище й підприємство спільно опрацьовують, корегують та впроваджують систему управління якістю професійного навчання, що сприяє більш якісній підготовці кваліфікованих робітників та їхній конкурентоспроможності на ринку праці. Вихідний контроль, Державну кваліфікаційну атестацію учнів училища приймають провідні фахівці підприємства ПрАТ НКМЗ. Спільно з партнером-роботодавцем училище проводить моніторинг рівня компетентності та професіоналізму практикантів та випускників навчального закладу. В училищі вирішено питання щодо неперервності, наступності та ступневості навчання. Після отримання робочої професії «Верстатник широкого профілю» учні продовжують навчання за спеціальністю 133 «Галузеве машинобудування» (освітня програма «Технологія обробки матеріалів на верстатах і автоматичних лініях») за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодший спеціаліст.

Організовано систему підвищення кваліфікації педпрацівників училища машинобудівного напрямку на базі підприємства ПрАТ НКМЗ. Адже щоб впровадити в навчальний процес передові виробничі технології, треба, щоб сам майстер виробничого навчання, викладач предметів професійно-теоретичної підготовки опанував їх, бо коли мова йде про постійний пошук підвищення якості підготовки майбутніх кваліфікованих робітників, особливо важливого значення набуває роль майстра виробничого навчання, педагога, яка охоплює систему його знань, умінь і особистісних якостей, що мають забезпечити ефективність застосування ним сучасних виробничих технологій та педагогічних методів навчання учнів. Практика показує, що випускники тих груп, майстри виробничого навчання яких систематично проходять стажування й займаються самоосвітньою діяльністю, опановують сучасні виробничі технології, швидше адаптуються на виробництві і реалізують свої здібності та знання, отримані в навчальному закладі. Прикладом цього є наші випускники, які після закінчення навчання працюють на підприємстві, де проходили виробничу практику. Ми пишаємося ними, бо найкраща реклама навчального закладу – це успішні випускники.

Педагогічний колектив училища працює над вирішенням єдиної методичної проблеми «Впровадження сучасних технологій навчання і виховання». У контексті реформування освіти, постійного зростання обсягу інформації постає необхідність оптимізації навчальної діяльності учнів шляхом впровадження інноваційних технологій, збільшення часу на творчу діяльність. З метою впровадження в навчальний процес інноваційних технологій в училищі працює творча лабораторія «Інноваційні технології у навчальному процесі».

Упровадження дуальної форми навчання – це перспективний шлях розв'язання багатьох проблем, що виникають у процесі підготовки конкурентоспроможних робітників, здатних задовольнити вимоги загальнодержавного та регіональних ринків праці, це забезпечення гнучкості та мобільності організації навчального процесу, оновлення змісту освіти.

Досвід Краматорського ВПУ показує, що впровадження сучасних виробничих та педагогічних технологій в організацію та проведення професійного навчання дає змогу підвищити мотивацію учнів до навчання та будувати стабільні, міцні партнерські стосунки з підприємствами-замовниками робітничих кадрів. Педагогічний колектив училища розуміє, що має працювати на випередження і швидко адаптувати випускників у виробничу сферу, а дуальна форма навчання сприяє розвитку навчального закладу і дає право здійснювати підготовку висококваліфікованого, конкурентоспроможного робітника на ринку праці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про освіту» від 5.09.2017, № 2145-VIII.
2. Закон України «Про професійно-технічну освіту» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1998, № 32, ст. 215), із змінами.
3. Наказ Міністерства освіти і науки України від 16.03.2015 № 298 «Про впровадження елементів дуальної системи навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників».
4. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методи навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми // 36, наук. пр. — Вип. 41 / Редкол. — К.-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2015. — 505 с.
5. Формування широкої кваліфікації робітників. Вклад ПТО у розвиток трудового потенціалу XXI століття. / 36. мат., підгот. у рамках реалізації українсько-німецького проекту «Підтримка реформи професійно-технічної освіти в Україні». — К., 2009. — С. 17 – 20.
6. Непрерывное профессиональное развитие – основа конкурентоспособности человека // Сб. информ. мат. – Краматорск: НКМЗ. – 2008. – 77 с.

ТЕХНОЛОГІЯ МОНТАЖУ КАРКАСІВ ПЛОСКИХ ПІДВІСНИХ СТЕЛЬ

Валентина ПРОКОПІВ, викладач професійно-теоретичної підготовки навчально-практичного центру КНАУФ у вищому професійному училищі № 7 м. Калуш, Івано-Франківська область

Методична розробка уроку

Описано тему «Технологія монтажу каркасів плоских підвісних стель» з предмета «Технологія монтажу гіпсокартонних конструкцій» для професії «Монтажник гіпсокартонних конструкцій» за кваліфікацією 4-го розряду. Основна мета уроку – формування комунікативно-професійних компетенцій учня, здатного успішно засвоїти нові знання та в майбутньому задовольнити індивідуальні й соціальні потреби роботодавців, замовників, активно діяти й виконувати проблемні робочі завдання.

Під час проведення уроку розкривається творчий потенціал учня як особистості, який готовий вирішити будь-яку проблемну ситуацію і зробити вибір самостійного рішення.

З переходом економіки України до ринкових відносин істотно підвищились вимоги до якості будівельної продукції, зменшення її матеріаломісткості, забезпечення умов енергозбереження, підвищення її надійності, довговічності та скорочення терміну виконання робіт. Досягнення цих показників неможливе без належної уваги до інновацій у сухому будівництві, розвитку новітніх будівельних технологій, машин, механізмів, інструментів, інвентаря, а також професії монтажників гіпсокартонних конструкцій. Сьогодні значно урізноманітнилися вимоги роботодавців до кваліфікації та професійної компетентності монтажників ГКК, а отже, і до випускників професійних навчальних закладів.

Значну роль під час опоряджувальних робіт відіграє один з його видів – гіпсокартонні роботи, що складаються з найпопулярніших у суспільстві, від яких залежить художня виразність архітектури будівель та дизайнів внутрішніх приміщень.

Одне із найважливіших завдань виконання гіпсокартонних робіт – добра теоретична підготовка. Тема уроку з технології монтажу гіпсокартонних конструкцій «Технологія монтажу каркасів плоских підвісних стель» дає змогу учням оволодіти теоретичними знаннями. Під час вивчення матеріалу учні ознайомлюються з операціями, які треба виконувати в процесі монтажу каркасу плоскої підвісної

стелі та правильного застосуванням інструментів. Якість гіпсокартонної підвісної стелі залежить від якісного монтажу каркасу. Конструкція каркаса, яка монтується, має бути стійкою, міцно закріплена до перекриття, змонтована в межах допустимих відхилень по горизонталі.

Монтаж каркаса здійснюється з використанням ручного та електрифікованого інструменту.

Удосконалення процесу навчання й виховання учнів на уроці значною мірою залежить від забезпечення навчально-виховного процесу навчальною літературою, наочними приладами і технічними засобами навчання, дидактичними матеріалами для вивчення теми уроку.

Для того щоб урок був якісним, доступним, зрозумілим і матеріал добре запам'ятовувався, на урок підготовлено багато відповідних наочностей – розроблено презентацію уроку, таблиці, кросворди, числові й термінологічні диктанти, анімації, різні джерела інформації; застосовується комплект комп'ютерної техніки. Це дає змогу підвищувати міру наочності з метою посилення доступності для учнів навчального матеріалу, допомагає задовольняти й розвивати пізнавальні інтереси учнів.

Для сучасного уроку характерне органічне поєднання колективних, групових та різних форм індивідуальної діяльності учнів. Урок треба розглядати як процес цілеспрямованої взаємодії і спілкування викладача з учнями. Відомо, що вчитель готує учнів на уроці до майбутньої робітничої професії на все життя.

Для того щоб урок пройшов на достатньому рівні, цікавим, доступним для учнів тип уроку має бути комбінований з використанням різних форм організації роботи.

Тема уроку: ТЕХНОЛОГІЯ МОНТАЖУ КАРКАСІВ ПЛОСКИХ ПІДВІСНИХ СТЕЛЬ. *Теоретична частина.*

Мета:

- *навчальна* – засвоєння нових теоретичних знань та застосування їх в умовах проблемної ситуації у процесі сприймання та закріплення навчального матеріалу для монтажу однорівневих каркасів підвісних стель;

- *розвивальна* – розвивати логічне мислення та формувати професійної компетенції;

- *виховна* – виховувати в учнів виконавську дисципліну, творчий підхід до робочого процесу, охайність у роботі, бережливе ставлення до обладнання, інструментів, матеріалів та енергоресурсів.

Тип уроку: комбінований.

Форми роботи учнів: фронтальна, робота в командах, індивідуальна.

Методи проведення уроку:

- *словесний* (розповідь з елементами пояснення, бесіда);
- *наочний* (презентації, калейдоскоп, анімація, відеоролик);
- *пошуковий* (індивідуальна робота – заповнення таблиці);
- *практичний* (робота з навчальним елементом, складання технологічної послідовності);
- *імітаційні* (рольова-гра).

Оснащення уроку:

- ноутбук та мультимедійний проектор для демонстрації слайдів;
- навчальний елемент код 7 1 2 9 . 2 2 U A 0 2 5;
- анімація монтажу стелі D 113;
- детальні листи D 11;
- відео;
- додатки;
- відомість контролю знань.

Міжпредметні зв'язки: матеріалознавство, охорона праці, математика, основи галузевої економіки

ПЕРЕБІГ УРОКУ

I. Організаційна частина:

- взаємне вітання;
- перевірити присутність учнів у групі;
- мобілізувати учнів до роботи;
- активізувати увагу учнів;
- створити робочу атмосферу;
- повідомити план організації роботи на уроці.

Оскільки робота на уроці відбуватиметься за рольовою формою організації, то учні об'єднуються у чотири команди. Ця форма діяльності надає учасникам можливість діяти, практикувати навички співпраці в команді.

II. Мотивація та актуалізація знань.

1. Повідомити тему й мету уроку.

2. Мотивація нової теми: перегляд калейдоскопу гіпсокартонних підвісних стель у різних приміщеннях. Бесіда: «Чому ви тут?»

3. Актуалізація опорних знань: числовий диктант, термінологічний диктант, взаємоперевірка, класифікація каркасів, підбиття підсумків.

III. Пояснення нового матеріалу: повідомити тему уроку, мету уроку; значення однорівневого каркаса підвісних стель; умовне позначення

й типу однорівневих каркасів підвісних стель; основні правила організації роботи для монтажу однорівневого каркаса підвісної стелі; інструменти для монтажу однорівневого каркаса підвісної стелі; матеріали для монтажу однорівневого каркаса підвісної стелі; технологічна послідовність монтажу однорівневого каркаса підвісної стелі; перегляд анімації монтажу однорівневого каркаса підвісної стелі з коментуванням; витрати матеріалів на 1 м² для монтажу однорівневого каркаса підвісної стелі; технічні вимоги та допустимі відхилення під час монтажу однорівневого каркаса підвісної стелі; охорона праці під час монтажу однорівневого каркаса підвісної стелі.

IV. Закріплення матеріалу.

Рольова гра: організація тендеру, що таке тендер, оголошення тендеру, видача завдання відділам будівельних організацій, робота відділів будівельних організацій, виступ керівників будівельних організацій з пропозиціями виконання монтажу однорівневого каркаса підвісної стелі (інструменти, матеріали та їх вартість, послідовність монтажу, схема розміщення елементів каркаса, загальна вартість виконання роботи); перевірка робіт відділів будівельних організацій, прийняття рішення про найкращу пропозицію для монтажу однорівневого каркаса підвісної стелі; при однаковій кількості балів – додаткове завдання «Хто швидше»; оцінювання робіт учнів.

V. Заключний інструктаж.

Підбиття підсумків роботи на уроці, відзначити кращих учнів на уроці, зупинитися на допущених загальних помилках, вказати на причини і способи їх усунення, повідомити і обґрунтувати оцінку учня.

Рефлексія:

- Що нового дізналися на уроці?
- Які теоретичні знання удосконалили на уроці?
- Де можна використати набуті знання та вміння?
- Чи знадобляться вам ці знання, вміння та навички в майбутньому?

VI. Домашнє завдання.

1. Старченко О. Ю., Гулін Д. В. Технологія сухого будівництва. – К.: Вид-во, 2005.– С. 170 – 174.

2. За допомогою навчального елемента код 7 1 2 9 . 2 2 U A 0 2 5 «Улаштування підвісних стель» (скласти технологічну карту монтажу каркаса плоскої підвісної стелі).

Тема уроку: ТЕХНОЛОГІЯ МОНТАЖУ КАРКАСІВ ПЛОСКИХ ПІДВІСНИХ СТЕЛЬ. *Практична частина.*

Мета:

- *навчальна* – засвоєння нових теоретичних знань та застосування їх в умовах проблемної

ситуації у процесі сприймання та закріплення навчального матеріалу для монтажу однорівневих каркасів підвісних стель;

- *розвивальна* – розвивати логічне мислення та формувати професійні компетенції;
- *виховна* – виховувати в учнів виконавську дисципліну, творчий підхід до робочого процесу, охайність у роботі, бережливе ставлення до обладнання, інструментів, матеріалів та енергоресурсів.

ПЕРЕБІГ УРОКУ

I. Організація навчальної діяльності.

II. Актуалізація і перевірка раніше засвоєних знань.

Викладач. Сьогодні під час будівництва, реконструкції та ремонту будівель будівельники використовують новітні технології та матеріали компанії «Кнауф», а саме для сухого будівництва, щоб скоротити час виконання роботи. Всі архітектурно-конструктивні задуми можна реалізувати за допомогою гіпсокартонних конструкцій, які виконують монтажники гіпсокартонних конструкцій.

Вашій увазі пропоную переглянути калейдоскоп гіпсокартонних конструкцій підвісних стель.

Сподобалося? Так? Тож, подумайте, та кожен з вас нехай відповідь на таке запитання: чому ви тут? Висловіться за бажанням.

Очікувані відповіді учнів:

- Щоб стати хорошим робітником в сучасному будівництві.
- Орієнтуватися в будівельних матеріалах.
- Уміти правильно застосовувати нові технології та матеріали компанії «Кнауф».
- Бути вмілим майстром своєї справи, яку буду виконувати в майбутньому.
- Зробити собі та своїм родичам у квартирі євроремонт.

Викладач. Ваші відповіді ще раз підкреслюють слова Нельсона Манделі: «Освіта – це наймогутніша зброя, яку ви можете використати для того, щоб змінити світ».

Викладач. Щоб створювати такі гіпсокартонні підвісні стелі, треба навчитися монтувати основу – це металеві каркаси. Перед тим як перейти до вивчення нової теми, давайте згадаємо попередньо вивчений матеріал та напишемо числовий та термінологічний диктанти.

Числовий диктант

(Учні на аркушах паперу пишуть числову відповідь, а потім проводимо взаємоперевірку, правильні відповіді зображені на екрані)

1. З якої товщини оцинкованої сталі виготовляють металеві профілі?
2. Яку підвісну стелю виконують із дворівневим металевим каркасом?
3. Яка відстань між точками кріплення каркаса стелі D112 до перекриття при двохшаровій обшивці каркаса?
4. З яким кроком закріплюють несучі профілі?
5. Яка довжина прямих підвісів П?
6. Яка маса 1 м² підвісної стелі?
7. Яка максимальна довжина ГКП?
8. Яка довжина швидких підвісів і кронштейнів?

Термінологічний диктант

(Учні на аркушах паперу записують відповідь словами термінів, а потім проводимо взаємоперевірку, правильні відповіді зображені на екрані)

1. З якого матеріалу виконують каркас для підвісної стелі D111?
2. Як називається стеля, яка не закріплена жорстко до стіни?
3. Як називається з'єднувач, за допомогою якого несучий профіль закріплюють до основного профілю у стелі D112?
4. Як називається підвіс, довжина якого від 4 до 12 см?
5. Як називається інструмент для скріплення профілів?
6. До якої групи належить підвісна стеля з відкритим металевим каркасом?

Щоб знати результат експрес диктантів, команди обмінюються аркушами та перевіряють їх, правильні відповіді зображені на екрані.

Числовий диктант (правильна відповідь – 0,5 бала).

Відповіді: 1. 0,6 мм; 2. D112; 3. 750 мм; 4. 500 мм; 5. 4 – 12 см; 6. 13 кг. 7. 4 м; 8. 12 – 150 см.

Термінологічний диктант (правильна відповідь – 0,5 бала).

Відповіді: 1. Дерев'яний. 2. Плаваюча. 3. Дворівневий. 4. Прямий. 5. Просікач. 6. Другої.

Викладач.

- Як класифікуються каркаси підвісних стель?

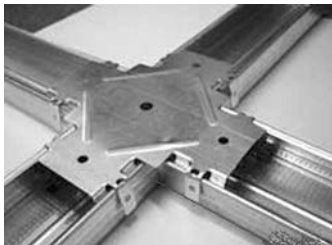
Мал. 1 Види каркасів підвісних стель

Викладач. Ви добре підготувалися до сьогоднішнього уроку, досконало володієте матеріалом попередніх тем. Переходимо до вивчення нової теми.

Ш. Пояснення нового матеріалу.

Викладач. Тема сьогоднішнього уроку «Технологія монтажу каркасів плоских підвісних стель».

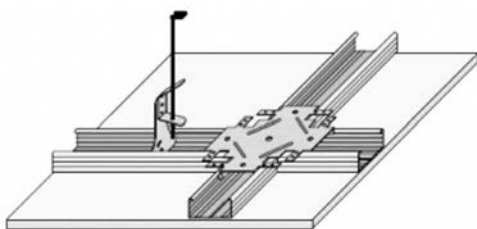
У підвісній стелі з плоским каркасом основні та несучі профілі CD 60x27 перебувають на одному рівні та скріплюються між собою однорівневим з'єднувачем. По периметру основні та несучі профілі CD 60x27 спираються на профіль напрямний-UD 28x27.

Мал. 2 Розміщення профілів, з'єднаних однорівневим з'єднувачем

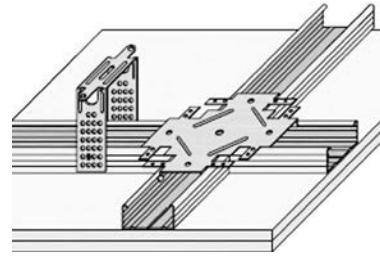
Залежно від висоти приміщення та його призначення проектується різні варіанти закріплення стелі D113 до перекриття будівель:

- за допомогою тяги та підвісу з затискачем – стеля D113 – P2 (мал. 3). ;

Мал. 3 . Кріплення каркаса стелі D113 за допомогою тяги та підвісу:

- за допомогою прямого підвісу – стеля D113 – P3 (мал. 4).

Мал. 4. Кріплення каркаса стелі D113 за допомогою прямого підвісу

Викладач. Перед початком монтажу каркаса треба організувати робоче місце, підібрати необхідний інструмент та придбати належні матеріали.

Організація роботи:

- ❖ Робоче місце під час виконання робіт треба організувати так, щоб не було втрати робочого часу.

- ❖ Роботу виконує ланка монтажників гіпсокартонних конструкцій кваліфікації 4-го і 3-го розрядів.

Викладач. Треба підібрати комплект інструментів для монтажу каркаса.

- Які інструменти використовуємо для монтажу каркаса?

Очікувані відповіді учнів:

- Для розмітки каркаса потрібні такі матеріали: рулетка, олівець, водяний рівень або лазерний рівень, фарбувальний шнур, кутник, рівень, жилка або шнур.

- Для монтажу металевого каркаса: перфоратор; ножиці по металу або електроножіці; електричний або акумуляторний шурупверт; просікач.

Інструменти для монтажу каркаса

Мал. 5. Інструменти для монтажу каркаса

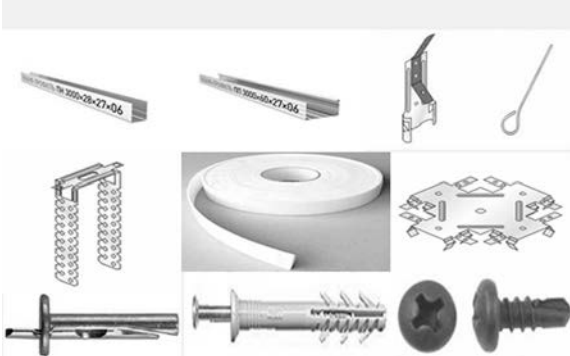
Викладач. Для монтажу каркаса варто придбати будівельні матеріали. Які будівельні матеріали необхідні для каркаса підвісної стелі?

Очікувана відповідь учнів:

Для монтажу металевого каркасу підвісної стелі треба придбати такі матеріали: профіль CD (ПП) 60x27x0,6; профіль UD (Пн) 28x27x0,6; пружну звукоізоляційну стрічку; прямий підвіс або швидкий підвіс; дюбеля з дюбель цвяхом або дюбель для порожнистих поверхонь; саморізи LN 9;

з'єднювач поздовжній для CD 60/27; з'єднювач профілів однорівневий (краб).

Інструменти для монтажу каркаса

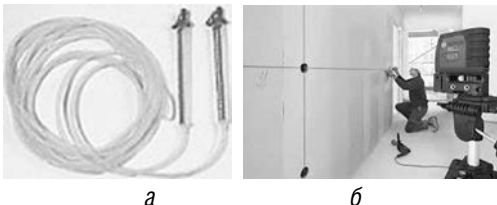

Мал. 6. Матеріали для монтажу каркаса

Організували робоче місце, забезпечили матеріалами, підібрали необхідний комплект інструментів, тепер можемо приступати до монтажу каркаса. Для монтажу плоского каркаса підвісної стелі насамперед виконують розмітку стелі на перекритті та на стінах так, як і для стелі D112.

Розмітка проектного положення стелі.

По периметру приміщення на стінах за допомогою рівня завдовжки 1,5 м, водяного рівня або лазерного рівня виконують розмітку. Для цього у водяний рівень заливають підфарбовану воду так, щоб обидві прозорі трубки були заповнені. Закривають трубки пробками, одночасно маленькі отвори мають залишитися відкритими. Працює водяний рівень за принципом сполучених посудин.

Мал. 7. Рівень: а – водяний, б – лазерний

Наносять відмітку чистої стелі на стіну та колони, для чого: відміряють на стіні розмір чистої стелі та роблять позначку; сумішуючи рівень рідини в одній трубці з отриманою позначкою на стіні простим прикладанням другої трубки до стіни, отримують наступну позначку. Отримавши декілька точок, з'єднують їх за допомогою шнуровідбійного пристрою.

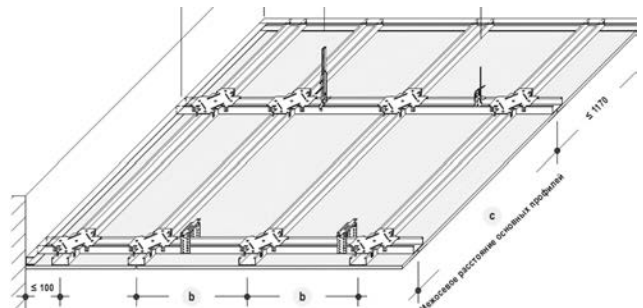

Мал. 8. Відмітка чистої стелі на стіні

Для визначення місцезнаходження та фіксації точок кріплення каркаса до тримальних і огороджувальних основ, їх розмічають. Відповідно до стандартів DIN 18181 відстань між точками кріплення каркаса до тримального елемента (перекриття) нормується. Водночас відстань c – це відстань між сусідніми точками кріплення основи елементів, а відстань a – це відстань між сусідніми точками кріплення тримальних елементів (підвісами), b – це відстань між сусідніми несучими елементами, то залежно від товщини ГКП значення цих відстаней рекомендується приймати відповідно до даних табл.

Міжосьові відстані несучих та основних профілів

Міжосьова відстань основних профілів, мм (c)	Відстань між підвісами, мм (a)			Міжосьова відстань несучих профілів при монтажі листів, мм (b)	
	Клас навантаження, кг / м ²			поперечному	поздовжньому
	≤ 15	≤ 30	≤ 50		
≤ 1200	1000	650	400 650	500	400

Мал. 9. Розміщення осей стелі

Відстані між крайнім несучим профілем та стінкою відміряють не більше 100 мм, а між основним профілем та стінкою 1170 мм, тому що при улаштуванні підвісної стелі потоншену кромку крайніх ГКП зрізають на 30 мм.

Розбивають взаємоперпендикулярні осі стелі за допомогою шнуровідбійного пристрою та кутника.

Мал. 10. Розбивка взаємоперпендикулярних осей стелі

Зі встановленим кроком для цього виду стелі та навантаження на неї (вага ГКП + каркасу + ізоляційного матеріалу + освітлювальних приладів), роблять розмітку точок кріплення підвісів. Розмічування здійснюють стійкою фарбою.

Для виявлення розмірів фризових плит розмітку ведуть від центра до стін по осі, проводять обабіч центральної осі паралельні лінії, які і є осями основних профілів.

Розмітку стелі закінчують проведенням горизонтальних ліній на стінах, які вкажуть нижню межу UD-профілю.

Мал. 11. Горизонтальні лінії стелі розмічені на стінах

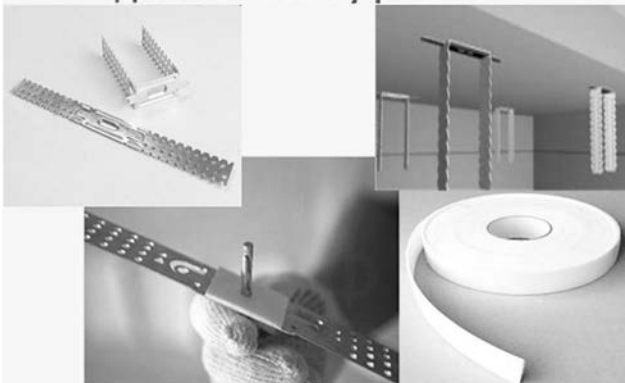
Монтаж каркаса підвісної стелі

Закріплюють підвіси до перекриття згідно з розміткою. Під час використання прямих підвісів треба обов'язково закріплювати їх через ущільнюючу звукоізоляційну стрічку.

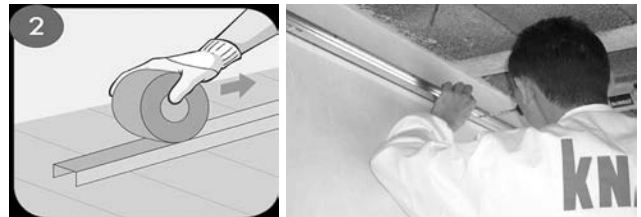
Мал. 12. Закріплення швидкого підвісу до перекриття

Закріплення прямого підвісу дюбелем Кнауф BZN 6-5

Мал. 13. Закріплення прямого підвісу до перекриття

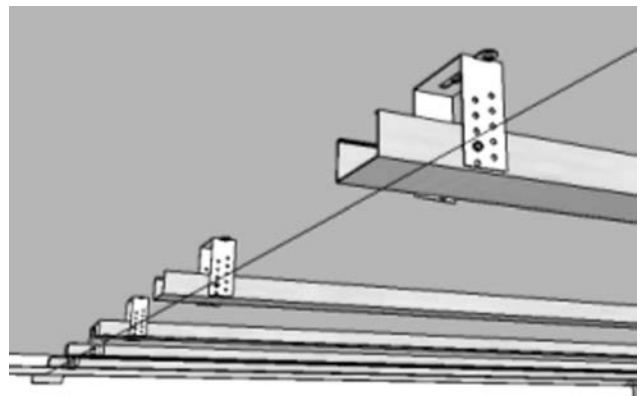
Напрямний UD-профіль 28x27 закріплюють до стіни через звукоізоляційну стрічку дюбелями з кроком не більше як 500 мм (не менше трьох на одній стіні), а до ГК перегородок саморізами.

Монтують на них основні CD-профілі та вирівнюють їх по горизонталі та проектному положенню. Довжина профілю має бути менша на 10 мм за довжину приміщення.

При закріпленні профілів прямими підвісами вирівнювання виконують так:

- відступають 10 мм від кінця першого CD-профілю та напроти на UD – профілі знизу в полчку вкручують не до кінця саморіз LN9. Так само роблять на протилежній стіні. Натягують на ці саморізи жилку перпендикулярно CD-профілю так, щоб вона торкалася полки UD-профілю. «Підошва» кожного змонтованого CD-профілю має бути вище від неї на 0,5 – 1 мм;

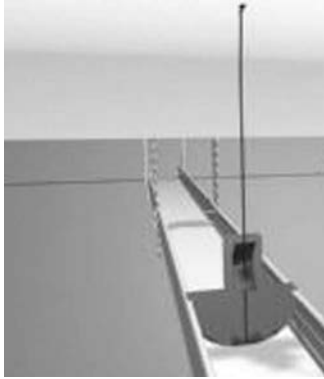

Мал. 14. Положення жилки під час перевірки положення CD-профілю в горизонтальній площині

- тимчасово закріплюють профілі на підвісах (наприклад, вставивши шурупи у ребра підвісів для того щоб профілі лежали на них);

- фіксацію вирівняних профілів краще виконувати вдвох. Кожен профіль вирівнюють по всій довжині. Помічник контролює зазор та паралельність «підшови» профілів. На один підвіс треба два саморізи;

- при монтажі основного профілю за допомогою швидкісного підвісу з анкерним фіксатором анкерний підвіс вставляють в основний профіль так, щоб у пази підвісу потрапили загнуті верхні краї профілю. Треба стежити за тим, щоб основний профіль був розташований паралельно розмітці й стіні.

Мал. 15. Положення основного профілю

На змонтований основний профіль за допомогою однорівневого з'єднувача закріплюють несучі профілі. Під час навантаження підвісної стелі більше як 25 кг/м^2 бічні сторони однорівневого з'єднувача додатково закріплюють до несучого профілю шурупами LN 9.

Для з'єднання CD-профілів по довжині використовують подовжувачі для цих профілів. Вставляють подовжувач у з'єднуванні профілі до фіксації та закріплюють шурупами LN 9. Поблизу цього з'єднання встановлюють підвіс;

- охорона праці під час монтажу каркасів плоских підвісних стель;

Щоб бетонний пил не потрапляв у очі та на шкіру і захистити себе від шуму, варто під час роботи користуватися засобами індивідуального захисту.

Викладач. Які засоби захисту використовувати?

Очікувана відповідь учнів:

- захисними окулярами для захисту очей;
- засобами захисту від шуму;
- засобами захисту дихальних шляхів – респіратор;

• робочим одягом для захисту від потрапляння на шкіру бетонно-кам'яного пилу – спецодяг та цупкими прорезиненими робочими рукавицями.

Викладач. Які правила роботи з ручними інструментами?

Очікувані відповіді учнів:

1. Корпуси електроінструментів, що перебувають під напругою вище 36 В, мають бути заземлені.

2. Під час обробки поверхонь ударним інструментом треба працювати в рукавицях та захисних окулярах.

3. Заборонено переходити з однієї ділянки роботи на іншу з невимкненим електричним інструментом.

ІНФОРМАЦІЯ

ПРО ПРОВЕДЕННЯ ДЕСЯТОЇ МІЖНАРОДНОЇ ВИСТАВКИ «ІННОВАТИКА В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ»

23 – 25 жовтня 2018 року відбудеться Десята міжнародна виставка «Інноватика в сучасній освіті» в Київському Палаці дітей та юнацтва.

Організовує та проводить виставку Компанія «Виставковий Світ» за підтримки та участі Міністерства освіти і науки України, Національної академії педагогічних наук України.

Міжнародна виставка «Інноватика в сучасній освіті» – найбільший в Україні професійний форум освітніх, наукових і науково-технічних інновацій, який із 2009 року презентує досягнення в реформуванні галузі освіти, організаційний і науково-методичний супровід інновацій, нові форми та технології навчання, проекти, технічні засоби та обладнання для освітнього процесу та є комунікативним майданчиком для поширення кращого досвіду, налагодження ефективної співпраці, обговорення сучасних освітніх трендів, Нової української школи, дуальної, інклюзивної та STEM-освіти, представлення інноваційних здобутків національної освіти та науки, розширення професійних горизонтів.

У програмі виставки:

- презентація актуальних напрямів підвищення якості освіти, сучасних методів і форм роботи закладами освіти України, науковими установами, органами управління освітою, центрами;
- презентація досвіду освітньої, наукової та науково-технічної співпраці з закордонними закладами освіти, дослідницькими центрами, науковими спільнотами;

- демонстрація інтерактивних комплексів і систем, науково-дидактичних матеріалів, сучасних меблів, обладнання для предметних кабінетів, програмного забезпечення, технологій для управління навчальним закладом і інноваційних рішень для освітнього простору;

- підготовка до ЗНО абітурієнтів.

- інформування учнів, майбутніх абітурієнтів, студентів і їхніх батьків про умови прийому на навчання до закладів освіти на 2019 рік в Україні;

- обговорення актуальних питань під час науково-практичних конференцій, семінарів, круглих столів, презентацій, майстер-класів, воркшопів, експертних дискусій, дискусійних панелей, тренінгів.

- вручення переможцям конкурсів виставки Почесних нагород «Лідер інновацій в освіті», золотих, срібних і бронзових медалей, дипломів і сертифікатів.

Виставка працюватиме **23 – 24 жовтня 2018 р. – 10:00 – 18:00; 25 жовтня 2018 р. – 10:00 – 16:00.**

Із питань участі, відвідування та партнерства звертайтеся в ОРГКОМІТЕТ:

Компанія «Виставковий Світ»

Тел./факс: +38 044 498-42-04, 498-42-05, 498-42-06, 498-42-07

**Тел.моб.: +38 067 656-51-89
E-mail: expov@vsvit.com.ua**

ВІД УЧИТЕЛЯ – ДО ДИРЕКТОРА МІНІСТЕРСЬКОГО ДЕПАРТАМЕНТУ

МИКОЛІ СИГІЗМУНДОВИЧУ КУЧИНСЬКОМУ – 60!

Тридцятип'ятирічний професійний шлях Миколи Сигізмундовича торувався на тернистих шляхах вітчизняної освіти. Він пройшов усі щаблі зростання освітянина: від учителя столичної середньої загальноосвітньої школи – до директора Департаменту професійної освіти Міністерства освіти і науки України. Набутий досвід віддзеркалився у рисах його особистості, створивши унікальне поєднання людської чуйності, педагогічної творчості й учительської сумлінності та управлінської відповідальності. Це – висококваліфікований, креативний, ініціативний керманіч, здатний на високому професійному рівні організувати роботу з розроблення нормативно-правового забезпечення розвитку професійної освіти.

Сучасна система професійної (професійно-технічної) освіти завдячує ювілярові за активну участь у підготовці доленосного проекту Закону України «Про професійну освіту». Під його керівництвом Департамент професійної освіти постійно опікується створенням належних умов для якісної професійної підготовки

учнівської молоді і різних категорій дорослого населення, сприяє оновленню її змісту, впровадженню в освітній процес нових методик та інноваційних технологій. У 2016 – 2017 роках на базі закладів професійної освіти створено 50 сучасних навчально-практичних центрів галузевого спрямування, впроваджено понад 100 нових освітніх стандартів на компетентнісній основі, розроблено проект концептуальних засад розвитку професійної освіти України «Сучасна професійна освіта». У травні цього року цей прогностичний документ схвалено Колегією Міністерства освіти і науки України.

Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України, Інститут професійно-технічної освіти НАПН України, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України сердечно вітають Миколу Сигізмундовича з Ювілеєм і бажають міцного здоров'я, невичерпного ентузіазму, творчої наснаги на шляху модернізації вітчизняної професійної (професійно-технічної) освіти!

ВІД МАЙСТРА – ДО ДИРЕКТОРА КОЛЕДЖУ

Цими днями святкує ювілей директор Державного навчального закладу «Київський професійний коледж з посиленою військовою та фізичною підготовкою», заслужений працівник освіти України **Василь Сергійович ПЕТРОВИЧ**.

Трудовий шлях Василь Сергійович розпочав майстром виробничого навчання ПТУ № 7 м. Києва. У 1997 р. очолив столичне ПТУ № 43, яке згодом стало ВПУ – Міжрегіональним вищим професійним училищем зв'язку. Тут він виявив свій педагогічний талант й організаторські здібності. Як керівнику професійного навчального закладу нового типу, йому притаманне глибоке розуміння сучасної державної політики у сфері професійної освіти нашої держави. Тримавши руку «на пульсі» потреб ринку праці, Василь Сергійович визначає пріоритетні напрями модернізації освітнього процесу в коледжі. Аналітичне мислення і соціальна відповідальність дозволяють йому критично оцінювати досягнуте й бачити нові перспективи.

В. Петрович систематично ініціює новаторські ідеї, спрямовані на оновлення змісту професійної освіти, впровадження інноваційних проектів, розвиток соціального партнерства. Ним організовано системну роботу педагогічного колективу з розроблення та апробації державних освітніх стандартів. У творчому доробку навчального закладу п'ять професій широких кваліфікацій, які внесені до Національного класифікатора України ДК 003:2010

«Класифікатор професій». Навчальний заклад є першим в Україні професійним коледжем, який започаткував здійснення професійної підготовки за професіями, спорідненими з військово-обліковими спеціальностями. Постійно модернізується навчально-матеріальна база коледжу.

Василь Сергійович – активний громадський діяч, упродовж багатьох років його обирали віце-президентом Всеукраїнської асоціації працівників професійно-технічної освіти. Інноваційний досвід очолюваного ним столичного навчального закладу вивчали профтехосвітняни усіх регіонів нашої держави й зарубіжних країн.

Щиро вітаємо шановного Василя Сергійовича з ювілеєм й бажаємо невичерпної криниці педагогічної творчості, нових здобутків в інноваційному розвитку професійної (професійно-технічної) освіти столиці України й незламності духу та богатирського здоров'я.

*Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України,
Інститут професійно-технічної освіти НАПН України,
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України,
Навчально-науковий центр професійно-технічної освіти НАПН України*

Вимоги до оформлення авторських рукописів до журналу «ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНА ОСВІТА»

1. До журналу приймаються статті наукового, методичного характеру з актуальних проблем, розвитку професійної освіти і навчання в Україні і за кордоном (рубрики: РИНОК ПРАЦІ І ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА, ДИДАКТИКА, ІННОВАЦІЇ, НАВЧАННЯ НА ВИРОБНИЦТВІ, ПЕДАГОГ ПРОФЕСІЙНОЇ ШКОЛИ, ПСИХОЛОГІЧНА СКАРБНИЧКА, З ДОСВІДУ, ВИХОВНА РОБОТА, МЕТОДИЧНА РОБОТА, ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД, які раніше не публікувалися та не були передані для публікації в інші видання, а також відомості про цікаві події у професійно-технічній освіті (рубрики: ХРОНІКА, КНИЖКОВА ПОЛІЦЯ, ВІТАЄМО) тощо.

Статті друкуються за умови передплати журналу на рік, копія бланка про передплату додається до статті.

2. Структура наукової статті має відповідати вимогам ВАК України за № 1-02/3 від 5 січня 2003 р. До рукопису наукової статті автора, який не має наукового ступеня, обов'язково додається рецензія, підписана особою, що має науковий ступінь, засвідчена печаткою за місцем роботи рецензента (може бути сканована та надіслана у графічному форматі).

3. **Оформлення статті:** обсяг – до 7 сторінок тексту формату А4 українською мовою, через півтора інтервали, шрифт Times New Roman, кегль 14, поля – по 2 см, збережено у редакторі MSWord 97-2003 у форматі *.doc. Зверху пишеться назва статті, прізвище та ім'я, вчений ступінь, наукове звання, посада автора (авторів) статті. У наукових статтях обов'язково додається коротка анотація до статті (2 – 3 рядки) та ключові слова, індекс УДК. Також у наукових статтях назва статті, дані про автора, анотація та ключові слова даються трьома мовами (українською, російською та англійською). Бібліографія до статті має бути складена за правилами стандарту, розміщена за алфавітом і ретельно перевірена автором. Посилання на джерела в тексті треба надавати в квадратних дужках, наприклад [1, 3]. Ілюстративний матеріал у статті має бути високої якості, малюнки і таблиці – бути прив'язаними до тексту, мати порядковий номер і назву.

4. Окремими файлами надсилаються: інформація про автора (авторів) прізвище, ім'я, по батькові (повністю), місце роботи, посада, науковий ступінь, звання, електронна адреса, контактні телефони; якісні фото автора та (за бажанням) фото до матеріалів статей (можуть бути розміщені на обкладинці та на зворотах обкладинки або у тексті статті), копія бланка про передплату журналу.

5. За достовірність фактів, цитат, власних імен, географічних назв та інших відомостей відповідають автори публікацій.

6. Редакція залишає за собою право на незначне редагування і виправлення статті (зі збереженням головних висновків та стилю автора), перенесення статті до наступного номеру чи відмову від публікації (якщо недотримані вимоги). За необхідності стаття може повертатись автору на доопрацювання.

З приводу публікування матеріалів у журналі звертатися до відповідального секретаря журналу вченого секретаря Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, доктора педагогічних наук БАЗИЛЬ Людмила Олександрівна за телефоном 050-603-17-72, та члена редакційної колегії старшого наукового співробітника лабораторії професійної кар'єри Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, кандидата педагогічних наук ГРИЦЕНКО ІНИІ АНТОНІВНИ за телефоном 097-562-22-22, матеріали надсилати на електронні адреси: ljudmilaabazyu@gmail.com, grihenokinka@ukr.net, 2345255@ukr.net, ipro_info@ukr.net з поміткою: для журналу «ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНА ОСВІТА».

ДЕРЖАВНЕ ІНФОРМАЦІЙНО-ВИРОБНИЧЕ ПІДПРИЄМСТВО ВИДАВНИЦТВО «ПЕДАГОГІЧНА ПРЕСА»

Директор видавництва
Олексій ОСЬКІН

Головний редактор
редакції журналів
Ніна БЕРІЗКО

Адреса редакції журналу:
02094, м. Київ,
вул. Попудренка, 54
8-й поверх, кім. 802
Тел.: (044) 292-83-05

Над номером працювали:
Леся ЯВОРСЬКА
Олена КОНЄЄВА
Віктор ДЯЧЕНКО

На с. 1 обкладинки: Учениці Березівського вищого професійного училища Одеського національного політехнічного університету, колекція костюмів «Маків цвіт»

Листи й матеріали для публікації можна надсилати електронною поштою:
2345255@ukr.net з поміткою
«Професійно-технічна освіта»

Підписано до друку 18.06.2018 р.
Формат 60×84 1/8.
Папір газетний. Друк офсет.
Умов.-друк. арк. 6,5.
Наклад 451. Зам. № 14339
Видруковано ТОВ «Принтстор Груп»
03190, м. Київ,
вул. Данила Щербаківського, 4

Читайте в наступному номері

- Інноваційна діяльність
* * *
- Професійна освіта Львівщини
* * *
- Експериментальна робота
* * *
- Професійне виховання
* * *
- Зарубіжний досвід

Державний комітет зв'язку та інформації України ф.СП-1

ПВ	місце	літер.
----	-------	--------

ДОСТАВНА КАРТКА — ДОРУЧЕННЯ

На газету
журнал

48764

«ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНА ОСВІТА»

найменування видання

Вартість	передплата		кількість комплектів	1
94,26 грн	переадресування			

на 2018 рік по місяцях

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	×			×			×			×	

поштовий

індекс _____

місто _____

код вулиці

буд.	корп.	кв.

село _____

область _____

район _____

вулиця _____

прізвище, ініціали _____